

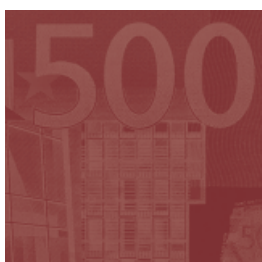
EURÓPAI KÖZPONTI BANK

KONVERGENCIAJELENTÉS 2006. MÁJUS

BCE ECB EZB EKT EKP

EURÓPAI KÖZPONTI BANK

Az EKB 2006.
évi kiadványain
a 5 eurós bankjegy
képe látható.

KONVERGENCIAJELENTÉS 2006. MÁJUS

© Európai Központi Bank (2006)

Cím:

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main
Németország

Postacím:

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Németország

Telefon:

+49 69 1344 0

Honlap:

<http://www.ecb.int>

Fax:

+49 69 1344 6000

Telex:

411 144 ecb d

*Valamennyi jog fenntartva. A kiadvány
kizárólag oktatási és nem kereskedelmi
célból, a forrás feltüntetésével sokszorosítható.*

*A statisztikai adatgyűjtés lezárásának
időpontja e kiadvány esetében:
2006. április 28.*

ISSN 1725-9401 (nyomtatott formában)
ISSN 1725-9614 (elektronikus formában)

TARTALOM

BEVEZETÉS ÉS ORSZÁGONKÉNTI ÖSSZEFOGLALÓ	
BEVEZETÉS	6
ORSZÁGONKÉNTI ÖSSZEFOGLALÓ	7
1. FEJEZET	
A GAZDASÁGI KONVERGENCIA VIZSGÁLATA	
1 AZ ELEMZÉS KERETEI	12
2 ORSZÁGONKÉNTI VIZSGÁLAT	
2.1 Litvánia	20
2.1.1 Az árak alakulása	20
2.1.2 Fiskális folyamatok	22
2.1.3 Az árfolyam alakulása	23
2.1.4 A hosszú lejáratú kamatlábak alakulása	24
2.1.5 Táblázatok és ábrák	25
2.2 Szlovénia	35
2.2.1 Az árak alakulása	35
2.2.2 Fiskális folyamatok	37
2.2.3 Az árfolyam alakulása	38
2.2.4 A hosszú lejáratú kamatlábak alakulása	40
2.2.5 Táblázatok és ábrák	41
MELLÉKLET	
A KONVERGENCIAMUTATÓK STATISZTIKAI MÓDSZERTANA	51
2. FEJEZET	
A NEMZETI JOGSZABÁLYOK SZERZŐDÉSSSEL VALÓ ÖSSZEEGYEZTETHETŐSÉGE	
1 BEVEZETÉS	
1.1 Általános megállapítások	62
1.2 Az eltéréssel rendelkező tagállamok és a jogi konvergencia	62
1.3 A jogi értékelés szerkezete	62
2 A JOGI ALKALMAZKODÁS MÉRTÉKE	
2.1 A jogi alkalmazkodás területei	62
2.2 „Összeegyeztethetőség” vagy „harmonizáció”	63
3 AZ NKB-K FÜGGETLENSÉGE	
3.1 Központi banki függetlenség	64
3.1.1 Működési függetlenség	64
3.1.2 Intézményi függetlenség	65
3.1.3 Személyi függetlenség	66
3.1.4 Pénzügyi függetlenség	67
3.2 Titoktartás	69
4 A MONETÁRIS FINANSZÍROZÁS ÉS A KIVÁLTSÁGOS HOZZÁFÉRÉS TILALMA	
4.1 A monetáris finanszírozás tilalma	69
4.2 A kiváltságos hozzáférés tilalma	71
5 AZ EURO EGYSÉGES ÍRÁSMÓDJA	71
6 AZ NKB-K EUFORENDSZERBE TÖRTÉNŐ JOGI INTEGRÁCIÓJA	
6.1 Gazdaságpolitikai célkitűzések	73
6.2 Feladatok	73
6.3 Pénzügyi rendelkezések	74
6.4 Árfolyam-politika	74
6.5 Nemzetközi együttműködés	74
6.6 Vegyes rendelkezések	75
7 ORSZÁGÉRTÉKELÉSEK	
7.1 Litvánia	75
7.2 Szlovénia	78
FOGALOMTÁR	84

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

ORSZÁGOK

BE	Belgium	LU	Luxemburg
CZ	Cseh Köztársaság	HU	Magyarország
DK	Dánia	MT	Málta
DE	Németország	NL	Hollandia
EE	Észtország	AT	Ausztria
GR	Görögország	PL	Lengyelország
ES	Spanyolország	PT	Portugália
FR	Franciaország	SI	Szlovénia
IE	Írország	SK	Szlovákia
IT	Olaszország	FI	Finnország
CY	Ciprus	SE	Svédország
LV	Lettország	UK	Egyesült Királyság
LT	Litvánia		

EGYÉB

BIS	Nemzetközi Fizetések Bankja
b.o.p.	fizetési mérleg
BPM5	IMF fizetési mérleg kézikönyv (5. kiadás)
CD	letéti igazolás
c.i.f.	költség, biztosítás és fuvardíj az importőr országhatáráig
CPI	fogyasztóiár-index
EDP	túlzott hiány esetén követendő eljárás
EER	effektív árfolyam
EKB	Európai Központi Bank
EMI	Európai Monetáris Intézet
ERM	árfolyam-mechanizmus
ESA 95	A nemzeti számlák európai rendszere (ESA 1995)
EU	Európai Unió
EUR	euró
f.o.b.	költségmentesen az exportőr országának határán fuvarszervezőre rakva
GDP	bruttó hazai termék
GMU	Gazdasági és Monetáris Unió
HICP	harmonizált fogyasztóiár-index
HWWA	Hamburgi Nemzetközi Gazdaságtudományi Intézet
ILO	Nemzetközi Munkaügyi Szervezet
IMF	Nemzetközi Valutaalap
KBER	Központi Bankok Európai Rendszere
MPI	monetáris pénzügyi intézmény
NACE Rev.1	az Európai Közösség nemzeti központi bankjai által alkalmazott statisztikai osztályozási rendszer
NKB	nemzeti központi bank
OECD	Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet
PPI	termelői árindex
SITC Rev. 3	Általános Nemzetközi Kereskedelmi Osztályozási Rendszer, 3. kiadás
ULCM	feldolgozóipar fajlagos munkaerőköltsége
ULCT	nemzetgazdaság fajlagos munkaerőköltsége

A közösségi gyakorlatnak megfelelően a jelentés az uniós tagországok neveinek felsorolásánál a nemzeti nyelvek szerinti országnevek ábécé-sorrendjét követi.

BEVEZETÉS ÉS ORSZÁGONKÉNTI ÖSSZEFOGLALÓ

BEVEZETÉS

1999. január 1-jén 11 tagállamban bevezették az eurót, majd 2001. január 1-jén Görögország is csatlakozott az euroövezethez. 2004. május 1-jén tíz új tagállammal bővült az Európai Unió (EU), ma tehát 13 olyan tagállam van, amely még nem vesz részt teljesen a Gazdasági és Monetáris Unióban (GMU). E jelentés elkészítésére azt követően került sor, hogy Szlovénia és Litvánia 2006. március 2-án, illetve 2006. március 16-án országvizsgálati kérelmet nyújtott be. A jelentés elkészítése során az EKB figyelembe vette az Európai Közösséget létrehozó szerződés (továbbiakban Szerződés) 121. cikke (1) és 122. cikke (2) bekezdését, amelyek szerint legalább két évente egyszer, illetve valamely eltéréssel rendelkező tagállam kérelmére jelentést kell tenni az Európai Unió Tanácsának (EU Tanácsa) arról, hogy „milyen előrehaladást tettek a tagállamok kötelezettségeik teljesítésében a Gazdasági és Monetáris Unió megvalósítása terén”. Az Európai Bizottság ugyanezt a megbízatást kapta; a két jelentést párhuzamosan nyújtották be az EU Tanácsának.

Az Európai Központi Bank (EKB) az Európai Monetáris Intézettel (EMI) közösen kidolgozott és az előző konvergenciajelentésekben alkalmazott szerkezetben vizsgálja, hogy a két érintett ország elérte-e a magas fokú fenntartható konvergenciát, ezzel biztosítja a nemzeti jogszabályoknak a Szerződéssel való összeegyeztethetőségét, továbbá így méri fel, hogy a nemzeti központi bankok (NKB-k) milyen mértékben felelnek meg az euronrendszerbeli integráció feltételét képező jogszabályi követelményeknek.

A gazdasági konvergenciafolyamat vizsgálata nagyban függ az alapvető statisztikai adatok minőségétől és megbízhatóságától. Politikai megfontolások nem befolyásolhatják a statisztikák összeállítását és az adat-szolgáltatást, különösen az államháztartási statisztikák esetében. A tagállamoknak kiemelt ügyként kell tekinteniük a statisztikai adatok minőségét és megbízhatóságát, megfelelő ellenőrzőrendszert kell működtetniük az adatok összeállítása során, és minimumszabályokat kell

alkalmazniuk. A szabályok célja, hogy megszilárdítsák a nemzeti statisztikai intézetek függetlenségét, integritását és beszámoltathatóságát, és hogy erősítsék a költségvetési statisztikák minőségébe vetett bizalmat (lásd az 1. fejezethez fűzött statisztikai függelék).

E konvergenciajelentés két fejezetből áll. Az 1. fejezet a gazdasági konvergencia alapvető vetületeit és eredményeit mutatja be. A 2. fejezet azt vizsgálja, hogy Litvánia és Szlovénia nemzeti jogszabályai, ideértve központi bankjaik statútumait, összeegyeztethetőek-e a Szerződés 108. és 109. cikkével és a KBER alapokmányával.

ORSZÁGONKÉNTI ÖSSZEFOGLALÓ

LITVÁNIA

A referencia-időszakban Litvánia tizenkét havi HICP-inflációja átlagosan 2,7% volt, azaz meghaladta a Szerződésben megadott referenciaértéket. A legfrissebb információk szerint azonban ez az érték a következő hónapokban várhatóan fokozatosan emelkedik. Hosszabb időszakra visszatekintve az elmúlt öt év nagy részében a fogyasztóiár-infláció viszonylag kicsi volt Litvániában. Az árstabilitásra irányuló monetáris politika – nevezetesen a valutatanács rendszere, amely rögzítette az inflációs várakozásokat – támogatta a visszafogott áremelkedési ütemet. Az alacsony inflációt viszonylag erős reál-GDP-növekedés mellett sikerült elérni. Az alacsony infláció azonban nagymértékben tulajdonítható Litvánia árfolyam-stratégiájának, illetve a nominál-effektív árfolyam e stratégiával összefüggő alakulásának is. Kezdetben, amikor a valutatanácsi rendszerben a litast az USA-dollárhoz kötötték, a dollár erős felértékelődése miatt csökkentek az importárak. 2002-ben a litast újra az euróhoz rögzítették, majd ezt követően 2004-ig az euro más valutákkal szembeni erős felértékelődése lefelé nyomta az importárakat. Miután 2002-ben a litas árfolyamát ismét az euróhoz rögzítették, az importárakat az eurónak más valutákkal szembeni erőteljes felértékelődése tartotta alacsonyan. A 2002-től 2004 első feléig tartó dezinflációs időszak háttérben elsősorban külső tényezők és a néhány belföldi piacon megélénkült verseny állt. 2001 óta viszonylag erős ütemben bővül a reál-GDP, elsősorban a belföldi kereslet hatására, ami a munkanélküliség csökkenéséhez is hozzájárult. Az egy főre jutó munkavállalói jövedelem az utóbbi években jelentősen növekedett. Míg a fajlagos munkaköltségek növekedési ütemét 2004-ig visszafogta a munkatermelékenység erős növekedése, a ráta 2005-ben 3,8%-ra emelkedett. A legfrissebb trendeket tekintve az éves átlagos HICP-infláció 2005-ben 2,7% volt, majd 2006. januárban 3,5%-ra emelkedett, és márciusban ismét csökkent, 3,1%-ra.

Az inflációt a magasabb infláció irányába mutató számos kockázat övezi, ezért az elkövetkező években várhatóan többféle hatás emeli majd Litvániában az infláció ütemét. Egyrészt a háztartások 2005-ben az importgázért az átlagos euroövezeti árak még mindig csak 50%-át fizették, másrészt nem ment végbe az üzemanyag, a dohánytermékek és az alkohol jövedéki adójának az uniós szinttel való harmonizálása. A dohánytermékek jövedéki adójának harmonizációja a 2010-ig tartó időszakban 2 százalékpontos kumulatív inflációnövelő hatással jár. Másrészt a kibocsátás igen erőteljes növekedése – amit a hitelállomány gyors növekedése és az alacsony kamatszint táplál –, illetve a munkaerőpiaci szűk keresztmetszetek megjelenése miatt emelkedhet a fajlagos munkaköltség, és általában a belföldi árak. Noha az energiaárak, a közvetett adók és a szabályozott árak várható emelése előreláthatólag csak elszigetelten eredményez egyszeri ársokkot, mégis ezek a sokkok a gyors gazdasági növekedéssel és a feszesebbé váló munkaerőpiaccal együtt másodlagos hatások kialakulásának, és ezzel együtt az infláció jelentősebb, akár elhúzódó növekedésének kockázatát hordozzák magukban. További tényező, hogy a felzárkózási folyamat valószínűleg az elkövetkező években is hatással lesz az inflációra, a hatás pontos mértékét azonban nehéz felmérni.

2005-ben Litvánia GDP-arányos költségvetési hiánya 0,5% volt, amely jóval alatta marad a referenciaértéknek, azaz Litvániában nem beszélhetünk túlzott költségvetési hiányról. Az Európai Bizottság előrejelzése szerint ez az arány 2006-ban kismértékben emelkedik, a GDP 0,6%-ára. Az államháztartás adóssága 2005-ben a GDP 18,7%-ára csökkent, 2006-ban pedig az előrejelzések szerint 18,9%-ra emelkedik, tehát jóval a 60%-os referenciaérték alatt marad. A középtávú célt a konvergenciaprogram a GDP 1%-ában állapítja meg. Az egyéb fiskális tényezőket illetően 2004-ben és 2005-ben a hiánymutató nem haladta meg a állami beruházások GDP-arányos mutatóját.

Az Európai Unió Gazdaságpolitikai Bizottsága és az Európai Bizottság legfrissebb prognózisa szerint Litvániában az életkorral összefüggő kiadásokban mérsékelt nettó növekedés várható, ami a 2050-et megelőző években a GDP 1,4 százalékának felel meg. Ez részben a múltban megvalósított nyugdíjreformoknak tudható be. Ugyanakkor éberséget kell tanúsítani, mivel előfordulhat, hogy a tényleges demográfiai, gazdasági és pénzügyi folyamatok a prognózisban előre jelzettnél kedvezőtlenebbül alakulnak.

A litván litas körülbelül 22 hónapja vesz részt az ERM-II-ben, vagyis az EKB vizsgálatát megelőzően két évnél rövidebb ideje. A referencia-időszakban az ERM-II-höz való csatlakozásig a litas stabilan tartotta az ERM-II rendszerben az euróval szembeni későbbi középárfolyamát. Mivel Litvánia úgy csatlakozott az ERM-II rendszerhez, hogy egyoldalú kötelezettségként már működött a valutatanácsi rendszer, nem támasztott tehát az EKB-val szemben további követeléseket. Az ERM-II-csatlakozás óta a litas megmaradt a középárfolyamon, az ország nem kezdeményezte az euróval szembeni középárfolyam leértékelését. Noha a valutatanácsi rendszerből következően a Lietuvos Bankas rendszeres és aktív szereplő volt a devizapiacon, a litván kereskedelmi bankokkal lebonyolított devizaügyleteinek volumene nettó értékben alacsony volt. Mind az euróval szembeni bilaterális, mind az effektív reálárfolyamok valamivel a múltbeli átlagértékek fölött vannak. A mutatók értelmezése során azonban ügyelni kell rá, hogy a referencia-időszak Litvániában a piacgazdasági átmenet időszaka, ami megnehezíti a reálárfolyam időbeli alakulásának értékelését. Mindazonáltal az összevont hiány a folyó fizetési mérlegen és a tőkemérlegen viszonylag nagy volt 2005-ben, 5,6% a GDP arányában. A nettó működőtőke-beáramlás ennek a deficitnek valamivel kevesebb mint a felét fedezte.

A referencia-időszakban az átlagos hosszú lejáratú kamatszint 3,7% volt, így jóval alatta maradt a kamatkritérium referenciaértékének. A

kamatok tovább közeledtek az euroövezeti átlagos kötvényhozamhoz, ami a valutatanács rendszerének hitelességét jelezte, és azt, hogy a piacok bíznak Litvánia általános gazdasági és fiskális folyamatainak alakulásában.

Összefoglalva: a magas fokú fenntartható konvergencia biztosítása szempontjából fontos, hogy Litvánia megfelelő mértékben szigorítson fiskális politikáján, hogy ezzel is enyhítsen a kereslet vezérelte inflációs nyomás kialakulásának kockázatán. A szigorú fiskális politika a fiskális konszolidációt is elősegíti. További feladat, hogy a jelenlegi erős hitelkiáramlást és a nagy folyó fizetésimérleg-deficitet szorosan figyelemmel kísérjék, mivel ezek egyensúlyi problémák kialakulását jelezhetik. Fontos továbbá, hogy javuljon a termékpiacon verseny, folytatódjék a szabályozott szektorok liberalizációja, megfelelő bérpolitika lépjen életbe, amely tükrözi a munkatermelékenység növekedését és a versenytárs országokban zajló folyamatokat, és hogy javuljon a munkaerőpiac működése. Ezek az intézkedések lehetővé teszik az árstabilitást ösztönző gazdasági környezet fenntartását, továbbá kedvezően hatnak a versenyképességre és a foglalkoztatottságra.

A litván alkotmányt és a Lietuvos bankasról szóló törvényt legutóbb 2006. április 25-én módosították, ezzel egyidőleg hatályát veszítette a pénzkibocsátásról szóló törvény, a pénzegységek nevének és mennyiségének megváltoztatásáról szóló törvény, a pénzről szóló törvény és a litas hitelességéről szóló törvény. A módosított alkotmány és a Lietuvos bankas-ról szóló törvény immár összeegyeztethető a Szerződésnek és az Alapokmányoknak a Gazdasági és Monetáris Unió harmadik szakaszára vonatkozó előírásaival.

SZLOVÉNIA

A referencia-időszakban Szlovénia 12-havi átlagos HICP-inflációjának üteme 2,3% volt, amely nem érte el a Szerződésben meghatározott árstabilitási kritérium

referenciaértékét. A legfrissebb információk szerint ez az érték a következő hónapokban várhatóan nem változik. Hosszabb távra visszatekintve látható, hogy Szlovéniában csak viszonylag rövid ideje alacsony az inflációs ráta: a fogyasztói árak emelkedésének üteme 1995 és 2005 között csökkent jelentősen. Az infláció említett alakulását számos monetáris politikai döntés előzte meg, amelyek közül a legfontosabb az árstabilitást elsődleges célként megjelölő új monetáris politikai rendszer bevezetése volt 2001-ben, továbbá a 2004. júniusi ERM-II-csatlakozás. A belépés óta eltelt időszakban a Banka Slovenije devizaswap-eszközzel tartotta stabilan az euro-tolar árfolyamot, miközben a belföldi kamatokat az euroövezeti kamatszint fölött tartotta. Ez a politika, amely a rövid lejáratú kamatkülönbözet megemelkedéséhez vezetett az euroövezettel szemben, elősegítette a dezinflációs folyamatot. A vizsgált időszak legnagyobb részében az infláció alakulásának vizsgálata során figyelembe kell venni, hogy a reál-GDP meglehetősen erőteljes ütemben bővült és igen stabil volt a munkaerő-piaci helyzet. Az egy munkavállalóra jutó jövedelem viszonylag erős, bár 2000 óta lassuló ütemben bővül, a fajlagos munkaköltség pedig 2001 óta fokozatosan lassuló ütemben emelkedik. A közelmúlt folyamatait tekintve, az átlagos éves HICP-infláció 2005-ben elérte a 2,5%-ot, 2006. januárban 2,6% volt, majd márciusban 2,0%-ra csökkent.

Az egyik olyan tényező, amely Szlovéniában előreláthatóan az infláció emelkedése irányába hat az elkövetkező időszakban, a dohánytermékek jövedéki adójának harmonizálása, amely a tervek szerint három lépcsőben valósul meg 2008-ra. Ez a tényező összesen 0,5 százalékponttal emeli meg a HICP-inflációt. Emellett a HÉA-kulcsnak a költségvetésben 2007. január 1-jére előirányzott esetleges emelése akár 0,7 százalékponttal is növelheti 2007-ben az inflációt. A kilátásokat számos, a magasabb infláció irányába mutató kockázat övezi. Ezek a kockázatok egyrészt a viszonylag erős belföldi kereslettel állnak összefüggésben, különösen a hitelnyújtás gyorsuló bővülésének

és a további kamatkonvergenciának a fényében. További kockázati forrás, hogy emelték a szabályozott árakat és gyengült az erősödő verseny inflációcsökkentő hatása. Emellett a bérnövekedésből és a közelmúlt energiaár-emeléseinek potenciális másodlagos hatásából is levezethetők bizonyos kockázatok. Emellett a felzárkózási folyamat is valószínűleg hatással lesz az elkövetkező évek inflációjára, a hatás pontos mértékét azonban nehéz felmérni.

2005-ben Szlovénia GDP-arányos költségvetési hiánya 1,8% volt, azaz jóval a referenciaérték alatt maradt. Szlovéniában a költségvetési hiány nem nevezhető tehát túlzottnak. Az Európai Bizottság előrejelzése szerint 2006-ban a hiány kismértékben emelkedik, a GDP 1,9%-ára. A GDP arányában számított adósságmutató 29,1%-ra csökkent 2005-ben, 2006-ban pedig az előrejelzések szerint 29,9%-ra emelkedik, tehát jóval a 60%-os referenciaérték alatt marad. A konvergenciaprogramban prognosztizált fiskális egyenlegek alapján Szlovéniában további konszolidációra lesz szükség, hogy sikerüljön teljesíteni a GDP 1%-ában megadott középtávú célt. Az egyéb fiskális tényezőket illetően 2004-ben és 2005-ben a hiánymutató nem haladta meg a GDP-arányos állami beruházások mutatóját.

Az EU Gazdaságpolitikai Bizottsága és az Európai Bizottság legfrissebb prognózisa szerint Szlovéniában az életkorral összefüggő kiadásokban várhatóan nagymértékű növekedés lesz tapasztalható, amely a 2050-et megelőző években eléri a GDP 9,7 százalékát. A népesség öregedésének terhet időben enyhíteni kell, amiben segítséget nyújthat, ha a költségvetési politika megfelelő mozgásteret kap, még mielőtt bekövetkezik a demográfiai helyzetben előre jelzett rosszabbodás.

A szlovén tolar 22 hónapja vesz részt az ERM-II-ben, vagyis az EKB vizsgálatát megelőzően két évnél rövidebb ideje. A referencia-időszakban az ERM-II-höz való csatlakozásig a tolar fokozatosan leértékelődött az euróhoz képest. Szlovénia 239,64 tolar/euro árfolyammal – a belépéskor ez volt a piaci árfolyam – csatlakozott az ERM-II-höz. A

belépést követően fokozatosan megszüntették a tolar euróval szembeni leértékelődésére irányuló politikát. Az ERM-II-ben Szlovénia nem kezdeményezte a valuta középárfolyamának euróval szembeni leértékelését, és sikerült a tolar a középárfolyam közelében tartani, miközben a rövid lejáratú belföldi kamatok a megfelelő euroövezeti kamatszint felett maradtak. A Banka Slovenije a bank devizaswap-konstrukciójának használatával nagymértékben korlátozta a valuta ingadozását. A felhalmozódott swapállomány csökkentésére időnként végleges (outright) devizavásárlási ügyleteket kötött, ami összességében jelentős nettó devizavásárlást jelentett azzal a céllal, hogy semlegesítse a tolar felértékelődése irányába ható potenciális nyomást. A tolar euróval szembeni bilaterális és effektív reálárfolyama 2006 áprilisában a 1996. január és az euro bevezetése óta eltelt időszakra számított átlagértékek közelében volt. A többi külső folyamatot illetően az elmúlt tíz évben Szlovénia összevont folyó fizetési és tökemérlege általában kiegyensúlyozott volt.

A referencia-időszakban a hosszú lejáratú átlagos kamatszint 3,8% volt, azaz jóval kisebb, mint a kamatláb kritériumaként megadott referenciaérték. Szlovéniában a hosszú lejáratú kamatok folyamatosan az euroövezeti átlagos kötvényhozamokhoz közelítettek, ami elsősorban a Banka Slovenije monetáris és árfolyam-politikájába és a Szlovéniában zajló általános gazdasági és fiskális folyamatokba vetett bizalmat tükrözi.

A nagyfokú, fenntartható konvergencia eléréséhez fontos feladat, hogy megvalósuljon Szlovéniában a kiegyensúlyozott fiskális konszolidációs pálya – ami a gazdaságban esetleg fellépő keresleti oldali nyomást is csökkenti –, valamint, hogy mérsékelte a munkatermelékenység növekedését és a versenytárs országokban zajló folyamatokat tükröző bérpolitikát folytasson. Szintén elengedhetetlen a strukturális reformok továbbvitele. Különösen a munkaerőpiac rugalmasságának deindexáláson keresztüli növelésével és a termékpiacon versenyt erősítő gazdasági liberalizáció folytatásával lehet

hozzájárulni az árstabilitásnak kedvező körülmények megteremtéséhez.

Mivel a Banka Slovenijeről szóló törvényt a közelmúltban módosították, a bank statútumai összhangban vannak a Szerződésnek és az Alapokmányának a Gazdasági és Monetáris Unió harmadik szakaszára vonatkozó követelményeivel.

A GAZDASÁGI KONVERGENCIA VIZSGÁLATA

1 AZ ELEMZÉS KERETEI

Az országvizsgálatot kérő két tagállam (Litvánia és Szlovénia) gazdasági konvergenciáját az EKB közös, minden egyes ország esetében alkalmazott elemzési keret segítségével vizsgálja. A közös szerkezet egyrészt a Szerződés rendelkezésein alapul: ezeket alkalmazza az EKB az árak alakulása, a költségvetési egyenlegek és a GDP-arányos államadósság, az árfolyamok és a hosszú lejáratú kamatok, valamint más releváns tényezők vizsgálatában. Az elemzési keret ezenkívül további, a fenntartható konvergencia részletesebb vizsgálatára alkalmasnak tartott visszatekintő és jövőre vonatkozó gazdasági mutatón alapul. Az alábbi négy keretes írás röviden idézi a Szerződés rendelkezéseit, és bemutatja azokat a módszertani elemeket, amelyek alapján az EKB az említett rendelkezéseket alkalmazza.

A folyamatosság és az egyenlő elbánás biztosítása érdekében a jelentés az EMI és az EKB korábbi jelentéseiben megfogalmazott elvekre épül. Kiemelendő az EKB-nak a konvergenciakritériumok alkalmazásakor használt néhány irányelve. Először is az egyes kritériumokat szigorúan értelmezik és alkalmazzák, hiszen a kritériumok elsősorban arra irányulnak, hogy az árstabilitás és az euroövezet koherenciájának fenntartását elősegítő gazdasági feltételekkel bíró tagállamok vegyenek részt az euroövezetben. Másodsor, az egyes kritériumok összefüggő, egységes csomag részei, amelyeket külön-külön teljesíteni kell; a Szerződés egyenlő alapon sorolja fel a kritériumokat, és nem rangsorolja azokat. Harmadsor, a konvergenciakritériumokat a tényleges adatok alapján kell teljesíteni. Negyedsor, a konvergenciakritériumok alkalmazásában következetesen, átláthatóan és egyszerűen kell eljárni. Ismét hangsúlyozzuk azt is, hogy a konvergenciakritériumoknak nemcsak egy bizonyos időpontban, hanem tartósan kell megfelelni, ezért az országvizsgálatok részletesen foglalkoznak a konvergencia fenntarthatóságával.

Ebből a szempontból az érintett országok gazdaságának alakulását egy elméletileg az elmúlt tíz évet átfogó visszatekintéssel vizsgáljuk. Így ugyanis könnyebben meghatározható, hogy a jelenlegi eredmények milyen mértékben erednek valódi strukturális átalakításokból, továbbá biztosabban meg lehet ítélni a gazdasági konvergencia fenntarthatóságát. Ugyanakkor azt is figyelembe kell venni, hogy az új tagállamok múltbeli adatait nagyban befolyásolhatja az ott lezajlott átalakulás. Ezután következik a megfelelő terjedelmű előretekintő értékelés. Ebben különös hangsúlyt fektetünk arra, hogy a kedvező gazdasági folyamatok fenntarthatósága elsősorban azon múlik, sikerül-e megfelelő és tartós gazdaságpolitikai választ adni a jelenlegi és jövőbeli kihívásokra. Mindvégig hangsúlyt kap, hogy a gazdasági konvergencia fenntarthatóságának biztosítása egyaránt függ a kedvező kiinduló helyzettől, valamint az euro bevezetése után folytatott politikától.

A két tagállam vizsgálata egyenként, de egységes szerkezetben történik. Az egyes tagállamok teljesítményére koncentráló országvizsgálatokat külön-külön kell figyelembe venni, összhangban a 121. cikkben foglaltakkal.

Az 1. keretes írás a Szerződésnek az árak alakulására vonatkozó rendelkezéseit és az EKB általi alkalmazásukat ismerteti.

1. keretes írás

AZ ÁRAK ALAKULÁSA

1 A Szerződés rendelkezései

A Szerződés 121. cikke (1) bekezdésének első francia bekezdése előírja:

„az árstabilitás magas fokának elérését; ez olyan inflációs ráta esetén áll fenn, amely közel esik az árstabilitás tekintetében legjobb eredményt felmutató legfeljebb három tagállaméhoz”.

A Szerződés 121. cikkében említett konvergenciakritériumokról szóló jegyzőkönyv 1. cikkében ez áll:

„Az e Szerződés 121. cikke (1) bekezdésének első francia bekezdésében említett árstabilitási kritérium azt jelenti, hogy egy tagállam fenntartható árstabilitással és a vizsgálatot megelőző egy éves időszakon keresztül az árstabilitást illetően legjobb eredményt felmutató legfeljebb három tagállam átlagos inflációs rátáját legfeljebb $1\frac{1}{2}$ százalékponttal meghaladó inflációs rátával rendelkezett. Az inflációt a fogyasztóiár-index segítségével összehasonlítható alapon, a tagállami fogalommeghatározások közötti eltérések figyelembevételével kell meghatározni.”

2 A Szerződés rendelkezéseinek alkalmazása

E jelentés tekintetében az EKB az alábbiak szerint alkalmazza a Szerződés rendelkezéseit:

- Először, „a vizsgálatot megelőző egy éves időszakon keresztül megfigyelt inflációs ráta” kiszámítása során azt nézzük meg, hogy a harmonizált fogyasztóiár-index (HICP) legutóbbi 12 havi átlaga hogyan változott az előző 12 havi átlaghoz képest. Következésképpen, az inflációs ráta tekintetében e jelentésben figyelembe vett referencia-időszak 2005 áprilisától 2006 márciusáig tart.
- Másodszor, a referenciaérték meghatározásához használt „az árstabilitást illetően legjobb eredményt felmutató legfeljebb három tagállam” elv azt jelenti, hogy a következő három, legalacsonyabb inflációjú EU-tagország inflációjának súlyozatlan számtani átlagát vettük: Svédország (0,9%), Finnország (1,0%) és Lengyelország (1,5%). Így az átlagos inflációs ráta 1,1%, és $1\frac{1}{2}$ százalékpont hozzáadásával a referenciaérték 2,6%.

Az infláció mérése a harmonizált fogyasztóiár-index (HICP) alapján történt, amelynek kidolgozására azért került sor, hogy árstabilitás szempontjából összehasonlítható alapon tudják értékelni a konvergenciát (lásd az I. fejezet statisztikai mellékletét). Tájékoztatásul e jelentés statisztikai részében közöljük az átlagos euroövezeti inflációs rátát.

Az árak fenntarthatóságának részletesebb vizsgálata érdekében a 2005 áprilisa és 2006 márciusa közötti 12 hónapos referencia-időszak átlagos HICP-inflációs rátáját annak tükrében tekintettük át, hogyan teljesítettek a tagállamok gazdaságai az elmúlt tíz évben árstabilitás szempontjából. Ebben a vonatkozásban a monetáris politika orientációjára fordítottunk figyelmet, különösen arra, hogy a monetáris hatóságok elsősorban az árstabilitás elérésére és fenntartására koncentrálnak-e, valamint azt is megvizsgáltuk, hogy a gazdaságpolitika más területei hogyan járulnak hozzá e cél megvalósításához. Figyelembe vettük azt is, hogyan hat a makrogazdasági környezet az árstabilitás elérésére. Az árak alakulását a keresleti és kínálati feltételek fényében vizsgáltuk, többek között a fajlagos munkaköltségeket és az importárakat befolyásoló tényezőkre koncentrálna. Végül

figyelembe vettünk egyéb kapcsolódó árindextrendeket is (a feldolgozott élelmiszereket és energiát nem tartalmazó HICP-t, az országos fogyasztóiár-indexet, a nettó közvetett adózás változásait nem tartalmazó fogyasztóiár-indexet, a magánfogyasztási deflátort, a GDP-deflátort és a termelői árakat). Előretekintve képet adunk a közeljövő várható inflációs kilátásairól, beleértve a jelentős nemzetközi szervezetek és piaci szereplők előrejelzéseit. Ezenkívül olyan strukturális szempontokat is megtárgyalunk, amelyek lényegesek ahhoz, hogy az euro bevezetése után is fenn lehessen tartani az árstabilitás szempontjából kedvező feltételeket.

A 2. keretes írás ismerteti a Szerződésnek a fiskális folyamatokra vonatkozó rendelkezéseit és azok EKB általi alkalmazását, továbbá itt ismertetünk néhány eljárási kérdést.

2. keretes írás

FISKÁLIS FOLYAMATOK

1 A Szerződés rendelkezései

A Szerződés 121. cikke (1) bekezdésének második francia bekezdése előírja:

„az állam pénzügyi helyzetének fenntarthatóságát; ezt olyan költségvetési egyenleg elérése mutatja, amely nem rendelkezik a 104. cikk (6) bekezdése értelmében vett túlzott hiánnyal”.

A Szerződés 121. cikkében említett, a konvergenciakritériumokról szóló jegyzőkönyv 2. cikke úgy rendelkezik, hogy ez a kritérium:

„azt jelenti, hogy a vizsgálat időpontjában a tagállam nem áll a Tanács által a túlzott hiány fennállásáról e Szerződés 104. cikke (6) bekezdésének értelmében hozott határozat hatálya alatt”.

A 104. cikk határozza meg a túlzott hiány esetén követendő eljárást. A 104. cikk (2) és (3) bekezdéseinek értelmében az Európai Bizottság jelentést készít, ha egy tagállam nem felel meg a költségvetési fegyelem követelményeinek, különösen, ha:

(a) a tervezett vagy tényleges költségvetési hiánynak a GDP-hez viszonyított aránya túllép egy meghatározott referenciaértéket (amelyet a túlzott hiány esetén követendő eljárásról szóló jegyzőkönyv a GDP 3%-ában szab meg), kivéve, ha:

– az arány jelentős mértékben és folyamatosan csökkent, és elért egy, a referenciaértékhez közeli szintet, vagy,

– a referenciaérték túllépése csak kivételes és átmeneti, és az arány közel marad a referenciaértékhez;

- (b) az államadósságnak a GDP-hez viszonyított aránya túllép egy meghatározott referenciaértéket (amelyet a túlzott hiány esetén követendő eljárásról szóló jegyzőkönyv a GDP 60%-ában szab meg), kivéve, ha az arány elegendő mértékben csökken, és kielégítő ütemben közelít a referenciaértékhez.

Ezen felül a Bizottság köteles figyelembe venni jelentésében, hogy a költségvetési hiány meghaladja-e az állami beruházások kiadásait, valamint minden egyéb érdemleges tényezőt, beleértve a tagállam középtávú gazdasági és költségvetési helyzetét. A Bizottság készíthet jelentést akkor is, ha a kritériumokkal kapcsolatos követelmények teljesítésétől függetlenül azon a véleményen van, hogy egy tagállamban hiánytúllépés veszélye áll fenn. A Bizottság jelentését a Gazdasági és Pénzügyi Bizottság véleményezi. Végül a 104. cikk (6) bekezdésével összhangban az EU-Tanács a Bizottság ajánlása alapján és az érintett tagállam esetleges észrevételeit figyelembe véve, egy általános értékelést követően minősített többséggel határoz arról, hogy fennáll-e a túlzott hiány az adott tagállamban.

2 A Szerződés rendelkezéseinek alkalmazása

Az EKB a konvergencia vizsgálatának céljából véleményt mond a költségvetési folyamatokról. Megvizsgálja a fenntarthatóság szempontjából az 1996 és 2005 közötti időszak legfontosabb költségvetési mutatóit, áttekinti az államháztartás kilátásait és feladatait, kitüntetett figyelmet szentelve a hiány és az adósság alakulása közötti összefüggésnek.

Ami a 104. cikket illeti, az EKB-nak – a Bizottsággal ellentétben – nincs hivatalos szerepe a túlzott hiány esetén követendő eljárásban. Az EKB jelentése csupán azt fejt ki, hogy az ország túlzott hiány esetén követendő eljárás hatálya alá esik-e vagy sem.

A Szerződés azon rendelkezését illetően, hogy a GDP 60%-át meghaladó államadósság-aránynak „elegendő mértékben csökkennie és kielégítő ütemben közelítenie kell a referenciaértékhez”, az EKB az adósságráta múltbeli és jövőbeli trendjeit vizsgálja.

A költségvetési folyamatok vizsgálata az 1995-ös Nemzeti Számlák Európai Rendszerének megfelelő nemzeti számlák szerint előállított adatokon alapul (lásd még az 1. fejezet statisztikai mellékletét). Ebben a jelentésben zömmel a Bizottság által 2006 áprilisában szolgáltatott adatok szerepelnek; ezek tartalmazzák az 1996 és 2005 közötti államháztartási pozíciókat, valamint a Bizottság 2006-ra vonatkozó előrejelzéseit.

A 2005-ös referenciaév eredményeinek az állam pénzügyeinek fenntarthatósága szerinti értékelése a tagállamok elmúlt tízévi teljesítményének fényében történik. Kiindulópontnak az államadósság-GDP mutató ezen időszakbeli alakulását és az azt megalapozó tényezőket tekintjük, azaz a nominál-GDP növekedése és a kamatlábak

különbségét, az elsődleges egyenleget és a hiány-adósság kölcsönhatást. Ez a perspektíva további információt nyújthat arról, hogy a makrogazdasági környezet – különösen a növekedés és a kamatlábak együttesen – milyen mértékben befolyásolta az adósság dinamikáját. Ugyancsak több információ nyerhető ilyen módon a fiskális konszolidációs törekvésekről

az elsődleges egyenleg tükrében, valamint a különleges tényezők szerepéről, amelyek az hiány-adósság korrekcióban megjelennek. Figyelembe vesszük továbbá az államadósság szerkezetét, különös tekintettel a rövid lejáratú és devizaadósságok arányára, valamint azok alakulására. Összevetve ezen arányokat a GDP-arányos államadósság jelenlegi szintjével megmutatjuk, milyen mértékben érzékenyek a költségvetési egyenlegek az árfolyamok és a kamatlábak változásaira.

A következő lépésben a GDP-arányos költségvetés hiány alakulásának vizsgálatára kerül sor. Itt hasznos szem előtt tartani, hogy egy ország éves hiánymutatójának változását különféle tényezők befolyásolják. E tényezők lehetnek egyfelől „ciklikus hatások”, amelyek azt mutatják, hogyan alakul a hiány a konjunkturális változások fényében, és vannak úgynevezett „nem ciklikus hatások”, amelyek a fiskális politika strukturális vagy állandó kiigazítását tükrözik. A nem ciklikus hatásokra – e jelentésben számszerűsített értékei – ugyanakkor nem lehet szükségszerűen úgy tekinteni, mint amelyekben maradéktalanul

megjelenik a költségvetési pozíciók szerkezeti változása, hiszen ide tartoznak a költségvetés egyenlegére csak ideiglenes befolyással bíró intézkedések és különleges tényezők hatásai is. Ugyancsak részletesebben tekintjük át az állami kiadások és bevételek múltbeli trendjeit, és felvázoljuk a konszolidáció főbb területeit.

A jövőbeli folyamatok tárgyalása során visszatekintünk a 2006-os nemzeti költségvetési tervekre, valamint az Európai Bizottság idei évre vonatkozó legutóbbi előrejelzéseire, továbbá megvizsgáljuk a középtávú fiskális stratégiát a konvergenciaprogram tükrében. Ez magában foglalja a Stabilitási és növekedési paktumban előírt közép- és hosszú távú céljainak elérésének értékelését. Hangsúlyozzuk továbbá a költségvetési pozíciók fenntarthatóságának hosszú távú kihívásait, különösen a nem alapszerű állami nyugdíjrendszerek tekintetében, figyelembe véve a demográfiai változást és a kormány által adott garanciákat.

A 3. keretes írás ismerteti a Szerződésnek az árfolyamok alakulására vonatkozó rendelkezéseit és az EKB általi alkalmazásukat.

3. keretes írás

AZ ÁRFOLYAMOK ALAKULÁSA

1 A Szerződés rendelkezései

A Szerződés 121. cikke (1) bekezdésének harmadik francia bekezdése előírja:

„az Európai Monetáris Rendszer árfolyam-mechanizmusa által előírt normál ingadozási sávok betartását legalább két évig anélkül, hogy egy másik tagállam valutájával szemben leértékelésre kerülne sor”.

A Szerződés 121. cikkében említett konvergenciakritériumokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkében ez áll:

„Az e Szerződés 121. cikke (1) bekezdésének harmadik francia bekezdésében említett, az Európai Monetáris Rendszer árfolyam-mechanizmusában történő részvételre vonatkozó kritérium azt jelenti, hogy egy tagállam a vizsgálatot megelőző legalább két éven keresztül komoly feszültségek nélkül az Európai Monetáris Rendszer árfolyam-mechanizmusa által előírt normál ingadozási sávokon belül maradt. Így különösen azt, hogy ugyanezen időszak alatt a

tagállam saját kezdeményezésére nem értékelte le valutájának bilaterális középárfolyamát valamely más tagállam valutájával szemben.”

2 A Szerződés rendelkezéseinek alkalmazása

Az árfolyam stabilitását illetően az EKB azt vizsgálja, hogy az adott ország a konvergenciavizsgálatot megelőzően legalább két évig komoly feszültségektől mentesen – és különösen az euróval szembeni leértékelés nélkül – vett-e részt az ERM-II-ben (amely 1999 januárjában váltotta fel az ERM-et). Olyan esetekben, amikor rövidebb volt a részvételi időszak, az árfolyamok alakulása – a korábbi jelentésekhez hasonlóan – egy kétéves referencia-időszakban kerül vizsgálatra.

Összhangban a korábbi megközelítéssel, az euróval szembeni árfolyam-stabilitás vizsgálata arra összpontosul, hogy az árfolyam mennyire marad közel az ERM-II-beli középárfolyamhoz, figyelembe véve eközben azokat a tényezőket, amelyek felértékelődéshez vezethettek. Az ERM-II ingadozási sávjának szélessége ebből a szempontból nem befolyásolja hátrányosan az árfolyam-stabilitási kritérium vizsgálatát.

Ezenkívül a „komoly feszültségektől” való mentesség kérdését általában az alábbi módokon közelítik meg: i) annak vizsgálata, milyen mértékben térnek el az ERM-II-beli árfolyamok az euróval szembeni középárfolyamoktól; ii) olyan mutatók alkalmazása, mint például az euróval szembeni árfolyam-volatilitás és annak trendje, valamint az euroövezettel szembeni rövid lejáratú kamatláb-különbözetek és azok alakulása; és iii) devizapiaci intervenciók szerepének figyelembevétele.

A 2004 májusától 2006 áprilisáig terjedő referencia-időszakban megfigyelt minden kétoldalú árfolyam hivatalos EKB-referencia-árfolyam (lásd az 1. fejezet statisztikai mellékletét).

Mind Litvánia, mind Szlovénia 2004. június 28. óta vesz részt az ERM-II-ben, vagyis az EKB vizsgálatától számítva kevesebb, mint két éve. Hivatalos fizetőeszközeik euróval szembeni árfolyamának alakulása a 2004. április 29. és 2006. április 28. közötti időszakra vonatkozik.

A 4. keretes írás a Szerződésnek a hosszú lejáratú kamatszint alakulására vonatkozó rendelkezéseit és az EKB általi alkalmazásukat ismerteti.

Az euróval szembeni nominális árfolyam alakulásán túlmenően röviden áttekintjük a jelenlegi árfolyam fenntarthatóságára utaló adatokat. Mindezek a bilaterális reálárfolyamok és reál-effektív árfolyamok, a fizetési mérleg folyó fizetési, tőke- és pénzügyi mérlegeinek, valamint az ország hosszabb időszakokra vonatkozó nettó nemzetközi befektetési pozíciójának alakulásából adódnak. A piacok integrációját illetően az euroövezetnek az ország teljes külkereskedelméből való részesedését is vizsgáljuk.

A HOSSZÚ LEJÁRATÚ KAMATLÁBAK ALAKULÁSA

1 A Szerződés rendelkezései

A Szerződés 121. cikke (1) bekezdésének negyedik francia bekezdése előírja:

„a tagállam által elért konvergenciának és a tagállamnak az Európai Monetáris Rendszer árfolyam-mechanizmusában való részvételének tartósságát, ami a hosszú távú kamatszintben tükröződik”.

A Szerződés 121. cikke (1) bekezdésében említett konvergenciakritériumokról szóló jegyzőkönyv 4. cikke a következő kikötést tartalmazza:

„Az e Szerződés 121. cikke (1) bekezdésének negyedik francia bekezdésében említett kamatokra vonatkozó konvergenciakritérium azt jelenti, hogy egy tagállam a vizsgálatot megelőző egy éves időszakon keresztül az árstabilitást illetően legjobb eredményt felmutató legfeljebb három tagállam átlagos nominális hosszú lejáratú kamatát legfeljebb 2 százalékponttal meghaladó kamattal rendelkezett. A kamatokat a hosszú lejáratú államkötvények vagy összehasonlítható értékpapírok alapján, a tagállami fogalommeghatározások közötti eltérések figyelembevételével kell meghatározni.”

2 A Szerződés rendelkezéseinek alkalmazása

E jelentés tekintetében az EKB az alábbiak szerint alkalmazza a Szerződés rendelkezéseit:

- Egyrészt, „a vizsgálatot megelőző egyéves időszakon keresztül” megfigyelt „átlagos nominális hosszú távú kamatot” annak a legutóbbi 12 havi időszaknak a számtani átlagaként számítottuk, amelyre rendelkezésre álltak HICP-adatok. Ebben a jelentésben a 2005 áprilisa és 2006 márciusa közötti időszakot vettük referencia-időszaknak.
- Másrészt, a referenciaérték meghatározásában alkalmazott, „az árstabilitást illetően legjobb eredményt felmutató legfeljebb három tagállam” elv az jelenti, hogy ugyanazon három legalacsonyabb inflációs rátával rendelkező EU-tagország hosszú lejáratú kamatlábainak súlyozatlan számtani átlagát vettük, amely országokat az árstabilitási kritérium referenciaértékének számításakor is figyelembe vettünk (lásd 1. keretes írás). A jelentésben figyelembe vett referencia-időszakban e három ország hosszú lejáratú kamatlábai a következők voltak: 3,3% (Svédország), 3,3% (Finnország) és 5,0% (Lengyelország); az átlag így 3,9%, amelyhez 2 százalékpontot hozzáadva 5,9%-os referenciaértéket kapunk.

A kamatlábakat a rendelkezésre álló és a konvergencia vizsgálatának céljából kifejlesztett hosszú lejáratú harmonizált kamatlábak alapján mértük (lásd az 1. fejezet statisztikai mellékletét).

Amint korábban említettük, a Szerződés kifejezetten hivatkozik a „konvergencia tartósságára”, amely a hosszú lejáratú kamatszintben tükröződik, ezért a 2005 áprilisa és 2006 márciusa közötti referencia-időszak fejleményeit az elmúlt tíz év hosszú lejáratú kamatlábainak alakulását (vagy azon időszak adatait, amelyre vonatkozóan azok rendelkezésre állnak) figyelembe véve tekintjük át, megvizsgálva az euroövezet jellemző kamatlábaihoz viszonyított különbségek fő okait.

Végül, a Szerződés 121. cikke (1) bekezdése előírja, hogy e jelentés számos más vonatkozó tényezőt is vegyen figyelembe, úgymint „az ECU alakulását, a piacok integrációjának eredményeit, a folyó fizetési mérlegek helyzetét és alakulását, továbbá a fajlagos bérköltségek alakulását és az egyéb árindexeket is”. Ezeket a tényezőket a következő fejezetben, a fentebb felsorolt kritériumok tárgyalása során tekintjük át. Az euro 1999. január 1-jei bevezetése óta az ECU alakulását nem tárgyaljuk külön.

A konvergenciakritériumok alkalmazásához felhasznált statisztikai adatokat az Európai Bizottság szolgáltatotta (lásd még az 1. fejezet statisztikai mellékletét, valamint a táblázatokat és ábrákat is), a hosszú lejáratú kamatok esetében az EKB-val együttműködve. Az árak és hosszú lejáratú kamatok konvergenciájának adatait 2006 márciusáig mutatjuk be; ez volt a legutolsó hónap, amelyre vonatkozóan HICP-adatok rendelkezésre álltak. Az árfolyamok tekintetében a jelentésünkben figyelembe vett időszak 2006. április 28-ával végződik. A fiskális pozíciók adatai a 2005-ig terjedő időszakot fedik le. A két tagállam legfrissebb konvergenciaprogramjával együtt ugyancsak számításba vettünk különböző forrásokból származó előrejelzéseket, valamint más olyan információkat, amelyek relevánsnak tekinthetők a konvergencia fenntarthatóságára vonatkozó előretekintés szempontjából.

A statisztikai adatgyűjtés lezárásának időpontja e konvergenciajelentés esetében: 2006. április 28.

2 ORSZÁGONKÉNTI VIZSGÁLAT

2.1 LITVÁNIA

2.1.1 AZ ÁRAK ALAKULÁSA

Litvániában a 2005 áprilisa és 2006 márciusa közötti referencia-időszakban 2,7% volt a 12 havi átlagos HICP-infláció, tehát éppen meghaladta az árstabilitási kritériumként megállapított 2,6%-ot (lásd az 1. táblázatot). A legfrissebb információk szerint azonban ez az érték a következő hónapokban várhatóan fokozatosan emelkedik majd.

Hosszabb távra visszatekintve azt látjuk, hogy a HICP-infláció az 1990-es évek második felében nagymértékben, az 1996-os 25%-ról 1999-re 1,5% körüli értékre csökkent. Az infláció átlagosan ezen a szinten maradt 2002 közepéig, ekkor azonban bizonyos konkrét tényezők eredőjeként negatív irányba mozdult el. E tényezők közé tartozott a távközlési szektorban a mélyreható reformok miatt tapasztalható árcsökkenés, valamint a fajlagos munkaköltség és az importárak jelentős csökkenése. 2004 közepén az inflációs ráta ismét pozitív lett, majd 2005-ben tovább emelkedett 2,7%-ra (lásd az 1. ábrát). Az 1996-tól elkezdődött dezinflációs folyamat néhány fontos gazdaságpolitikai döntést tükröz, amelyek közül leginkább említésre méltó, hogy a monetáris politika immár az árstabilitás elérése mint a jegybanktörvényben rögzített elsődleges cél felé orientálódik. 1994-ben Litvániában valutatanácsi rendszert vezettek be, amelynek keretében a litas árfolyamát kezdetben az USA-dollárhoz, majd 2002-ben ismét az euróhoz kötötték, rögzítve ezzel az inflációs várakozásokat. A 2000-et követő első évek alacsony inflációja jórészt Litvánia árfolyamstratégiájával, és ezzel összefüggésben a nominál-effektív árfolyam alakulásával függött össze. Az USA-dollár több valutával szembeni jelentős felértékelődése 1999–2000-ben számottevően visszafogta a litván importárakat. Miután 2002-ben a litas árfolyamát ismét az euróhoz rögzítették, az importárakat az eurónak más valutákkal szembeni erőteljes felértékelődése tartotta alacsonyan 2004-ig. A dezinflációt a fiskális politika, a

termékpiacokon bevezetett versenyösztönző reformok, a folyamatos pénzügyi piaci liberalizáció és a munkaerő-piaci reformok is támogatták. A 2002-től 2004 első feléig tartó dezinflációs időszak hátterében elsősorban külgazdasági tényezők, valamint a néhány belföldi piacon megélénkült verseny állt.

Az 1990-es évek végének inflációscsökkenése viszonylag élénk reál-GDP növekedés mellett valósult meg. Az orosz válság Litvánia exportszektorára gyakorolt hatása miatt a reál-GDP növekedése 1999-ben negatív lett, ami lefelé irányuló hatást fejtett ki az inflációra (lásd a 2. táblázatot). A litván gazdaság gyorsan magára talált az orosz válságot követően, így 2001 óta ismét viszonylag magas a növekedési ráta, ami elsősorban a belföldi keresletnek tudható be. Az erőteljes gazdasági növekedés és a bevándorlás miatt jelentősen csökkent a munkanélküliség: a 2001-ben 16,5%-os munkanélküliségi ráta 2005-re 8,2%-ra csökkent. Ilyen feltételek mellett az egy munkavállalóra jutó jövedelem növekedési üteme a 2001-es 3,8%-ról 2005-re 8,7%-ra nőtt. A fajlagos munkaköltség növekedése 2000 és 2001 között negatív volt, ami a bérek és a munkatermelékenység alakulását tükrözte. Az elmúlt években ismét pozitív lett, így a 2004-es 1,0%-ról 2005-re 3,8%-ra emelkedett. Az importárak a vizsgált időszakban igen ingadozóak voltak, ami jórészt az árfolyam és az olajárak alakulását tükrözte, a növekedési ütemük azonban továbbra is negatív volt 2001 és 2004 között. Az import deflátor 8,2%-ra nőtt 2005-ben, ami főleg az energiaárak emelkedésének és az így megnövekedett inflációs nyomásnak volt betudható. Ha nem a teljes HICP-t, hanem az index feldolgozatlan élelmiszerektől és energiától megtisztított értékét vizsgáljuk, azt látjuk, hogy az árak az utóbbi években kisebb mértékben és stabilabban emelkedtek (lásd a 2. táblázatot).

Ami a legfrissebb trendeket illeti, az éves átlagos HICP-infláció 2005-ben 2,7% volt. Az éves HICP-infláció 2006 januárjában 3,5%-ra emelkedett, majd márciusban 3,1%-ra esett vissza (lásd a 3.a táblázatot). 2005-ben az

infláció elsősorban az energiaárak, az élelmiszerek és a szolgáltatások árának emelkedéséből tevődött össze. Az ezt megelőző évvel összehasonlítva a szolgáltatási szektor árának alakulása növelte leginkább (közel 1 százalékponttal) a teljes inflációt 2005-ben. A Lietuvos bankas becslése szerint a közvetett adók és a szabályozott árak változása összességében további 0,8 százalékponttal növelte a 2005-ös inflációt. A 2006 elején regisztrált növekedés jórészt a szolgáltatások és a nem energiajellegű iparcikkek ár-növekedésének tudható be. Az infláció jelenlegi alakulását a rendkívül dinamikus gazdasági környezet fényében kell szemlélni. 2005 negyedik negyedévében a reál-GDP növekedés 8,7%-ra gyorsult az egy évvel korábbihoz képest, ami 2005 egészét tekintve 7,5%-os átlagos növekedési ütemet eredményezett. A kibocsátásnövekedést a belföldi kereslet hajtja, ami részben az alacsony kamatokat, részben a hitelállomány élénk növekedését tükrözi, a nettó export növekedésvisszafogó hatását pedig fokozatosan semlegesíti a jelentős exportnövekedés. Az élénk aggregált kereslet és a kifelé irányuló migráció a munkaerőpiacot sem hagyta érintetlenül. Sok belföldi termelő munkaerőhiányról, különösen a képzett munkaerő hiányáról számol be, ami csökkenő munkanélküliséghez vezet.

Ami a jövőbeli folyamatokat illeti, az importgázár 2006 eleji emelkedésének fokozatos begyűrűzése összességében 0,4 százalékponttal növeli majd az inflációt az év során. Az inflációt számos, a magasabb infláció irányába mutató kockázat övezi. Először is a gáz lakossági ára 2005-ben Litvániában még mindig csak 50%-a volt az euroövezeti átlagárnak.¹ Ennek megfelelően az energiaárak körében további kiigazításra lehet számítani. Másodszor még nem zárult le az üzemanyag, a dohánytermékek és az alkohol jövedéki adójának uniós harmonizációja. A dohánytermékek jövedéki adóját 2010. január elsejéig kell harmonizálni, aminek 2007-től kezdődően jelentős, kb. 2 százalékpontos kumulatív hatása lesz az elkövetkező évek

inflációs rátájára. Ehhez járul még, hogy a jelenlegi helyzetben, amikor rendkívül erőteljes a kibocsátás növekedése – amit hitelállomány növekedése és az alacsony kamatszint táplál –, illetve a munkaerőpiacon munkakínálati szűkösség jelentkezik, megvan a kockázata a fajlagos munkaköltség, és általában a belföldi árak további emelkedésének. Noha az energiaárak, a közvetett adók és a szabályozott árak várható emelkedése előreláthatólag csak egyszeri ársokkot eredményez, mégis ha ezek a sokkok a gyors gazdasági növekedéssel és a munkaerő-piaci mozgástér feszségével együttesen jelentkeznek, másodlagos hatások kialakulásának, és ezzel együtt az infláció jelentősebb és elhúzódó növekedésének kockázatát hordozhatják magukban. Ha a távolabbi jövőt vizsgáljuk, a felzárkózási folyamatnak szintén lesz kihatása az inflációra az elkövetkező években, ugyanis mind az egy főre jutó GDP, mind az árszint még mindig viszonylag alacsonyabb, mint az euroövezetben (lásd a 2. táblázatot). Nehéz ugyanakkor megbecsülni, hogy a felzárkózási folyamat pontosan mekkora hatást fog gyakorolni az inflációra.

Ahhoz, hogy Litvániában a tartós árstabilitás szempontjából kedvező környezet alakuljon ki, többek között megfelelően szigorú költségvetési politikára van szükség, amely segíthet ellensúlyozni a kereslet okozta inflációs nyomást. Hasonlóképpen fontos, hogy még markánsabbá váljék a termékpiacon versenyt tovább élénkítő gazdaságpolitika, és hogy tovább folytatódjék a szabályozott szektorok liberalizációja. A munkaerőpiac működése is javításra szorul, hiszen a folyamatosan magas munkanélküliség Litvániában régió- és szektorspecifikus munkakínálati szűkösséggel párosul. A béremelések mértékének összhangban kell lenniük a munka-termelékenység növekedésével, és béremléskor figyelembe kell venni a versenytárs országokban zajló folyamatokat is.

¹ A gáz importára annak függvényében alakul, hogy milyen hosszú távú megállapodásokat sikerül kötni egyetlen nagy gázszolgáltatóval.

2.1.2 FISKÁLIS FOLYAMATOK

A 2005-ös referenciaévben a GDP 0,5%-ának megfelelő hiány keletkezett az államháztartás költségvetési egyenlegében, ami jóval a 3%-os referenciaérték alatt volt. A GDP-arányos államadósság 18,7%-kal szintén jelentősen a 60%-os referenciaérték alatt maradt (lásd 4. táblázatot). A költségvetési hiánymutató az előző évhez képest 1,0 százalékponttal, az adósságráta pedig 0,8 százalékponttal csökkent. Az Európai Bizottság előrejelzése szerint a hiánymutató 2006-ban kissé emelkedik, 0,6%-ra, az adósságrátát pedig 18,9%-ra prognosztizálják. 2004-ben és 2005-ben a hiánymutató nem haladta meg a GDP-arányos állami beruházási kiadásokat. Litvániában a költségvetési hiány nem nevezhető túlzottnak.

Az 1996 és 2005 közötti években az államadósság mutatójának halmozott növekedése 4,2 százalékpont volt (lásd a 2.a ábrát és az 5. táblázatot). Kezdetben fokozatosan emelkedett, az 1996-os 14,5%-ról 1998-ban 16,8%-ra, ezt követően azonban az emelkedés meredekké vált, és 1999-ben elérte a 23,0%-ot. A mutató 2000-ben 23,6%-ra kúszott fel, majd fokozatosan csökkenni kezdett, és 2005-ben 18,7% lett. Amint a 2.b ábrán részletesebben látható, 2000-ig, különösen 1997-ben, az elsődleges hiány miatt nőtt az államadósság. A privatizációs bevételeket deficit-adósság korrekció, valamint a devizában fennálló államadósságon keletkező ártértékelési nyereség játszotta a legnagyobb szerepet abban, hogy 2000 és 2004 között csökkent az adósságmutató (lásd 6. táblázatot). Az 1990-es évek közepén és a 2000-es évek elején megfigyelhető tendenciák szoros kapcsolatot jeleznek az elsődleges hiány és a kedvezőtlen adósságdinamika között, függetlenül az induló adósságszinttől, amely Litvánia esetében aránylag alacsony volt. Ezzel összefüggésben megjegyzendő, hogy 1997-től 2003-ig folyamatosan csökkent a rövid lejáratú államadósság aránya, 2004-ben és 2005-ben viszont halmozottan 5,7 százalékponttal emelkedett. A rövid lejáratú adósság aránya szembetűnő, de figyelembe véve az adósságráta

szintjét, a fiskális egyenlegek viszonylag kevésbé érzékenyek a kamatváltozásokra. Bár a devizában fennálló államadósság aránya magas, több mint 95%-a euróban van denominálva, amely egyszersmind a Litvániában érvényben levő valutatanácsai rendszer horgonyvalutája. A fiskális egyenlegek tehát az euro/litas árfolyam kivételével nem érzékenyek az árfolyam-változásokra.

A GDP-arányos hiánymutatóban 1996 után kezdetben volatilis, később javuló eredményeket lehetett megfigyelni (lásd a 3.a ábrát és a 7. táblázatot). Az 1996-os 3,6%-os szintről induló hiánymutató 1997-re érte el 11,4%-os csúcspontját. Az emelkedés elsősorban annak tudható be, hogy megváltozott az elkobzott tulajdon visszajuttatásának és a rubelről a litasra való áttérés kapcsán keletkező veszteségek kárpótlásának a nyilvántartása. A hiány ezután 3,0%-ra csökkent 1998-ban és 2,9%-ra 1999-ben, majd ismét 3,6%-ra emelkedett 2000-ben. Az ezután következő években fokozatosan javult, így 2003-ban 1,2% volt, majd 2004-ben 1,5%-ra romlott, 2005-ben pedig 0,5%-ra javult. Amint a 3.b ábra részletesebben is mutatja, az Európai Bizottság becslései szerint a ciklikus tényezők csak kismértékben befolyásolták a fiskális egyenleg alakulását az utóbbi években. Az állami költségvetési egyenleg nem ciklikus változásai átlagosan nagyjából semleges hatással voltak az egyenlegre. A rendelkezésre álló adatok szerint az átmeneti intézkedések 2004-ben és 2005-ben nem gyakoroltak jelentős hatást a hiányra.

Az egyéb fiskális mutatók alakulását vizsgálva a 4. ábrán és a 7. táblázatban látható, hogy az államháztartási összkiadások aránya 1997-ben 50% fölé emelkedett, majd 1998 és 2000 között 40% körüli értéken állapodott meg. 2000 után az összes fontosabb kategóriában érvényesített kiadáscsökkentés hatására az arány csökkent a GDP százalékában, és 2003-ban elérte a 33,2%-ot. 2004-ben nagyjából stabil maradt 33,4%-on, illetve 2005-ben 33,7%-on. A kiadási ráta összességében 4,2 százalékponttal alacsonyabb volt 2005-ben mint 1996-ban. Az államháztartás GDP-arányos bevétele erős ütemben nőtt 1997-

ben, majd csökkenni kezdett, de 2005-ben ismét növekedésnek indult. Az 1996 és 2005 közötti időszakban összességében 1,2 százalékponttal csökkent.

A 2006–2009-es időszakra szóló konvergenciaprogramban megállapított, 2005 decemberében kelt középtávú litván fiskális politikai stratégia eltér a Bizottság 4. táblázatban feltüntetett előrejelzéseitől, és a 2006. évi költségvetési deficitet a GDP 1,4%-ában vetíti előre, szemben a 2005. évre becsült 1,5%-kal és a GDP arányában 19,9%-os államháztartási adóssággal. Az összebevételek és -kiadások mutatói a prognózis szerint nagyjából változatlanok a programban közölt 2005. évi adatokkal összehasonlítva. Jelenleg nincsenek adatok olyan intézkedésekről, amelyek jelentős átmeneti hatással lennének a 2006. évi költségvetésre. A hiánymutató az előrejelzések szerint 2007-ben 1,3%-ra csökken, az államadósság aránya pedig nagyjából a 2006-os szinten marad. A Stabilitási és növekedési paktumban meghatározott középtávú deficitcél a konvergenciaprogram a GDP 1%-ában nevezi meg.

Az államadósság jövőbeli alakulását tekintve, a jelenlegi tendenciák az adósság növekedését vetítik előre, de az arány a belátható jövőben a GDP 60%-a alatt marad.

Amint a 8. táblázat is mutatja, a népesség jelentős öregedésével kell számolni Litvániában. Az Európai Unió Gazdaságpolitikai Bizottsága és az Európai Bizottság legfrissebb prognózisa² szerint Litvániában az életkorral összefüggő kiadásokban a 2050-et megelőző években a GDP 1,4 százalékának megfelelő mérsékelt, nettó növekedés várható, részben a múltban megvalósított nyugdíjreformok következtében. Ugyanakkor éberségre van szükség, mivel előfordulhat, hogy a demográfiai, gazdasági és pénzügyi folyamatok a prognózisban előre jelzettnél kedvezőtlenebbül alakulnak.

A költségvetéssel kapcsolatos további feladat, tekintettel Litvánia nagy folyófizetésimérleg-

hiányára és a hitelállomány gyorsuló növekedésére, hogy az aggregált keresletet féken tartó, megfelelő mértékű fiskális politikai szigorítást hajtsanak végre, ami az inflációs nyomás kordában tartását is elősegítheti. A strukturális oldalon aggodalomra ad okot a költségvetés pontos teljesítésével kapcsolatban, hogy a további kiadások finanszírozására a költségvetés módosításához folyamodnak.

2.1.3 AZ ÁRFOLYAM ALAKULÁSA

A litván litas 2004. június 8. óta tagja az ERM-II-nek, vagyis a 2004 májusától 2006 áprilisáig tartó kétéves referencia-időszakból hozzávetőleg 22 hónapot töltött az árfolyam-mechanizmusban (lásd a 9.a táblázatot). Miután az ERM-II-höz való csatlakozás idején már kimerítően értékelték a litván valutatanácsi rendszer megfelelőségét és fenntarthatóságát, Litvánia egyoldalú elkötelezettségként ezzel a valutatanácsi rendszerrel lépett be az ERM-II-be, nem hárítva ezzel az EKB-ra további kötelezettségeket. A 3,45280 litas/euro középárfolyam körül $\pm 15\%$ -os standard ingadozási sávot állapítottak meg.

A referencia-időszak során az ERM-II-höz való csatlakozásig a litas stabilan tartotta későbbi ERM-II-es euróval szembeni középárfolyamát. Az árfolyamrendszerbe való belépést követően továbbra is stabil maradt, nem mozdulva el az euróhoz képesti középárfolyamtól, ami arra utal, hogy a valutatanácsi rendszerben nem változott a litván árfolyam-politika (lásd a 9.a táblázatot és az 5. ábrát). Az ERM-II-ben Litvánia saját kezdeményezésére nem értékelte le fizetőeszközének az euróval szembeni középárfolyamát. Noha a valutatanácsi rendszer meghatározásából következően a Lietuvos banknak rendszeres és aktív devizapiaci tevékenységet folytatott, a litván kereskedelmi

2 „A népesség öregedésének hatása az állami kiadásokra: prognózis a nyugdíj- és egészségügyi rendszerről, a hosszú távú gondozásról és az oktatási és munkanélküliségi transzferkifizetésekről az EU 25 tagállamában (2004-2050)”, a Gazdaságpolitikai Bizottság és az Európai Bizottság kiadványa, 2006.

bankokkal lebonyolított devizaügyleteinek volumene nettó értékben alacsony volt. A rövid lejáratú kamatoknak a három hónapos EURIBOR-ral szembeni különbözete a referencia-időszakban a 2004. júliusában lezárult három hónapban mért 0,6 százalékponttól a 2006 áprilisig lezárult három hónapos időszakig elhanyagolható szintre csökkent.

Hosszabb távon a litas reálárfolyama 2006 áprilisában, elsősorban effektív értelemben némileg az 1996 januárja óta számított történelmi átlag fölé került, mégis közel maradt az euro bevezetése óta regisztrált átlagértékhez. Az adatok értelmezése során azonban ügyelni kell arra, hogy a referencia-időszakban Litvániában piagazdasági átmenet zajlott, ami megnehezíti a reálárfolyam alakulásának történelmi értékelését. Ami az egyéb külgazdasági folyamatokat illeti, a litván fizetési mérleg folyó- és tőkemérlegének együttes hiánya folyamatosan magas volt: 1998-ban a GDP 11,7%-áig növekedett, majd 2002-re 4,7%-ra esett vissza, 2005-re pedig ismét megnövekedett, 5,6%-ot ért el (lásd a 11. táblázatot). Az ilyen nagyságrendű hiány az ár-versenyképesség szempontjából problémát jelezhet, mégis egy olyan gazdaság esetében, mint a litván, a felzárkózás folyamatát tükrözheti. Az elmúlt tíz évben a deficitnek valamivel kevesebb mint a felét a nettó működőtőke-beáramlás (FDI) fedezte. A portfólióbefektetések egyenlege egy hosszabb, nettó beáramlással jellemezhető időszakot követően 2005-ben nettó kiáramlást mutatott. Mivel az elmúlt években a további finanszírozási igényt az „egyéb befektetésekbe” való beáramlásból, azon belül is elsősorban bankhitelek formájában igyekeztek kielégíteni, ez Litvánia külső eladósodottságának növekedéséhez vezetett. A nettó nemzetközi befektetési pozíció negatív értéket mutatott, 1996 és 1999 között növekedés, az ezt követő években pedig a GDP 35%-a körüli stabilizálódás volt megfigyelhető.

Litvánia kis, nyitott gazdaság, amely a legfrissebb adatok szerint az áruk és

szolgáltatások külkereskedelmének GDP-arányosan 58,3%-át export, 65,3%-át pedig import formájában bonyolítja le. 2005-ben az euroövezetbe, illetve az Európai Unióba irányuló export az összes exportnak 28,5%-át, illetve 65,3%-át tette ki. Az ennek megfelelő importadat 2005-ben az összimport arányában 32,3%, illetve 59,0% volt.

2.1.4 A HOSSZÚ LEJÁRATÚ KAMATLÁBAK ALAKULÁSA

A 2005 áprilisától 2006 márciusáig tartó referencia-időszakban Litvániában a hosszú lejáratú kamatlábak átlagosan 3,7%-on voltak, vagyis jóval az 5,9%-ben megállapított kamatkritérium alatt (lásd a 12. táblázatot).

A hosszú lejáratú kamatok 2001 óta csökkenő tendenciát mutatnak (lásd a 6.a ábrát).³ A folyamat különösen 2002 elején jelentkezett markánsan, ezt követően némileg lelassult. A litván és az átlagos euroövezeti hosszú lejáratú kamatok közti különbség is hasonlóképpen alakult: 2002-ig viszonylag gyorsan csökkent, majd a valutatanács euróra való áttérését követően lassult az ütem. 2006 márciusában a két kamatláb ugyanazon a szinten volt. A kamatkülönbség szűkülése mögött elsősorban a kedvező litvániai gazdasági folyamatok, és a piagazdasági átmenet húzódnak meg, de szerepet játszottak benne az ország korai ERM-II-tagságával kapcsolatos piaci várakozások, illetve 2004 júniusát követően a mechanizmusban való zökkenőmentes részvétel a valutatanácsi rendszer fenntartásával. A kamatkonvergenciát végül az euro bevezetésével kapcsolatos várakozás is segítette. Összefoglalva: a litván és az euroövezeti hosszú lejáratú kamatok különbségének alacsony szintre csökkenése a valutatanács hitelességét mutatja, valamint a piacnak az országban zajló általános gazdasági és fiskális folyamatokba vetett bizalmát jelzi.

3 2001 az első olyan év, amelyre adatok állnak rendelkezésre a hosszú lejáratú litván referencia-kamatlábáról.

2.1.5 TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK

LITVÁNIA

1 AZ ÁRAK ALAKULÁSA

- 1. táblázat HICP-infláció
- 1. ábra Az árak alakulása
- 2. táblázat Inflációs mérőszámok és kapcsolódó mutatók
- 3. táblázat Legfrissebb inflációs trendek, előrejelzések
 - (a) A HICP közelmúltbeli alakulása
 - (b) Inflációs előrejelzések

2 FISKÁLIS HELYZET

- 4. táblázat Az államháztartás fiskális pozíciója
- 2. ábra Az államháztartás bruttó adóssága
 - (a) Adósságsszintek
 - (b) Éves változások, kiváltó tényezők
- 5. táblázat Az államháztartás bruttó adóssága – szerkezeti sajátosságok
- 3. ábra Államháztartási egyenleg – többlet (+)/hiány (–)
 - (a) Hiányszintek
 - (b) Éves változások, kiváltó tényezők
- 6. táblázat Az államháztartás hiány-adósság korrekciója
- 4. ábra Az államháztartás kiadásai és bevételei
- 7. táblázat Az államháztartás költségvetése
- 8. táblázat Az öregedésből eredő fiskális terhekre vonatkozó prognózis

3 AZ ÁRFOLYAM ALAKULÁSA

- 9. táblázat (a) Árfolyam-stabilitás
(b) A litván litasra nehezedő árfolyamnyomás legfontosabb mutatószámai
- 5. ábra A litván lita: eltérés az ERM-II középárfolyamtól
- 10. táblázat A litván lita: a reálárfolyam alakulása
- 11. táblázat Külgazdasági folyamatok

4 A HOSSZÚ LEJÁRATÚ KAMATLÁBAK ALAKULÁSA

- 12. táblázat Hosszú lejáratú kamatlábak
- 6. ábra (a) Hosszú lejáratú kamatláb
(b) A hosszú lejáratú kamatláb és a HICP-infláció különbözetei az euroövezethez képest

1. FEJEZET

A GAZDASÁGI KONVERGENCIA VIZSGÁLATA

LITVÁNIA

1 AZ ÁRAK ALAKULÁSA

1. táblázat: HICP-infláció

(éves változás, százalék)

	2005. dec.	2006. jan.	2006. febr.	2006. márc.	2005. ápr.– 2006. márc.
HICP-infláció	3,0	3,5	3,4	3,1	2,7
Referenciaérték ¹⁾	-	-	-	-	2,6
Euroövezet ²⁾	2,2	2,4	2,3	2,2	2,3

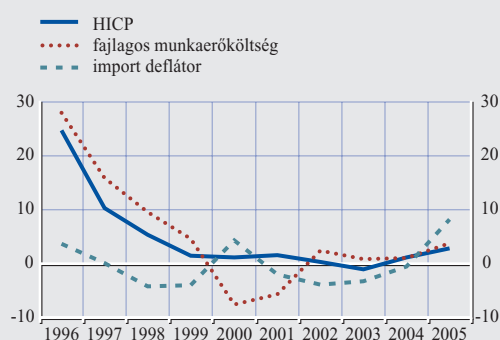
Forrás: Európai Bizottság (Eurostat).

1) A 2005. április és 2006. március közötti időszakra vonatkozó számítások Lengyelország, Finnország és Svédország százalékban kifejezett éves változásadatainak 1,5 százalékponttal növelt, súlyozatlan számtani középértékén alapulnak.

2) Az euroövezetet kizárólag tájékoztatási céllal foglaltuk bele a táblázatba.

1. ábra: Az árak alakulása

(éves átlagos változás, százalék)

Források: Európai Bizottság (Eurostat) és nemzeti adatok.

2. táblázat: Inflációs mérőszámok és kapcsolódó mutatók

(egyéb jelzés hiányában éves változás, százalék)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Inflációs mérőszámok										
HICP	24,7	10,3	5,4	1,5	1,1	1,6	0,3	-1,1	1,2	2,7
HICP feldolgozatlan élelmiszerek és energia nélkül	-	10,3	4,5	1,7	-1,1	0,1	0,6	0,7	0,7	1,3
CPI	24,6	8,9	5,1	0,8	1,0	1,3	0,3	-1,2	1,2	2,7
CPI a közvetett adó változásai nélkül	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Magánfogyasztás deflátor	18,2	9,5	5,4	-0,4	-1,5	2,4	-0,1	-2,7	1,1	3,3
GDP-deflátor	20,6	14,0	5,0	-0,6	1,8	-0,5	0,2	-1,1	2,8	5,9
Termelői árak ¹⁾	-	-	-0,5	1,0	10,2	-0,6	-0,7	-0,7	2,4	5,9
Kapcsolódó mutatók										
Reál-GDP-növekedés	4,7	7,0	7,3	-1,7	3,9	6,4	6,8	10,5	7,0	7,5
Egy főre jutó GDP PPS-ben ²⁾ (euroövezet = 100)	31,8	33,5	35,3	34,1	35,1	36,9	38,9	42,2	44,8	.
Komparatív árszínvonal (euroövezet = 100)	33,7	41,4	43,9	45,4	51,7	52,8	54,0	53,4	53,2	.
Kibocsátási rés ³⁾	-6,3	-3,0	0,0	-5,2	-4,9	-2,5	-1,6	2,1	2,1	2,2
Munkanélküliségi ráta (%) ⁴⁾	-	14,1	13,2	13,7	16,4	16,5	13,5	12,4	11,4	8,2
Fajlagos munkaerőköltség, nemzetgazdasági	28,0	15,9	6,8	1,9	-6,5	-5,7	2,4	0,8	1,0	3,8
Egy munkavállalóra jutó jövedelem, nemzetgazdasági	32,7	23,3	15,5	2,5	1,3	3,8	5,1	8,9	8,2	8,7
Munkatermelékenység, nemzetgazdasági	3,7	6,4	8,1	0,5	8,3	10,1	2,7	8,0	7,1	4,7
Áruk és szolgáltatások importjának deflátor	3,7	0,1	-4,2	-4,0	4,3	-2,0	-3,9	-3,3	-0,5	8,2
Nominál-effektív árfolyam ⁵⁾	3,2	11,3	3,3	2,9	10,8	3,2	4,6	4,9	1,5	-0,8
Pénzkinálat (M3) ⁶⁾	-3,6	35,7	13,6	7,2	16,1	21,9	17,0	20,1	27,5	30,6
Banki hitelek ⁶⁾	-10,1	9,5	21,4	9,7	-3,2	24,8	29,4	56,2	40,6	63,5
Részcényárfolyamok (OMX Vilnius Index) ⁶⁾	-	-	-	-	-	-18,5	12,2	105,8	68,2	52,9
Lakóingatlan-árak	-	-	-	-	-9,6	23,6	9,8	17,8	9,6	50,2

Források: Európai Bizottság (Eurostat), nemzeti adatok (CPI, lakóingatlan-árak), Európai Bizottság (kibocsátási rés).

1) Ipar összesen, építőipar nélkül; belföldi forgalom.

2) A PPS a vásárlóerő-színvonal (Purchasing Power Standards) rövidítése.

3) A potenciális GDP százalékában. A pozitív érték azt jelenti, hogy a tényleges GDP magasabb a potenciális GDP-nél.

4) A definíció megfelel az ILO irányelveinek.

5) A pozitív (negatív) érték valutafeléértékelődést (-leértékelődést) jelent.

6) Az EKB által összeállított éves, periódus végi növekedési ütemek.

3. táblázat: Legfrissebb inflációs trendek, előrejelzések

(éves változás, százalék)

(a) A HICP közelmúltbeli alakulása

	2005.			2006.	
	nov.	dec.	jan.	febr.	márc.
HICP					
Éves változás, százalék	2,9	3,0	3,5	3,4	3,1
Az utolsó három 3 átlagának változása a megelőző 3 hónap átlagához képest; évesített, szezonálisan kiigazított növekedési ütem	5,5	4,5	3,4	3,2	3,1
Az utolsó 6 hónap átlagának változása a megelőző 6 hónap átlagához képest; évesített, szezonálisan kiigazított növekedési ütem	3,1	3,5	3,9	4,1	3,9

Források: Az Európai Bizottság (Eurostat) és az EKB számításai.

(b) Inflációs előrejelzések

	2006	2007
HICP, Európai Bizottság (2006. tavasz)	3,5	3,3
CPI, OECD (2005. december) ¹⁾	-	-
CPI, IMF (2006. április)	3,2	2,7
CPI, Consensus Economics (2006. március)	2,6	2,3

Források: Európai Bizottság, OECD, IMF és Consensus Economics.

1) Litvánia nem OECD-tagország.

2 FISKÁLIS HELYZET

4. táblázat: Az államháztartás fiskális pozíciója

(a GDP százalékában)

	2004	2005	2006 ¹⁾
Az államháztartási többlet (+)/hiány (–)	-1,5	-0,5	-0,6
Referenciaérték	-3,0	-3,0	-3,0
Többlet/hiány az állami beruházási kiadások nélkül ²⁾	2,0	3,0	2,9
Az államháztartás bruttó adóssága	19,5	18,7	18,9
Referenciaérték	60,0	60,0	60,0

Források: Európai Bizottság és EKB számításai.

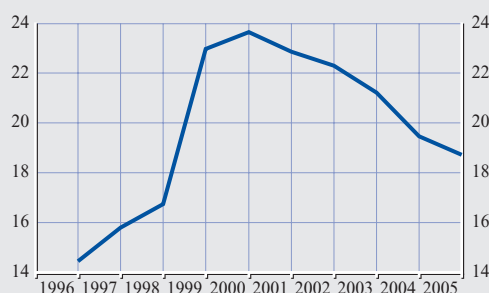
1) Az Európai Bizottság előrejelzései.

2) A pozitív előjel azt jelenti, hogy az államháztartási hiány kisebb a beruházási kiadásoknál.

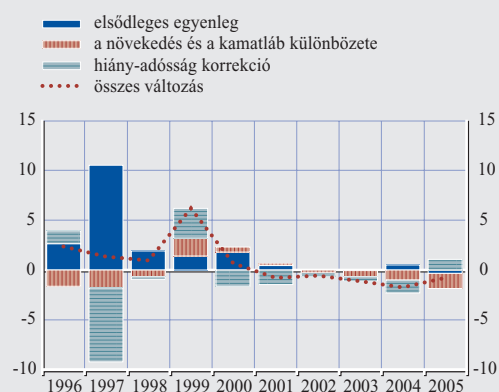
2. ábra: Az államháztartás bruttó adóssága

(a GDP százalékában)

(a) Adósságintézk

(b) Éves változások, kiváltó tényezők

Források: Európai Bizottság, EKB.

Megjegyzés: a 2(b) ábrán a negatív értékek azt jelölik, hogy az adott tényező csökkentette, a pozitív értékek pedig azt, hogy növelte az adósságot.

5. táblázat: Az államháztartás bruttó adóssága – szerkezeti sajátosságok

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Összes adósság (a GDP százalékában)	14,5	15,8	16,8	23,0	23,6	22,9	22,3	21,2	19,5	18,7
Pénznem szerinti összetétel										
(az összes százalékában)										
Hazai fizetőeszközben	30,5	37,3	36,4	23,4	25,9	26,1	33,4	35,2	29,4	29,5
Külföldi fizetőeszközben	69,5	62,7	63,6	76,6	74,1	73,9	66,6	64,8	70,6	70,5
Euróban ¹⁾	9,0	9,0	19,6	33,5	40,6	44,5	53,8	54,6	62,5	68,6
Egyéb külföldi fizetőeszközben	60,4	53,8	44,0	43,1	33,5	29,4	12,8	10,2	8,1	1,9
Hazai tulajdonú (az összes százalékában)	23,2	39,6	38,9	27,4	32,1	35,3	40,0	39,8	39,5	40,0
A lejáratig hátralevő átlagos időtartam (évben)	5,2	6,0	5,5	5,2	5,0	4,8	5,2	4,1	4,3	4,8
Lejárat szerinti összetétel ²⁾										
(az összes százalékában)										
Rövid lejáratú (legfeljebb egy éves)	24,0	29,1	24,2	15,4	11,3	6,8	5,3	5,0	5,6	10,7
Közepes és hosszú lejáratú (éven túli)	76,0	70,9	75,8	84,6	88,7	93,2	94,7	95,0	94,4	89,3

Források: KBER, Európai Bizottság.

Megjegyzés: év végi adatok. A kerekítések miatt az összesen értékeket mutató adatok eltérhetnek az összetevők összegétől.

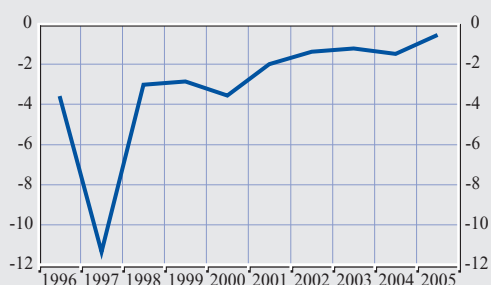
1) Az euróban, illetve 1999-et megelőző adatok esetén ECU-ban vagy az euroövezetbe csatlakozott valamelyik tagállam pénznemében denominált adósságot foglalja magában.

2) Eredeti lejárat.

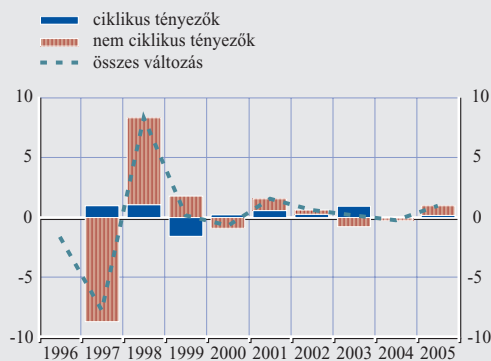
3. ábra: Államháztartási egyenleg – többlet (+)/hiány (-)

(a GDP százalékában)

(a) Hiányszintek

(b) Éves változások, kiváltó tényezők

Források: Európai Bizottság és EKB számítások.

Megjegyzés: a 3(b) ábra negatív értékei a hiány növekedéséhez való hozzájárulást, a pozitív értékek pedig a csökkenéséhez való hozzájárulást jelölik.

6. táblázat: Az államháztartás hiány-adósság korrekciója

(a GDP százalékában)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Az államadósság változása	4,9	4,0	2,7	5,8	1,9	0,5	0,9	0,8	0,2	1,6
Az államháztartás egyenlege, többlet (+)/hiány (-)	-3,6	-11,4	-3,0	-2,9	-3,6	-2,0	-1,4	-1,2	-1,5	-0,5
Hiány-adósság korrekció	1,3	-7,4	-0,3	3,0	-1,6	-1,4	-0,4	-0,4	-1,3	1,1
A pénzügyi eszközök										
nettó beszerzése (+)/nettó értékesítése (-)	1,4	2,3	-1,8	-0,1	0,0	-0,8	0,8	-0,8	-0,7	0,4
Készpénz és betétek	0,1	1,6	1,4	-2,2	0,5	0,2	1,2	0,9	-0,1	0,3
Kölcsönök és értékpapírok										
a részvények kivételével	1,0	1,0	1,7	2,8	1,0	0,1	0,0	-0,1	-0,3	-0,2
Részvények és tőkereszesedések	0,0	-0,1	-5,0	-1,0	-1,7	-1,0	-0,6	-1,6	-0,6	-0,3
Privatizációk	0,0	-0,1	-5,0	-1,0	-1,7	-1,0	-0,6	-1,6	-0,6	-0,3
Tőkeinjekciók	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egyéb	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egyéb pénzügyi eszközök	0,3	-0,2	0,0	0,3	0,3	0,0	0,2	0,1	0,4	0,6
Az államadósság átértékelésből adódó változása	0,0	-0,3	0,2	-0,4	-0,6	-0,7	-1,0	-0,5	0,0	0,0
Devizaállományok egyenlege:										
nyereség (+), veszteség (-)	0,5	0,0	0,2	-0,4	-0,6	-0,7	-1,0	-0,4	-0,1	0,1
Egyéb átértékelési hatások ¹⁾	-0,6	-0,3	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	-0,1	0,0	-0,1
Az államadósság egyéb változásai ²⁾	0,0	-9,5	1,4	3,4	-0,9	0,0	-0,2	0,9	-0,6	0,7

Források: KBER, Európai Bizottság.

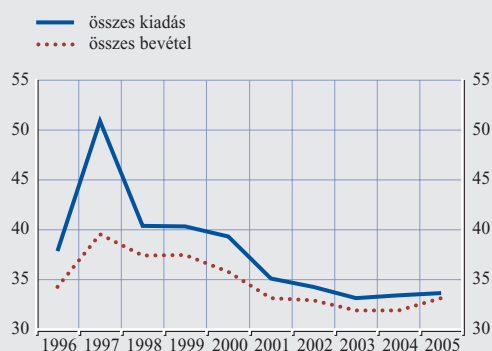
Megjegyzés: a kerekítések miatt az összes értéket mutató adatok eltérhetnek az összetevők összegétől.

1) Tartalmazza az államadósság nominális és piaci értéke közötti különbséget a kibocsátáskor.

2) Az egyéb tartozásokban (kormányzati kötelezettségek) bekövetkezett változások, szektorális átsorolások, statisztikai eltérések. A tételbe az adósságátvállalás bizonyos esetei is beletartozhatnak.

4. ábra: Az államháztartás kiadásai és bevételei

(a GDP százalékában)

Forrás: KBER.

7. táblázat: Az államháztartás költségvetése

(a GDP százalékában)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Összes bevétel	34,3	39,6	37,4	37,5	35,8	33,1	32,9	31,9	31,9	33,1
Folyó bevételek	34,3	39,5	37,4	37,4	35,7	33,1	32,4	31,5	31,5	32,4
Közvetlen adók	8,3	9,0	9,1	9,2	8,4	7,8	7,5	8,0	8,7	9,1
Közvetett adók	11,9	14,6	14,0	13,8	12,6	12,2	12,4	11,8	11,1	11,2
Társadalombiztosítási járulékok	8,0	8,6	9,1	9,3	9,4	9,0	8,7	8,6	8,7	8,6
Egyéb folyó bevételek	6,2	7,3	5,1	5,0	5,4	4,1	3,8	3,2	2,9	3,5
Tőkebevételek	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,5	0,4	0,5	0,8
Összes kiadás	37,9	50,9	40,4	40,3	39,3	35,1	34,3	33,2	33,4	33,7
Folyó kiadások	32,7	35,4	36,7	36,8	34,7	32,2	30,8	29,7	29,6	30,0
Munkavállalói jövedelem	10,9	11,4	12,8	13,5	12,7	11,7	11,4	10,8	10,8	10,4
Nem természetbeni szociális juttatások	8,9	9,3	10,0	11,4	10,7	10,6	9,3	9,1	9,1	9,0
Fizetendő kamat	0,9	0,8	1,1	1,4	1,7	1,5	1,3	1,2	0,9	0,8
Ebből: csereügyletek (swap) és határidős kamatláb-megállapodások hatása	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egyéb folyó kiadások	12,0	13,9	12,8	10,4	9,6	8,5	8,8	8,5	8,8	9,7
Tőkekiadások	5,1	15,5	3,8	3,6	4,6	2,9	3,5	3,4	3,8	3,7
Többlet (+)/hiány (-)	-3,6	-11,4	-3,0	-2,9	-3,6	-2,0	-1,4	-1,2	-1,5	-0,5
Elsődleges egyenleg	-2,7	-10,5	-1,9	-1,5	-1,8	-0,5	-0,1	0,0	-0,5	0,3
Egyenleg a kormányzat beruházási kiadásai nélkül	-1,1	-9,0	-0,5	-0,3	-1,2	0,2	1,5	1,8	2,0	3,0

Források: KBER, Európai Bizottság.

Megjegyzés: a kerekítések miatt az összes értékeket mutató adatok eltérhetnek az összetevők összegétől. A fizetendő kamat a túlzott hiány eljárás keretében tett jelentés szerint. A „csereügyletek és határidős árfolyam-megállapodások hatásai” elnevezésű tétel egyenlő a túlzott hiány eljárásban és az ESA 95 rendszerben definiált kamat (vagy egyenleg) közötti különbséggel. Vésd össze az Európai Parlament és a Tanács 2558/2001 (EK) a swap-megállapodások és a határidős kamatláb-megállapodások elszámolásának átszólásáról szóló rendeletével.

8. táblázat: Az öregedésből eredő fiskális terhekre vonatkozó prognózis

(százalékban)	2004	2010	2020	2030	2040	2050
Időskorú eltartottak aránya (a 65 éves vagy annál idősebb népesség aránya a 15–64 éves korú népességhez képest)	22,3	23,4	26,0	33,4	39,3	44,9
Az életkorral kapcsolatos kormányzati kiadások változása 2004-hez képest (a GDP százalékában)	-	-0,7	-0,9	0,3	0,8	1,4

Forrás: Európai Bizottság, 2006. „A népesség öregedésének hatása az állami kiadásokra: prognózis a nyugdíj- és egészségügyi rendszerről, a hosszú távú gondozásról és az oktatási és munkanélküliségi transzferkifizetésekről az EU 25 tagállamában (2004-2050)”; a Gazdaságpolitikai Bizottság és az Európai Bizottság (DG ECFIN) jelentése.

3 AZ ÁRFOLYAM ALAKULÁSA

9.a táblázat: Árfolyam-stabilitás

Tagsági viszony az árfolyam-mechanizmusban (ERM-II)	Tag
Tagság kezdete	2004. június 28.
Kétoldalú középárfolyam leértékelése az ország saját kezdeményezésére	–
Maximális eltérés felfelé, illetve lefelé ¹⁾	Maximális eltérés felfelé Maximális eltérés lefelé
2004. június 28. – 2006. április 28.	
Euro	0,0 0,0

Forrás: EKB.

1) Maximális eltérés az ERM-II-ben megállapított középárfolyamtól százalékban. A napi adatok tíznapos mozgóátlaga üzleti gyakorisággal.

9.b táblázat: A litván litasra nehezedő árfolyamnyomás legfontosabb mutatószámai

(a megadott hónapban befejeződő három hónap átlagában)

	2004.		2005.			2006.		
	júl.	okt.	jan.	ápr.	júl.	okt.	jan.	ápr.
Árfolyam-ingadozás ¹⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rövid lejáratú kamatok különbözete ²⁾	0,6	0,6	0,5	0,4	0,2	0,2	0,1	0,0

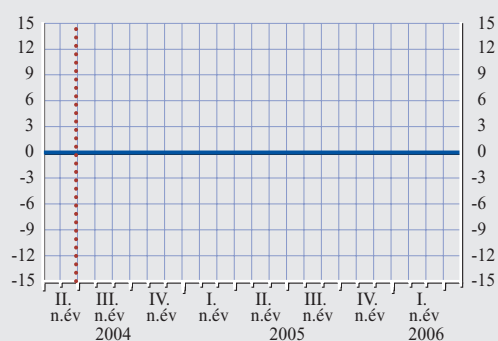
Források: Nemzeti adatok és az EKB számításai.

1) A napi euróval szembeni árfolyam százalékban kifejezett változásának évesített, havi standard eltérése (százalékban).

2) A háromhavi bankközi kamatláb és a háromhónapos EURIBOR közötti különbség (százalékpontban).

5. ábra: A litván litas: eltérés az ERM-II középárfolyamtól

(napi adatok; eltérés százalékban; 2004. máj. 1. – 2006. ápr. 28.)

Forrás: EKB.

Megjegyzés: a függőleges vonal az ERM-II-be való belépés dátumát mutatja (2004. június 28.). A középárfolyamtól való pozitív, illetve negatív eltérés jelzi, hogy a valuta a sáv erős, illetve gyenge oldalán van. A litván litas ingadozási sávja $\pm 15\%$. A 2004. június 28-át megelőző ingadozások a litas ERM-II-höz való csatlakozásakor meghatározott középárfolyamára vonatkoznak.

10. táblázat: A litván litas: a reálárfolyam alakulása

(havi adatok; eltérés százalékban; 2006. áprilisi különböző viszonyítási időszakokkal összevetve)

	1996. január– 2006. áprilisi átlaga	1999. január– 2006. áprilisi átlaga
Euróval szembeni kétoldalú reálárfolyam ¹⁾	9,5	1,8
<i>Emlékeztető tételek:</i>		
Nominal-effektív árfolyam ²⁾	13,8	6,5
Real-effektív árfolyam ^{1), 2)}	11,3	4,4

Forrás: EKB.

Megjegyzés: a pozitív előjel felértékelődést, a negatív leértékelődést jelent.

1) A HICP és a CPI alakulását alapul véve.

2) Az euroövezettel, a nem euroövezeti EU-tagokkal és tíz nagyobb kereskedelmi partnerrel szembeni effektív árfolyam.

11. táblázat: Külgazdasági folyamatok

(egyéb jelzés hiányában a GDP százalékában)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
A folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg együttes egyenlege	-8,9	-9,9	-11,7	-11,0	-5,9	-4,7	-4,7	-6,4	-6,4	-5,6
Működőtőke- és portfólióbefektetések kombinált egyenlege ¹⁾	4,2	5,3	8,1	9,1	5,6	5,8	5,1	2,3	3,2	1,1
Működőtőke-befektetések egyenlege	1,9	3,3	8,3	4,4	3,3	3,6	5,0	0,8	2,3	2,6
Portfólióbefektetések egyenlege	2,3	2,0	-0,2	4,7	2,3	2,2	0,1	1,5	0,9	-1,5
Nettó nemzetközi befektetési pozíció	-13,9	-18,5	-22,5	-34,3	-35,0	-34,6	-32,9	-33,4	-34,7	-35,4
Áruk és szolgáltatások exportja ²⁾	52,2	53,1	45,7	39,1	44,6	49,8	52,8	51,3	52,2	58,3
Áruk és szolgáltatások importja ²⁾	61,8	63,4	57,2	49,2	50,9	55,2	58,3	57,0	59,2	65,3
Áruexport az euroövezetbe ^{3), 4)}	29,7	27,4	30,4	36,4	32,0	26,7	25,7	27,5	30,4	28,5
Áruimport az euroövezetből ^{3), 4)}	31,8	34,7	36,8	35,3	32,3	34,7	35,4	34,7	35,6	32,3
<i>Emlékeztető tételek:</i>										
Az EU-25-ök egymás közötti áruexportja ^{3), 4)}	54,5	50,8	58,8	73,5	74,6	73,4	69,2	62,5	66,9	65,3
Az EU-25-ök egymás közötti áruimportja ^{3), 4)}	53,6	57,7	60,7	60,0	54,5	54,8	56,5	55,8	63,3	59,0

Források: KBER, Európai Bizottság (Eurostat).

1) A kerekítések miatt az összes adatok eltérhetnek az összetevők összegétől.

2) Fizetésimérleg-statisztika.

3) Külkereskedelmi statisztika.

4) Az összes kivitel/behozatal százalékában kifejezve.

4 A HOSSZÚ LEJÁRATÚ KAMATLÁBAK ALAKULÁSA

12. táblázat: Hosszú lejáratú kamatlábak

(százalék; az időszakban történt megfigyelések átlaga)

	2005. dec.	jan.	2006. febr.	márc.	2005. ápr.– 2006. márc.
Hosszú lejáratú kamatláb ¹⁾	3,8	3,6	3,5	3,7	3,7
Referenciaérték ²⁾					5,9
Euroövezet ³⁾	3,4	3,4	3,6	3,7	3,4

Források: EKB és az Európai Bizottság.

1) A hosszú lejáratú kamatláb elsődleges piaci hozamokon alapszik.

2) A 2005. április és 2006. március közötti időszakra vonatkozó számítások Lengyelország, Finnország és Svédország kamatszintjének 2 százalékponttal megemelt, súlyozatlan számtani középértékén alapulnak.

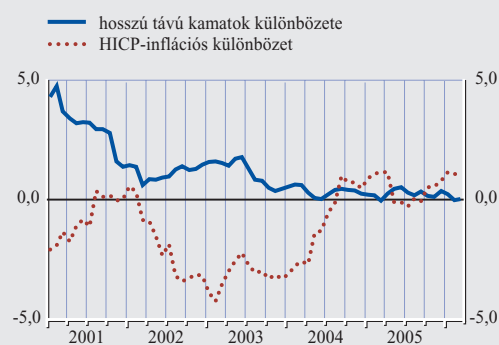
3) Az euroövezet átlagát csak tájékoztatási célból közöljük.

6. ábra

(a) Hosszú lejáratú kamatláb
(havi átlagértékek, százalék)

(b) A hosszú lejáratú kamatláb és a HICP-infláció
különbségei az euroövezetben képest
(havi átlagértékek, százalék)

Források: EKB és az Európai Bizottság.

2.2 SZLOVÉNIA

2.2.1 AZ ÁRAK ALAKULÁSA

Szlovéniában a 2005 áprilisa és 2006 márciusa közötti referencia-időszakban 2,3% volt az átlagos HICP-infláció, tehát alacsonyabb, mint az árstabilitási kritériumként megállapított 2,6% (lásd az 1. táblázatot). A legfrissebb információk szerint az éves HICP-infláció 12 havi átlaga a következő hónapokban várhatóan stabil marad.

Hosszabb távra visszatekintve azt látjuk, hogy Szlovéniában csak viszonylag rövid ideje alacsony az infláció. A szlovén fogyasztóiár-index 1999-ig fokozatosan csökkent, ekkor megtört a lefelé irányuló trend, majd a 2000-es évet követően az infláció újra csökkenni kezdett (lásd az 1. ábrát). A HICP-infláció az 1996-os 9,9%-ról fokozatosan csökkent, 1999-re 6,1%-ot érve el, 2000-re azonban ismét 8,9%-ra emelkedett. A ráta újbóli növekedése számos tényező miatt következett be, ezek közül ki kell emelni a hozzáadottérték-adó bevezetését, a belföldi kereslet felfutását, az erőteljes bérnövekedést és az importárak ugrásszerű emelkedését. A dezinflációs folyamat 2000 után vett újból lendületet, ezt követően az infláció fokozatosan csökkent, így 2005-ben 2,5% volt. Az infláció alakulása számos fontos gazdaságpolitikai döntést tükröz. 2001-ben új monetáris politikai keretrendszert fogadtak el, amelynek keretében a jegybanktörvénybe foglalták az árstabilitást mint elsődleges célt. A közbülső pénzmennyiség-növekedési célkitűzés rendszerét kétpilléres monetáris politikai keretrendszer váltotta fel, amely egyaránt figyelembe vette a monetáris és a reálgazdasági folyamatokat. A monetáris politikához ezzel párhuzamosan fedezetlen kamatparitás vezérelte árfolyam-politikát rendeltek, amelynek révén a monetáris politika kellően magasán tarthatta a kamatokat a dezinfláció támogatásához. Szlovénia 2004. június 28-án csatlakozott az ERM-II-höz, monetáris politikája az azóta eltelt időszakban a az euróval szembeni árfolyam-stabilitás fenntartására törekedett. A vizsgált időszakban a Banka

Slovenije devizaswap-eszközének segítségével biztosította az euro/tolar árfolyam stabilitását, miközben a belföldi kamatokat viszonylag magas szinten tartotta, ezáltal pozitív kamatkülönbözetet tartva fenn az összehasonlítható euroövezeti kamatokhoz képest.¹ Mindez hozzájárult az árstabilitási cél eléréséhez. A dezinflációt a fiskális politika és különböző strukturális reformok is segítették, többek között a pénzügyi kontraktusok és bérek folyamatos deindexálása, és a pénzügyi piacok fokozatos liberalizációja révén.

Az 1996-tól 2005-ig terjedő időszak túlnyomó részében az inflációs folyamatokat a meglehetősen erőteljes kibocsátásnövekedés fényében kell szemlélni. 2001 és 2003 között némileg visszafogott volt a szlovén reál-GDP növekedése, 2004 óta azonban ismét felgyorsult (lásd a 2. táblázatot). A munkaerőpiacon továbbra is viszonylagos stabilitás volt megfigyelhető, a munkanélküliség többnyire 6% és 7% közötti sávban ingadozott. Az egy munkavállalóra jutó jövedelem két számjegyes ütemben növekedett 2000 és 2001 között, majd 2004-re 7,7%-ra esett vissza.² Ezzel párhuzamosan átmenetileg lelassult a munka-termelékenység növekedése, a két tényező eredőjeként pedig 2000 és 2001 között jelentősen felgyorsult a fajlagos munkaköltség növekedési üteme, amely 2004-re fokozatosan 3,8%-ra csökkent. Az importárak a vizsgált időszakban igen ingadozóak voltak, aminek hátterében elsősorban az árfolyam és az olajár alakulása állt. Az importárak viszonylag kismértékű emelkedése 2002–2003-ban elősegítette a dezinflációt. Az infláció összességében lassuló tendenciája más indexekből is kitűnik, így a feldolgozatlan élelmiszerek és az energia árától megtisztított HICP-inflációból, valamint a nettó közvetett adókat nem tartalmazó fogyasztóiár-indexből (lásd a 2. táblázatot).

1 Erről a témáról bővebben lásd *Az árfolyam alakulása* című 2.2.3 fejezetet.

2 Az egy munkavállalóra jutó jövedelemmel kapcsolatban 2005-re még nem állnak rendelkezésre adatok. A havi bruttó átlagkeresetek a 2004-es 4,6%-ot követően 4,9%-kal emelkedtek 2005-ben.

Ami a legfrissebb trendeket illeti, az éves átlagos HICP-infláció 2005-ben 2,5% volt. A HICP éves szinten 2,6% volt 2006 januárjában, majd márciusra 2,0%-ra esett vissza (lásd a 3.a táblázatot). A nem energiajellegű iparcikkek és az élelmiszerek árnövekedésének lassulása, amit a megélénkült bel- és külföldi verseny váltott ki, ellensúlyozta az olajár-emelkedés inflációnövelő hatását. Az olajárak közelmúltban bekövetkezett emelkedését a jövedéki adók gyakori kiigazítása is ellensúlyozta, ami a Banka Slovenije szerint 0,06 százalékponttal fogta vissza az inflációt a referencia-időszakban. A Banka Slovenije becslése szerint a közvetett adók és szabályozott árak változása összességében további mintegy 1,9 százalékponttal növelte a 2005-ös inflációt, amiből hozzávetőleg 1,3 százalékpont a magasabb energiaárakkal volt összefüggésben. Az infláció jelenlegi alakulását a viszonylag dinamikus gazdasági környezettel együttesen kell szemlélni. 2005 negyedik negyedévében a reál-GDP 3,7%-kal növekedett az előző évhez képest, ami 2005 egészét tekintve 3,9%-os átlagos növekedési ütemet eredményezett.

Azokat a jövőbeli tényezőket illetően, amelyek előreláthatóan felfelé irányuló nyomást fognak kifejteni az inflációra, meg kell említeni, hogy a dohánytartalmú termékek jövedéki adójának harmonizálása több lépésben 2008-ig zajlik le, ami összességében 0,5 százalékponttal módosítja a HICP-inflációt. Ehhez járul még az a költségvetésben 2007. január 1-jére előirányzott HÉA-emelés, amellyel a béradó fokozatos megszűnése miatti bevételkiesést kívánják ellensúlyozni, mindez ugyanis közvetlenül, mintegy 0,7 százalékponttal felfelé módosíthatja a 2007-es inflációs adatot. Mindezekon túlmenően az inflációs kilátásokat számos, a magasabb infláció irányába mutató kockázat övezi. Először is további lendületet vehet a belföldi kereslet jelenlegi, a hitelállomány gyorsuló bővülése által élénkített, viszonylag erőteljes növekedése, amennyiben a szlovén kamatlábak még inkább az euroövezeti kamatszinthez közelednek. Másodszor gyengül az intenzívebb verseny inflációcsökkentő hatása, ami 2004 közepe óta jellemezte a

szlovén gazdaságot, és részben az ország uniós csatlakozásával volt összefüggésben. Végül jelentős felfelé irányuló nyomást fejthetnek ki a bérekre és az inflációra a közelmúlt energiaár-emeléseinek további potenciális másodlagos hatásai, a belföldi kereslet élénkülése, és a szabályozott árak lehetséges módosulásai. A béralakulásokkal kapcsolatban kiemelt bizonytalansági tényező, hogy egyelőre nem született bérmegállapodás 2006-ot és az azt követő időszakot illetően. Ha a távolabbi jövőt vizsgáljuk, a felzárkózási folyamatnak valószínűleg kihatása lesz az inflációra az elkövetkező években, ugyanis mind az egy főre jutó GDP, mind az árszint még mindig alacsonyabb, mint az euroövezetben (lásd a 2. táblázatot). Nehéz ugyanakkor megbecsülni, hogy a felzárkózási folyamat pontosan mekkora hatást gyakorol az inflációra.

Hogy Szlovéniában kialakul-e a tartós árstabilitás szempontjából kedvező környezet, többek között attól függ, hogy sikerül-e végrehajtani a fegyelmezett fiskális konszolidációt, amely szintén segítene ellensúlyozni a potenciális keresleti oldali nyomást a gazdaságban. Az árstabilitás fenntartása szempontjából ezenkívül rendkívül fontos a további strukturális reformok felgyorsítása (különösen azon bérek és bizonyos szociális transzferek további deindexálása, amelyek még mindig jórészt az inflációhoz vannak kötve). Ilyen munkaerő-piaci feltételek mellett fontos a munkaerőpiac rugalmasságának növelése, amely a regionális munkaerő-mobilitás fokozásával és a képzettségbeli különbségek kérdésének megoldásával érhető el. Ezzel párhuzamosan a szociális partnereknek gondoskodniuk kell arról, hogy a bérnövekedés a munkatermelékenység növekedését tükrözze, ugyanakkor figyelembe kell venniük a versenytárs országokban zajló folyamatokat is. Ugyanilyen lényeges, hogy folytatódjék a liberalizáció folyamata az egész gazdaságban, és hogy még markánsabbá váljék a termékpiacon versenyt tovább élénkítő nemzeti gazdaságpolitika.

2.2.2 FISKÁLIS FOLYAMATOK

A 2005-ös referenciaévben a GDP 1,8%-ának megfelelő hiány keletkezett az államháztartás költségvetési egyenlegében, amely jóval a 3%-os referenciaérték alatt volt. A GDP-arányos államadósság 29,1%-kal szintén jelentősen a 60% referenciaérték alatt maradt (lásd 4. táblázatot). A költségvetési hiány mutatószáma 0,5 százalékponttal, az adósságráta pedig 0,4 százalékponttal csökkent az előző évvel összehasonlítva. Az Európai Bizottság előrejelzése szerint a hiánymutató 2006-ban 1,9%-ra, az adósságráta pedig 29,9%-ra emelkedik. 2004-ben és 2005-ben a hiánymutató nem haladta meg a GDP-arányos állami beruházási kiadásokat. Szlovéniában a költségvetési hiány nem nevezhető túlzottnak.

Az 1999 és 2005 közötti években (1999 volt az első olyan év, amelyre rendelkezésre állnak összehasonlítható adatok az államadósságról) az államháztartás adósságműtatója halmozottan 4,2 százalékponttal nőtt (lásd a 2.a ábrát és az 5. táblázatot). Az 1999-ben mért 24,6%-ról meredeken emelkedett, és 2002-re elérte a 29,7%-ot, majd a 2005-ig hátralevő években 29% fölé maradt. Amint a 2.b ábrán részletesebben is meg lehet figyelni, 2000-et követően az elsődleges deficit járult hozzá az államadósság növekedéséhez (2000 az első év, amelyről összehasonlítható adatok állnak rendelkezésre). A hiány-adósság korrekció különösen 2002-ben növelte az adósságműtatót, főként a költségvetési rendszer változásai miatt (lásd a 6. táblázatot). A kibocsátásnövekedés és a kamat különbözete összességében csökkentőleg hatott az adósságműtatóra a vizsgált időszakban. Megállapítható, hogy a 2000 óta megfigyelhető tendenciák szoros kapcsolatot jeleznek az elsődleges hiány és a kedvezőtlen adósságdinamika között, függetlenül attól, hogy mekkora volt az induló adósságsszint – amely Szlovénia esetében aránylag alacsony volt. Ezzel összefüggésben megjegyzendő, hogy 1999 és 2002 között 7,7%-ra emelkedett a rövid lejáratú államadósság aránya, majd a 2005 előtti időszakban 2,8 százalékponttal csökkent. A rövid lejáratú

adósság aránya alacsony, és az adósságráta szintjét figyelembe véve a fiskális egyenlegek viszonylag kevésbé érzékenyek a kamatváltozásokra. Bár a devizában fennálló államadósság aránya magas, ennek 95%-a euróban van denominálva. A fiskális egyenlegek tehát az euro/tolar árfolyam kivételével viszonylag kevésbé érzékenyek az árfolyamváltozásokra.

2000-et követően (ettől az évtől állnak rendelkezésre az államháztartási hiányról összehasonlítható adatok) a GDP-arányos hiánymutató összességében javulni kezdett (lásd a 3.a ábrát és a 7. táblázatot). A 2000-ben 3,9%-os szintről induló hiány 2001-re 4,3%-ra romlott, ezután 2004-ben 2,3%-ra, 2005-ben pedig 1,8%-ra javult. Mint a 3.b ábra részletesebben mutatja, az Európai Bizottság becslései szerint a ciklikus tényezők különösen 2001-ben és 2003-ban negatív irányban hatottak a fiskális egyenleg változására. Az állam költségvetési egyenlegének nem ciklikus változásai pozitív hatással voltak az egyenlegre a 2002 utáni időszakban, ami vagy tartós strukturális változásnak vagy átmeneti intézkedések hatásának tudható be. A rendelkezésre álló adatok szerint 2004-ben és 2005-ben átmeneti intézkedéseknek nem volt hatásuk.

Az egyéb fiskális mutatók alakulását vizsgálva a 4. ábrán és a 7. táblázatban látható, hogy az államháztartási összkiadások aránya a 2000-ben (az első év, amelyben rendelkezésre állnak összehasonlítható adatok) mért 48,1%-ról 2001-re 49,0%-ra emelkedett. Az arány ezután 48% körül stabilizálódott a 2003-ig tartó időszakban, majd mérsékelten csökkent. 2001 után a csökkenésnek körülbelül a fele a kamatkidadások visszaesésének tudható be. A kiadási ráta összességében 0,8 százalékponttal volt alacsonyabb 2005-ben, mint 2000-ben. Az államháztartás bevételei 2000 és 2002 között a GDP 1,1%-ával nőttek, majd ezt követően nagyjából stabilizálódtak. A bevételi arány 2005-ben 45,5%-ot tett ki.

A 2006–2008-as időszakra szóló konvergenciaprogramban megállapított, 2005. decemberben kelt középtávú szlovén fiskális politikai stratégia kissé eltér a Bizottság 4. táblázatban feltüntetett előrejelzéseitől, és a 2006. évi költségvetési deficit kismértékű csökkenését vetíti előre, 1,7%-ra a GDP arányában, míg az államháztartási adósságban emelkedést valószínűsít, 29%-ra a GDP arányában. A tervek szerint mind az összkiadások, mind az összbevételek nagyjából a GDP 0,5%-ával csökkennek a program 2005-ös adataihoz képest; a bevételek csökkenése részben a béradó fokozatos megszüntetésének tulajdonítható. A keletkező hiányt azonban várhatóan részben ellensúlyozza az egyéb adók emelése. A 2007. évi költségvetésben jelenleg a HÉA-kulcsok emelését tervezik (8,5%-ról 9%-ra, illetve 20%-ról 21%-ra), parlamenti jóváhagyástól függően. Jelenleg nincsenek olyan intézkedésekről adatok, amelyek jelentős átmeneti hatással lennének a 2006. évi költségvetésre. A hiánymutató az előrejelzések szerint 2007-ben 1,4%-ra csökken, az államadósság aránya pedig nagyjából a 2006-os szinten marad. A konvergenciaprogramban prognosztizált fiskális egyenlegek alapján a Stabilitási és növekedési paktumban meghatározott középtávú cél teljesítése további konszolidációt igényel Szlovéniában, ezt a célt a konvergenciaprogram a GDP 1%-ában határozza meg.

Az államadósság jövőbeli alakulását tekintve, a jelenlegi tendenciák alapján növekedni fog, de az adósságmutató belátható időn belül a GDP 60%-a alatt marad.

Mint a 8. táblázat is mutatja, a népesség jelentős öregedésével kell számolni. Az EU Gazdaságpolitikai Bizottsága és az Európai Bizottság legfrissebb prognózisa³ szerint Szlovéniában nagymértékben emelkedni fognak az életkorral összefüggő állami kiadások, és a 2050-et megelőző években eléri a GDP 9,7 százalékát. A népesség öregedéséből eredő terheket enyhíteni kell, és erre van is mód, amennyiben a költségvetési politika megfelelő mozgásteret kap, még mielőtt bekövetkezik a

demográfiai helyzetben előre jelzett rosszabbodás.

A további fiskális feladatokat tekintve fontos lesz Szlovénia számára a kiegyensúlyozott fiskális konszolidációs pálya megvalósítása, amely csökkenti a gazdaságban a keresleti oldalon potenciálisan jelentkező nyomást, különösen a gyorsuló hitelkiáramlás és a rövid lejáratú kamatok fényében. Szlovénia kiadási struktúráját viszonylag nagy merevség jellemzi, amely gátolhatja a kiadás-alapú fiskális kiigazítást. Az Európai Bizottság 2003 végéről származó információi szerint az explicit függő kötelezettségek – amelyek főként az állami szektorbeli szervezeteknek infrastrukturális és exportgaranciák finanszírozására nyújtott állami garanciák formájában állnak fenn – a GDP 8%-át tették ki. Ez a szint valamelyest emelkedett 2004-ben és 2005-ben. Nincs azonban elfogadott módszer a függő költségvetési kötelezettségek teljes körű becslésére, és a kapott adatok jelentősen eltérhetnek egymástól.

2.2.3. AZ ÁRFOLYAM ALAKULÁSA

A szlovén tolar 2004. június 28. óta tagja az ERM-II rendszernek, vagyis a 2004 májusától 2006 áprilisáig tartó kétéves referencia-időszakból hozzávetőleg 22 hónapot töltött az árfolyam-mechanizmusban (lásd a 9.a táblázatot). A szlovén fizetőeszköz euróval szembeni középárfolyamát 239,64 tolarban állapították meg, amely a belépéskor érvényes piaci árfolyam volt. A középárfolyam körül $\pm 15\%$ -os standard ingadozási sávot állapítottak meg.

A referencia-időszak elején, az ERM-II-höz való csatlakozásig a szlovén hatóságok az euróval szemben olyan árfolyam-politikát

³ „A népesség öregedésének hatása az állami kiadásokra: prognózis a nyugdíj- és egészségügyi rendszerről, a hosszú távú gondozásról és az oktatási és munkanélküliségi transzferkifizetésekről az EU 25 tagállamában (2004-2050)”, a Gazdaságpolitikai Bizottság és az Európai Bizottság kiadványa, 2006.

alkalmaztak, amely a tolar/euro árfolyam fokozatos, egyre lassuló leértékelését jelentette. Ennek a korábbi években már alkalmazott árfolyam-politikának a háttérében a fedezetlen kamatparitással kapcsolatos megfontolások álltak, célja pedig a nominális konvergenciafolyamat előmozdítása volt. Ezzel az árfolyam-politikával az ERM-II-be való belépéskor fokozatosan felhagytak. Az árfolyam-mechanizmusba való belépés óta a tolar árfolyama a középárfolyam körül egy rendkívül szűk sávban mozgott (lásd az 5. ábrát). Az ERM-II-ben Szlovénia saját kezdeményezésére nem értékelte le fizetőeszközének euróval szembeni középárfolyamát. A Banka Slovenije röviddel az ERM-II-csatlakozást követően átmenetileg devizapiaci intervenciót hajtott végre jelezvén, hogy a tolar nominál-árfolyamát a középárfolyam közelében kívánja tartani. A vizsgált időszakban a szlovén jegybank képes volt megőrizni az euro/tolar árfolyam stabilitását, és ezzel egyidejűleg a rövid lejáratú kamatok az euroövezeti szint fölött tartani. Az árfolyam-ingadozást devizawap-eszköze segítségével tartotta korlátok között. E konstrukció révén a kereskedelmi bankok hazai fizetőeszközben juthatnak likviditáshoz, mégpedig oly módon, hogy a jegybanknál hétnapos lejáratra devizát swappolnak. A tolar-kötvényen alapuló sterilizációs műveletekkel együtt az előbbieket felára lehetővé tette a szlovén és az euroövezeti kamatok közötti jelentős különbséget fenntartását. A kamatkülönbség kis mértékben a kockázati prémiummal is magyarázható. A felhalmozódott swapállomány csökkentésére időnként végleges (outright) devizavásárlást hajtottak végre, amely összességében jelentős nettó devizavásárlást jelentett a tolarra nehezedő felfelé irányuló nyomás visszafogására. A referencia-időszakban a szlovén fizetőeszköz euróval szembeni árfolyama rendkívül kismértékben ingadozott. Az ERM-II-höz való csatlakozás óta a rövid lejáratú kamatoknak az EURIBOR-ral szembeni különbsége fokozatosan zsugorodott, 2005 utolsó negyedében azonban 1,7 százalékpontot tett ki (lásd a 9.b táblázatot). Miután a Banka Slovenije 2006 februárjában és

márciusában összesen 50 bázisponttal csökkentette irányadó kamatait, a különbözet 0,7 százalékpontra csökkent 2006 áprilisában.

Az ERM-II-höz való csatlakozást megelőzően a szlovén hatóságoknak az euróval szembeni árfolyam-politikája hatására a tolar folyamatosan, nominál-effektív értelemben is leértékelődött. A leértékelődés a szlovén és euroövezeti infláció közti múltbeli jelentős különbséget tükrözte. Következésképpen a tolar euróval szembeni kétoldalú és effektív reálárfolyama 2006 áprilisában az 1996 januárja és az euro bevezetése óta számított történelmi átlag közelében volt (lásd a 10. táblázatot). Az adatok értelmezése során azonban ügyelni kell arra, hogy Szlovéniában piacgazdasági átmenet zajlott le, ami megnehezíti a reálárfolyam alakulásának történelmi értékelését.

Ami az egyéb külgazdasági folyamatokat illeti, Szlovénia együttes folyó fizetési és tőkemérlege összességében véve egyensúlyban volt. Kivétel volt ez alól az 1999-es és a 2000-es év, amikor az államháztartási hiány 3%-körüli értékre emelkedett, majd ezt követően, 2001-ben és 2002-ben az együttes folyó fizetési és tőkemérlegen kismértékű többletet regisztráltak. 2003-at követően azonban 1%–2,5%-os GDP-arányos államháztartási hiány mutatkozott ugyancsak az együttes folyó fizetési és tőkemérlegen (lásd a 11. táblázatot). Szlovéniában az elmúlt tíz évben visszafogott volt a külföldi működő tőke beáramlása. A nettó nemzetközi befektetési pozíció negatív volt, 2005-ben a GDP 19,3%-ában érte el legmagasabb értékét.

Szlovénia kis, nyitott gazdaság, amely a legfrissebb adatok szerint az áruk és szolgáltatások külkereskedelmének GDP-arányosan 64,8%-át export, 65,3%-át pedig import formájában bonyolítja le. 2005-ben az euroövezetbe, illetve az Európai Unióba irányuló export az összes exportnak 52,9%-át, illetve 66,4%-át tette ki. Az ennek megfelelő importadat 2005-ben az összimport arányában 66,7%, illetve 78,2% volt.

2.2.4. A HOSSZÚ LEJÁRATÚ KAMATLÁBAK ALAKULÁSA

A 2005 áprilisától 2006 márciusáig tartó referencia-időszakban Szlovéniában a hosszú lejáratú kamatlábak átlagosan 3,8%-on voltak, vagyis jóval az 5,9%-ban megállapított kamatkritérium alatt (lásd a 12. táblázatot).

A hosszú lejáratú kamatok az elmúlt években nagyjából csökkenő tendenciát mutattak (lásd a 6.a ábrát)⁴. Ennek megfelelően a szlovén és az átlagos euroövezeti hosszú lejáratú kamatok közti különbség folyamatosan csökkent 2002-től kezdődően (lásd a 6.b ábrát), így 2006 márciusában 0,1 százalékpont körüli értéken volt. E trend mögött elsősorban a prudens fiskális és monetáris politikának köszönhető gazdasági és pénzügyi bizonytalanság csökkenése, továbbá a szlovén és az euroövezeti inflációs különbség szűkülése húzódott meg. Szerepet játszottak még benne az ország korai – 2004 júniusában bekövetkezett – ERM-II-tagságával kapcsolatos piaci várakozások, illetve az azóta viszonylag stabil euro/tolar árfolyam. A kamatkonvergenciát végül az euro bevezetésével kapcsolatos várakozások is segítették. Összefoglalva: a szlovén hosszú lejáratú kamatok folyamatosan közelítettek az euroövezeti kamatokhoz, ami a piacnak az országban zajló általános gazdasági és fiskális folyamatokba vetett bizalmát, és a monetáris és árfolyam-politika hitelességét tükrözi.

4 2002. március az első olyan hónap Szlovénia esetében, amelynek hosszú lejáratú referenciakamatáról rendelkezésre áll adat.

2.2.5 TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK

SZLOVÉNIA

1 AZ ÁRAK ALAKULÁSA

- 1. táblázat HICP-infláció
- 1. ábra Az árak alakulása
- 2. táblázat Inflációs mérőszámok és kapcsolódó mutatók
- 3. táblázat Legfrissebb inflációs trendek, előrejelzések
 - (a) A HICP közelmúltbeli alakulása
 - (b) Inflációs előrejelzések

2 FISKÁLIS HELYZET

- 4. táblázat Az államháztartás fiskális pozíciója
- 2. ábra Az államháztartás bruttó adóssága
 - (a) Adósságsszintek
 - (b) Éves változások, kiváltó tényezők
- 5. táblázat Az államháztartás bruttó adóssága – szerkezeti sajátosságok
- 3. ábra Államháztartási egyenleg – többlet (+) / hiány (–)
 - (a) Hiányszintek
 - (b) Éves változások, kiváltó tényezők
- 6. táblázat Az államháztartás hiány-adósság korrekciója
- 4. ábra Az államháztartás kiadásai és bevételei
- 7. táblázat Az államháztartás költségvetése
- 8. táblázat Az öregedésből eredő fiskális terhekre vonatkozó prognózis

3 AZ ÁRFOLYAM ALAKULÁSA

- 9. táblázat (a) Árfolyam-stabilitás
(b) A szlovén tolarra nehezedő árfolyamnyomás legfontosabb mutatószámai
- 5. ábra A szlovén tolar: eltérés az ERM-II középárfolyamtól
- 10. táblázat A szlovén tolar: a reálárfolyam alakulása
- 11. táblázat Külgazdasági folyamatok

4 HOSSZÚ LEJÁRATÚ KAMATLÁBAK ALAKULÁSA

- 12. táblázat Hosszú lejáratú kamatlábak
- 6. ábra (a) Hosszú lejáratú kamatláb
(b) A hosszú lejáratú kamatláb és a HICP-infláció különbözetei az euroövezethez képest

1. FEJEZET

A GAZDASÁGI KONVERGENCIA VIZSGÁLATA

SZLOVÉNIA

1 AZ ÁRAK ALAKULÁSA

1. táblázat: HICP-infláció

(éves változás, százalék)

	2005. dec.	2006. jan.	2006. febr.	2006. márc.	2005. ápr.– 2006. márc.
HICP-infláció	2,4	2,6	2,3	2,0	2,3
Referenciaérték ¹⁾					2,6
Euroövezet ²⁾	2,2	2,4	2,3	2,2	2,3

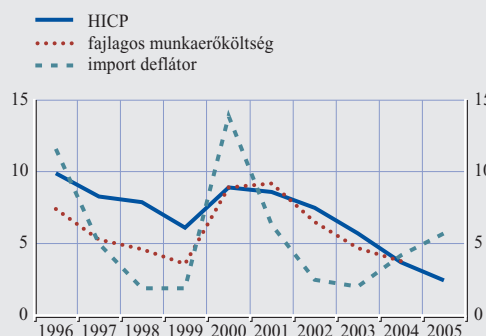
Forrás: Európai Bizottság (Eurostat).

1) A 2005. április és 2006. március közötti időszakra vonatkozó számítások Lengyelország, Finnország és Svédország százalékban kifejezett éves változásadatainak 1,5 százalékponttal növelt, súlyozatlan számtani középértékén alapulnak.

2) Az euroövezetet kizárólag tájékoztatási céllal foglaltuk bele a táblázatba.

1. ábra: Az árak alakulása

(éves átlagos változás, százalék)

Források: Európai Bizottság (Eurostat) és nemzeti adatok.

2. táblázat: Inflációs mérőszámok és kapcsolódó mutatók

(egyéb jelzés hiányában éves változás, százalék)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Inflációs mérőszámok										
HICP	9,9	8,3	7,9	6,1	8,9	8,6	7,5	5,7	3,7	2,5
HICP feldolgozatlan élelmiszerek és energia nélkül	-	-	-	-	-	7,4	8,4	6,3	3,7	1,3
CPI	9,8	8,4	7,9	6,2	8,9	8,4	7,5	5,6	3,6	2,5
CPI a közvetett adó változásai nélkül	-	-	-	-	7,9	8,3	6,5	5,3	3,4	2,3
Magánfogyasztás deflátor	10,7	8,6	6,8	6,4	7,9	7,7	7,9	5,4	3,5	1,6
GDP-deflátor	11,1	8,4	6,8	6,4	5,4	8,7	7,9	5,8	3,2	1,0
Termelői árak ¹⁾	6,1	6,0	6,1	2,2	7,7	8,9	5,1	2,6	4,3	2,7
Kapcsolódó mutatók										
Reál-GDP-növekedés	3,7	4,8	3,9	5,4	4,1	2,7	3,5	2,7	4,2	3,9
Egy főre jutó GDP PPS-ben ²⁾ (euroövezet = 100)	63,2	65,0	65,8	67,6	67,0	68,0	69,2	70,8	74,1	.
Komparatív árszínvonal (euroövezet = 100)	68,8	70,9	73,3	73,6	73,2	73,0	74,7	75,7	73,8	.
Kibocsátási rés ³⁾	-	0,1	0,2	1,2	1,0	-0,3	-0,5	-1,6	-1,2	-0,9
Munkanélküliségi ráta (%) ⁴⁾	6,9	6,9	7,4	7,3	6,7	6,2	6,3	6,7	6,3	6,3
Fajlagos munkaerőköltség, nemzetgazdasági	7,3	5,3	4,6	3,6	8,9	9,2	6,5	4,7	3,8	.
Egy munkavállalóra jutó jövedelem, nemzetgazdasági	13,6	12,6	8,9	7,7	12,4	11,6	8,5	7,8	7,7	.
Munkatermelékenység, nemzetgazdasági	5,9	6,9	4,1	3,9	3,3	2,2	1,9	2,9	3,7	3,1
Áruk és szolgáltatások importjának deflátor	11,6	5,0	1,9	1,9	13,9	6,3	2,5	2,0	4,2	5,7
Nominál-effektív árfolyam ⁵⁾	-9,8	-5,5	-1,2	-6,4	-9,3	-5,1	-2,8	0,5	-0,9	-0,8
Pénzínálat (M3) ⁶⁾	19,7	20,0	19,1	10,2	17,2	29,4	10,6	6,5	8,6	-3,0
Banki hitelek ⁶⁾	20,2	14,2	26,9	29,9	18,8	18,7	10,2	16,4	17,0	23,7
Részvényárfolyamok (SBI Index) ⁶⁾	-18,3	18,7	21,4	5,9	0,1	19,0	55,2	17,7	24,7	-5,6
Lakóingatlan-árak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Források: Európai Bizottság (Eurostat), nemzeti adatok (CPI), Európai Bizottság (kibocsátási rés).

1) Ipar összesen, építőipar nélkül; belföldi forgalom.

2) A PPS a vásárlóerő-színvonal (Purchasing Power Standards) rövidítése.

3) A potenciális GDP százalékában. A pozitív érték azt jelenti, hogy a tényleges GDP magasabb a potenciális GDP-nél.

4) A definíció megfelel az ILO irányelveinek.

5) A pozitív (negatív) érték valutafelértékelődést (-leértékelődést) jelent.

6) Az EKB által összeállított éves, periódus végi növekedési ütemek.

3. táblázat: Legfrissebb inflációs trendek, előrejelzések

(éves változás, százalék)

(a) A legfrissebb inflációs trendek

	2005.			2006.	
	nov.	dec.	jan.	febr.	márc.
HICP					
Éves változás, százalék	2,1	2,4	2,6	2,3	2,0
Az utolsó három 3 átlagának változása a megelőző 3 hónap átlagához képest; évesített, szezonálisan kiigazított növekedési ütem	4,8	2,8	0,8	0,3	0,7
Az utolsó 6 hónap átlagának változása a megelőző 6 hónap átlagához képest; évesített, szezonálisan kiigazított növekedési ütem	2,8	3,0	2,8	2,9	2,4

Források: Európai Bizottság (Eurostat) és az EKB számításai.

(b) Inflációs előrejelzések

	2006	2007
HICP, Európai Bizottság (2006. tavasz)	2,4	2,5
CPI, OECD (2005. december) ¹⁾	-	-
CPI, IMF (2006. április)	2,4	2,4
CPI, Consensus Economics (2006. március)	2,3	2,1

Források: Európai Bizottság, OECD, IMF és Consensus Economics.

1) Szlovénia nem OECD-tagország.

2 FISKÁLIS HELYZET

4. táblázat: Az államháztartás fiskális pozíciója

(a GDP százalékában)

	2004	2005	2006 ¹⁾
Az államháztartási többlet (+)/hiány (–)	-2,3	-1,8	-1,9
Referenciaérték	-3,0	-3,0	-3,0
Többlet/hiány az állami beruházási kiadások nélkül ²⁾	1,1	1,5	1,5
Az államháztartás bruttó adóssága	29,5	29,1	29,9
Referenciaérték	60,0	60,0	60,0

Források: Európai Bizottság és EKB számításai.

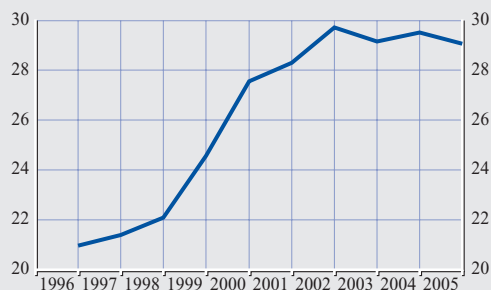
1) Az Európai Bizottság előrejelzései.

2) A pozitív előjel azt jelenti, hogy az államháztartási hiány kisebb a beruházási kiadásoknál.

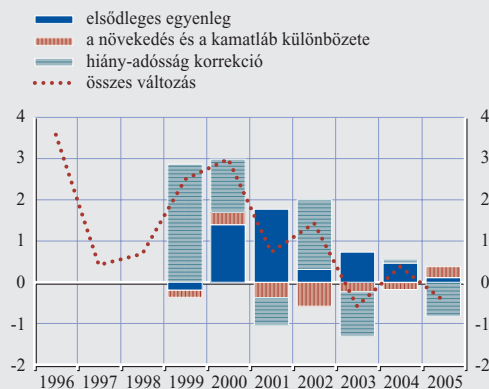
2. ábra: Az államháztartás bruttó adóssága

(a GDP százalékában)

(a) Adósságsszintek

(b) Éves változások, kiváltó tényezők

Források: Európai Bizottság, EKB.

Megjegyzés: a 2(b) ábrán a negatív értékek azt jelölik, hogy az adott tényező csökkentette, a pozitív értékek pedig azt, hogy növelte az adósságot. Módszertani és forrásbeli változások miatt az 1999 előtti adósságot nem lehet összehasonlítani az 1999 utáni időszak adataival, ugyanígy a 2000 előtti hiány sem vethető össze a 2000 utánival.

5. táblázat: Az államháztartás bruttó adóssága – szerkezeti sajátosságok

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Összes adósság (a GDP százalékában)	21,0	21,4	22,1	24,6	27,6	28,3	29,7	29,1	29,5	29,1
Pénznem szerinti összetétel (az összes százalékában)										
Hazai fizetőeszközben	38,2	47,9	50,8	46,5	42,9	42,2	45,5	46,6	53,0	60,0
Külföldi fizetőeszközben	61,8	52,1	49,2	53,5	57,1	57,8	54,5	53,4	47,0	40,0
Euróban ¹⁾	29,9	22,4	32,0	37,9	43,5	53,7	52,4	51,9	45,8	39,0
Egyéb külföldi fizetőeszközben	31,9	29,7	17,2	15,7	13,6	4,1	2,1	1,5	1,1	1,0
Hazai tulajdonú (az összes százalékában)	-	-	-	53,3	50,4	51,3	59,2	62,4	68,6	72,6
A lejáratig hátralevő átlagos időtartam (évben)	.	.	.	6,7	6,7	7,2	6,5	5,9	5,6	5,6
Lejárat szerinti összetétel ²⁾ (az összes százalékában)										
Rövid lejáratú (legfeljebb egy éves)	0,1	0,1	2,3	3,0	5,0	5,9	7,7	7,2	5,5	4,9
Közepes és hosszú lejáratú (éven túli)	99,9	99,9	97,7	97,0	95,0	94,1	92,3	92,8	94,5	95,1

Források: KBER, Európai Bizottság.

Megjegyzés: év végi adatok. A kerekítések miatt az összesen értékeket mutató adatok eltérhetnek az összetevők összegétől. Módszertani és forrásbeli változások miatt az 1999 előtti adósságot nem lehet összehasonlítani az 1999 utáni időszak adataival.

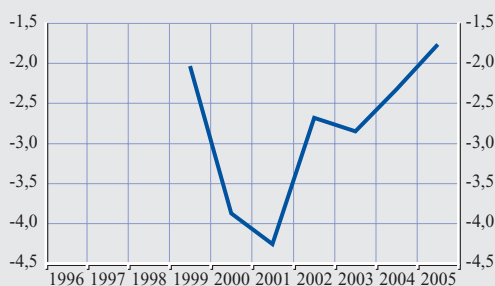
1) Az euróban, illetve 1999-et megelőző adatok esetén ECU-ban vagy az euroövezetbe csatlakozott valamelyik tagállam pénznemében denominált adósságot foglalja magában.

2) Eredeti lejárat.

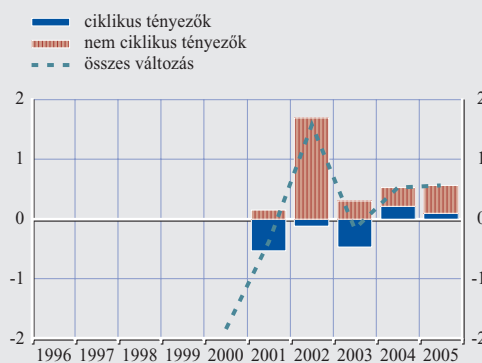
3. ábra: Államháztartási egyenleg – többlet (+)/hiány (-)

(a GDP százalékában)

(a) Hiányszintek

(b) Éves változások, kiváltó tényezők

Források: Európai Bizottság és EKB számítások.

Megjegyzés: a 3(b) ábra negatív értékei a hiány növekedéséhez való hozzájárulást, a pozitív értékek pedig a csökkenéséhez való hozzájárulást jelölik. A módszertani és forrásbeli változások miatt a 2000 előtti időszak deficitadatait nem lehet összehasonlítani a 2000 utániakkal.

6. táblázat: Az államháztartás hiány-adósság korrekciója

(a GDP százalékában)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Az államadósság változása	5,9	2,9	2,8	4,9	5,2	3,6	4,4	1,8	2,4	0,9
Az államháztartás egyenlege, többlet (+)/hiány (-)	-	-	-	-2,0	-3,9	-4,3	-2,7	-2,8	-2,3	-1,8
Hiány-adósság korrekció	-	-	-	2,9	1,3	-0,7	1,7	-1,1	0,1	-0,8
A pénzügyi eszközök										
nettó beszerzése (+)/nettó értékesítése (-)	-	-	-	0,9	0,6	-0,4	0,1	-2,2	2,0	-0,9
Készpénz és betétek	-	-	-	0,7	0,8	0,7	3,0	-1,1	0,3	-0,9
Kölcsonk és értékpapírok										
a részvények kivételével	-	-	-	0,3	0,1	-0,2	0,7	-0,1	-0,1	0,2
Részvények és tőkerészesedések	-	-	-	-0,1	-0,2	-0,2	-3,9	-0,7	-0,1	-0,6
Privatizációk	-	-	-	-	-0,9	-0,7	-3,6	-0,7	-0,6	-1,1
Tőkeinjekciók	-	-	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egyéb	-	-	-	-	0,7	0,5	-0,4	-0,1	0,5	0,5
Egyéb pénzügyi eszközök	-	-	-	-0,1	0,0	-0,8	0,3	-0,3	1,9	0,4
Az államadósság átértékelésből adódó változása	-	-	-	0,8	1,1	0,7	1,1	0,3	-0,8	0,0
Devizaállományok egyenlege:										
nyereség (+), veszteség (-)	-	-	-	0,9	1,3	0,9	0,5	0,3	0,2	0,0
Egyéb átértékelési hatások ¹⁾	-	-	-	-0,1	-0,2	-0,1	0,6	0,0	-1,0	0,0
Az államadósság egyéb változásai ²⁾	-	-	-	1,2	-0,4	-1,0	0,5	0,9	-1,1	0,1

Források: KBER, Európai Bizottság.

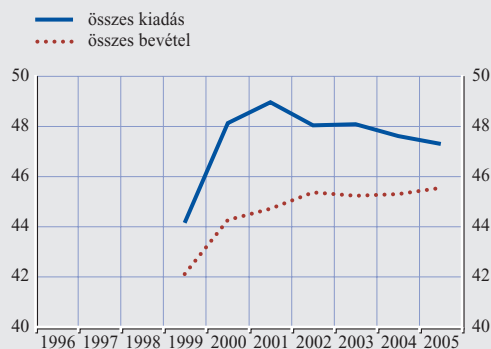
Megjegyzés: a kerekítések miatt az összes értékeket mutató adatok eltérhetnek összetevőik összegétől. Módszertani és forrásbeli változások miatt az 1999 előtti adósságot és deficitet nem lehet összehasonlítani az 1999 utáni időszak adataival.

1) Tartalmazza az államadósság nominális és piaci értéke közötti különbséget a kibocsátáskor.

2) Az egyéb tartozásokban (kormányzati kötelezettségek) bekövetkezett változások, szektorális átsorolások, statisztikai eltérések. A tételbe az adósságátvállalás bizonyos esetei is beletartozhatnak.

4. ábra: Az államháztartás kiadásai és bevételei

(a GDP százalékában)

Forrás: KBER.

Megjegyzés: módszertani és forrásbeli változások miatt a 2000 előtti bevételeket és kiadásokat nem lehet összehasonlítani a 2000 utáni időszak adataival.

7. táblázat: Az államháztartás költségvetése

(a GDP százalékában)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Összes bevétel	-	-	-	42,1	44,3	44,7	45,4	45,2	45,3	45,5
Folyó bevételek	-	-	-	41,9	44,1	44,5	45,2	45,1	45,1	45,3
Közvetlen adók	-	-	-	9,1	7,5	7,6	7,9	8,2	8,4	8,6
Közvetett adók	-	-	-	16,2	16,3	16,1	16,4	16,6	16,2	16,2
Társadalombiztosítási járulékok	-	-	-	14,3	15,0	15,2	15,1	15,0	15,0	15,2
Egyéb folyó bevételek	-	-	-	2,3	5,3	5,5	5,8	5,4	5,5	5,3
Tőkebevételek	-	-	-	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2
Összes kiadás	-	-	-	44,1	48,1	49,0	48,0	48,1	47,6	47,3
Folyó kiadások	-	-	-	39,4	43,2	44,3	43,8	43,3	43,0	43,1
Munkavállalói jövedelem	-	-	-	10,5	11,6	12,2	12,0	12,1	12,0	12,1
Nem természetbeni szociális juttatások	-	-	-	.	17,0	17,0	17,1	17,0	16,9	16,9
Fizetendő kamat, ebből: csereügyletek (swap) és határidős kamatláb-megállapodások hatása	-	-	-	2,2	2,5	2,5	2,4	2,1	1,9	1,6
Egyéb folyó kiadások	-	-	-	.	12,1	12,6	12,4	12,1	12,3	12,4
Tőkekiadások	-	-	-	4,8	4,9	4,7	4,2	4,7	4,6	4,2
Többlet (+)/hiány (-)	-	-	-	-2,0	-3,9	-4,3	-2,7	-2,8	-2,3	-1,8
Elsődleges egyenleg	-	-	-	0,2	-1,4	-1,8	-0,3	-0,7	-0,5	-0,1
Egyenleg a kormányzat beruházási kiadásai nélkül	-	-	-	0,7	-0,7	-1,1	0,3	0,5	1,1	1,5

Forrás: KBER, Európai Bizottság.

Megjegyzés: a kerekítések miatt az összes értékeket mutató adatok eltérhetnek összetevők összegétől. A fizetendő kamat a túlzotthiány-eljárás keretében tett jelentés szerint. A „csereügyletek és határidős árfolyam-megállapodások hatásai” elnevezésű tétel egyenlő a túlzott-hiány-eljárásban és az ESA 95 rendszerben definiált kamat (vagy egyenleg) közötti különbséggel. Vessd össze az Európai Parlament és a Tanács 2558/2001 (EK) a swap-megállapodások és a határidős kamatláb-megállapodások elszámolásának átsorolásáról szóló rendeletével. Módszertani és forrásbeli változások miatt a 2000 előtti bevétel-, kiadás-, hiány- és többletadatok nem vethetők össze a 2000 utáni időszak adataival.

8. táblázat: Az öregedésből eredő fiskális terhekre vonatkozó prognózis

(százalékban)

	2004	2010	2020	2030	2040	2050
Időskorú eltartottak aránya (a 65 éves vagy annál idősebb népesség aránya a 15–64 éves korú népességhez képest)	21,4	23,6	30,8	40,4	47,7	55,6
Az életkorral kapcsolatos kormányzati kiadások változása 2004-hez képest (a GDP százalékában)	-	-0,2	1,3	4,4	7,5	9,7

Forrás: Európai Bizottság, 2006. „A népesség öregedésének hatása az állami kiadásokra: prognózis a nyugdíj- és egészségügyi rendszerről, a hosszú távú gondozásról és az oktatási és munkanélküliségi transzferkifizetésekről az EU 25 tagállamában (2004-2050)”; a Gazdaságpolitikai Bizottság és az Európai Bizottság (DG ECFIN) jelentése.

3 AZ ÁRFOLYAM ALAKULÁSA

9.a táblázat: Árfolyam-stabilitás

Tagsági viszony az árfolyam-mechanizmusban (ERM-II)	Tag
Tagság kezdete	2004. június 28.
Kétoldalú középárfolyam leértékelése az ország saját kezdeményezésére	–
Maximális eltérés felfelé, illetve lefelé ¹⁾	Maximális eltérés felfelé Maximális eltérés lefelé
2004. június 28. – 2006. április 28. Euro	0,1 -0,2

Források: EKB.

1) Maximális eltérés az ERM-II-ben megállapított középárfolyamtól százalékban. A napi adatok tíznapos mozgóátlaga üzleti gyakorisággal.

9.b táblázat: A szlovén tolarra nehezedő árfolyamnyomás legfontosabb mutatószámai

(a megadott hónapban befejeződő három hónap átlagában)

	2004		2005				2006	
	júl.	okt.	jan.	ápr.	júl.	okt.	jan.	ápr.
Árfolyam-ingadozás ¹⁾	0,4	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Rövid lejáratú kamatok különbözete ²⁾	2,3	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,6	0,9

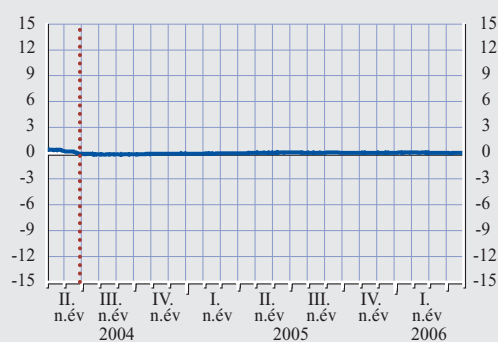
Források: Nemzeti adatok és az EKB számításai.

1) A napi euróval szembeni árfolyam százalékban kifejezett változásának évesített, havi standard eltérése (százalékban).

2) A háromhavi bankközi kamatláb és az EURIBOR-kamatláb különbözete (százalékpontban).

5. ábra: A szlovén tolar: eltérés az ERM-II középárfolyamtól

(napi adatok; eltérés százalékban; 2004. máj. 1. – 2006. ápr. 28.)

Forrás: EKB.

Megjegyzés: a függőleges vonal az ERM-II-be való belépés dátumát mutatja (2004. június 28.). A középárfolyamtól való pozitív, illetve negatív eltérés jelzi, hogy a valuta a sáv erős, illetve gyenge oldalán van. A szlovén tolar ingadozási sávja $\pm 15\%$. A 2004. június 28.-át megelőző ingadozások a tolar ERM-II-höz való csatlakozásakor meghatározott középárfolyamára vonatkoznak.

10. táblázat: A szlovén tolar: a reálárfolyam alakulása

(havi adatok; eltérés százalékban; 2006. április különböző viszonyítási időszakokkal összevetve)

	1996. január– 2006. április átlaga	1999. január– 2006. április átlaga
Euróval szembeni kétoldalú reálárfolyam ¹⁾	1,7	0,4
<i>Emlékeztető tételek:</i>		
Nominal-effektív árfolyam ²⁾	-12,2	-5,5
Real-effektív árfolyam ^{1), 2)}	3,2	2,6

Forrás: EKB.

Megjegyzés: a pozitív előjel felértékelődést, a negatív leértékelődést jelent.

1) A HICP és a CPI alakulását alapul véve.

2) Az euroövezettel, a nem euroövezeti EU-tagokkal és tíz nagyobb kereskedelmi partnerrel szembeni effektív árfolyam.

11. táblázat: Külgazdasági folyamatok

(egyéb jelzés hiányában a GDP százalékában)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
A folyó fizetési mérleg és a tőkémérleg együttes egyenlege	0,2	0,3	-0,6	-3,3	-2,7	0,2	0,8	-1,0	-2,5	-1,5
Működőtőke- és portfólióbefektetések kombinált egyenlege ¹⁾	3,9	2,7	1,5	1,8	1,2	1,5	6,2	-1,4	-1,3	-4,6
Működőtőke-befektetések egyenlege	0,8	1,5	1,1	0,3	0,4	1,1	6,5	-0,5	0,8	-0,1
Portfólióbefektetések egyenlege	3,1	1,2	0,4	1,6	0,8	0,3	-0,3	-0,9	-2,2	-4,5
Nettó nemzetközi befektetési pozíció	-2,7	-2,1	-4,6	-9,9	-12,5	-6,7	-2,6	-11,2	-16,2	-19,3
Áruk és szolgáltatások exportja ²⁾	51,3	53,0	52,7	48,8	55,5	57,2	57,1	55,8	60,1	64,8
Áruk és szolgáltatások importja ²⁾	52,2	53,7	54,1	52,9	59,0	57,8	55,6	55,8	61,3	65,3
Áruexport az euroövezetbe ^{3), 4)}	61,4	60,4	62,1	62,3	60,0	57,6	55,1	54,4	53,0	52,9
Áruimport az euroövezetből ^{3), 4)}	63,7	63,2	65,1	63,4	62,5	63,5	64,0	63,5	69,1	66,7
<i>Emlékeztető tételek:</i>										
Az EU-25-ök egymás közötti áruexportja ^{3), 4)}	70,3	69,5	71,8	72,9	71,2	69,6	67,5	66,9	66,0	66,4
Az EU-25-ök egymás közötti áruimportja ^{3), 4)}	74,2	74,9	76,1	76,4	75,9	76,1	76,4	75,6	81,3	78,2

Források: KBER, Európai Bizottság (Eurostat).

1) A kerekítések miatt az összes adatok eltérhetnek az összetevők összegétől.

2) Fizetési mérleg-statisztika.

3) Külkereskedelmi statisztika.

4) Az összes kivitel/behozatal százalékában kifejezve.

4 HOSSZÚ LEJÁRATÚ KAMATLÁBAK ALAKULÁSA

12. táblázat: Hosszú lejáratú kamatlábak

(százalék; az időszakban történt megfigyelések átlaga)

	2005. dec.	jan.	2006. febr.	márc.	2005. ápr.– 2006. márc.
Hosszú lejáratú kamatláb	3,7	3,7	3,7	3,8	3,8
Referenciaérték ¹⁾					5,9
Euroövezet ²⁾	3,4	3,4	3,6	3,7	3,4

Források: EKB és az Európai Bizottság.

1) A 2005. április és 2006. március közötti időszakra vonatkozó számítások Lengyelország, Finnország és Svédország kamatszintjének 2 százalékponttal megemelt, súlyozatlan számtani középértékén alapulnak.

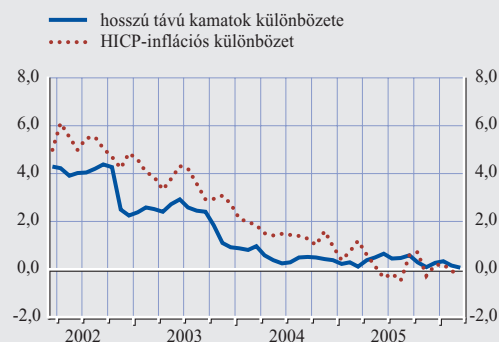
2) Az euroövezet átlagát csak tájékoztatási célból közöljük.

6. ábra

(a) Hosszú lejáratú kamatláb
(havi átlagértékek, százalék)

(b) A hosszú lejáratú kamatláb és a HICP-infláció
különbségei az euroövezet képest
(havi átlagértékek, százalék)

Források: EKB és az Európai Bizottság.

Megjegyzés: a hosszú lejáratú kamatok harmonizált adatai 2002 márciusától állnak rendelkezésre.

MELLÉKLET

A KONVERGENCIAMUTATÓK STATISZTIKAI MÓDSZERTANA

A KONVERGENCIAMUTATÓK STATISZTIKAI MÓDSZERTANA

A konvergenciafolyamat vizsgálata nagymértékben függ a mögöttes statisztika minőségétől és integritásától. A statisztikák, azon belül is különösen az államháztartási statisztikák összeállítása és közlése nem lehet politikai megfontolások tárgya. Kérjük a tagállamokat, hogy statisztikáik minőségét és hiánytalanságát rangsorolják az elsődrendű feladatok közé annak érdekében, hogy e statisztikák összegyűjtése során az ellenőrzés és az egyensúlyok megfelelő rendszere működjön, és alkalmazzanak bizonyos szabványokat az irányítás és a minőség vonatkozásában a statisztika területén.

Az Európai Statisztika Gyakorlati Kódexe (továbbiakban: „a Kódex”) várhatóan megerősíti a nemzeti statisztikai hivatalok (NSH-k) függetlenségét, integritását és elszámoltathatóságát, és hozzájárul a költségvetési statisztikák minőségébe vetett bizalom erősítéséhez.¹ A Kódex, amely túlmegy a minimumkövetelmények alkalmazásán, bizonyos intézményi és szervezeti intézkedéseket ajánl az NSH-k által előállított statisztikák vonatkozásában, és célja e statisztikák minőségének javítása a legjobb nemzetközi statisztikai elvek, módszerek és gyakorlatok alkalmazásának elősegítésével.

Az alábbiakban áttekintjük az elsődleges konvergenciamutatók minőségét és integritását a mögöttes statisztikák szempontjából. Szó lesz a statisztikák minőségének és integritásának néhány intézményi jellemzőjéről, valamint általában tájékoztatunk a konvergenciamutatók statisztikai módszertanáról és annak szükségességéről, hogy a mögöttes statisztikáknak a konvergenciafolyamat megfelelő értékelése érdekében meg kell felelniük a szabványoknak.

1 A STATISZTIKÁK MINŐSÉGÉRE VONATKOZÓ INTÉZMÉNYI JELLEMZŐK A KONVERGENCIAFOLYAMAT ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A Kódex különféle alkalmazandó elvekre hivatkozik, amelyek kiterjednek az olyan intézményi jellemzőkre, mint szakmai

függetlenség, felhatalmazás adatgyűjtésre, megfelelő források, minőség iránti elkötelezettség, statisztikai adatvédelem (bizalmas adatkezelés), pártatlanság és objektivitás, valamint statisztikai eljárások és outputok.²

2005-ben az NSH-k és az Eurostat egy kérdőív alapján egy első önvizsgálatot tartottak, hogy megfelelnek-e a Kódexnek. Az 1. táblázat néhány olyan, a statisztikák minőségével kapcsolatos intézményi jellemző áttekintését tartalmazza, mint az NSH jogi függetlenségének meghatározása, közigazgatási felügyelete és költségvetési autonómiája, törvényi felhatalmazás adatgyűjtésre, valamint a statisztikai adatvédelemre vonatkozó jogszabályok.³

2 HICP-INFLÁCIÓ

Ez a rész az árak – különösen a harmonizált fogyasztóiár-index (HICP) – alakulásának mérése mögötti statisztikák módszertanával és minőségével foglalkozik. A HICP kidolgozására azért került sor, hogy az árstabilitás szempontjából összehasonlítható alapon tudják értékelni a konvergenciát. A HICP-t minden tagállamra vonatkozóan az Európai Bizottság (Eurostat) publikálja.⁴ A teljes euroövezetet lefedő HICP 1999 januárja óta az árak

1 Lásd: „A Bizottság ajánlása a nemzeti és közösségi statisztikai hivatalok függetlenségéről, integritásáról és elszámoltathatóságáról”, COM(2005) 217 végleges, Európai Bizottság, Brüsszel, 2005. május 25.

2 A statisztikai eljárásokra vonatkozó elvek közé tartozik a stabil módszertan, a megfelelő statisztikai eljárások, az adatszolgáltatók nem túlzott terhei és a költséghatékonyság. A statisztikai outputtal kapcsolatos elvek megfelelnek az Eurostat által jelzett adatminőségi szempontoknak: relevancia, pontosság és megbízhatóság, gyorsaság/időbeliség és pontosság, koherencia és összehasonlíthatóság, valamint hozzáférhetőség és érthetőség. Lásd <http://epp.eurostat.ec.eu.int> (2006. április).

3 Az NSH-k intézményi felépítésére vonatkozó információk egy része a következő honlapokról származik: <http://epp.eurostat.ec.eu>, <http://www.std.lt> és <http://www.stat.si> (2006. április).

4 A HICP módszertani aspektusairól további részleteket a „A harmonizált fogyasztóiár-indexek – rövid útmutató felhasználóknak” (*Harmonized Indices of Consumer Prices (HICPs) – A Short Guide for Users*) című dokumentum tartalmaz; az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala, Luxemburg 2004.

1. táblázat: Az elsődleges konvergenciamutatók minősége és integritása

	Litvánia	Szlovénia
A statisztikák minőségére és integritására vonatkozó intézményi jellemzők a konvergenciafolyamat értékeléséhez		
A nemzeti statisztikai hivatal (NSH) jogi függetlensége	A Statisztikai Törvény 4. cikke értelmében a statisztikai adatok az objektivitás, a szakmai függetlenség, a módszerek és módszertanok átláthatósága, a nemzetközi besorolások és szabványok betartása és a bizalmasság alapelvein nyugszanak. A köztisztviselői törvény által szabályozott hivatalos kiválasztási eljárás alapján az NSH vezetőjét – akinek hivatali ideje nem rögzített – a miniszterelnök nevezi ki.	A nemzeti statisztikai törvény 2. cikke szerint a nemzeti statisztikákat a semlegesség, objektivitás, szakmai függetlenség, ésszerűség, statisztikai adatvédelem és átláthatóság elveinek megfelelően kell elkészíteni. Az NSH vezetőjét a Pénzügyminisztérium javaslata alapján a miniszterelnök nevezi ki; a kinevezés határozott időre szól (öt év, újbóli kinevezés lehetséges).
Közigazgatási felügyelet és költségvetési autonómia	Az NSH a Litván Köztársaság kormánya alá tartozó intézmény. Költségvetési autonómiával rendelkezik az állami költségvetésben meghatározott éves összeg alapján.	Az NSH olyan kormányzati hivatal, amely közvetlenül a miniszterelnöknek tartozik felelősséggel. Költségvetési autonómiával rendelkezik az állami költségvetésben meghatározott éves összeg alapján.
Törvényi felhatalmazás adatgyűjtésre	A statisztikai törvény meghatározza az adatgyűjtés fő elveit.	A nemzeti statisztikai törvény meghatározza az adatgyűjtés fő elveit.
A statisztikai adatvédelemre vonatkozó rendelkezések	A statisztikai törvény 13. cikke szerint a statisztikai adatok bizalmas kezelése biztosított. Lásd még: „Az adatok bizalmasként történő elismerésére és kezelésére vonatkozó szabályok és rendelkezések” (Litván Statisztikai Hivatal).	A nemzeti statisztikai törvény 34. cikke szerint a statisztikai adatok bizalmas kezelése biztosított.
HICP-infláció		
Minimális jogi követelményeknek való megfelelés	Az Eurostat 2004-ben (a Monetáris, Pénzügyi és Fizetésimérleg-statisztikai Bizottság (CMFB) 28., 2004. júniusi ülése, A HICP-megfelelés figyelemmel kísérése – fázisjelentés) és 2006-ban megerősítette.	Az Eurostat 2004-ben (a Monetáris, Pénzügyi és Fizetésimérleg-statisztikai Bizottság (CMFB) 28., 2004. júniusi ülése, A HICP-megfelelés figyelemmel kísérése – fázisjelentés) és 2006-ban megerősítette.
Egyéb témák	2006-ban Litvánia felülvizsgált HICP-adatokat szolgáltatott az 1996 és 2000 közötti időszakra vonatkozóan. Az adatok tartalma és súlyozásai megfelelnek a 2001 óta alkalmazott követelményeknek.	Szlovénia visszamenőleges adatokat szolgáltatott az 1995 és 1999 közötti időszakra a teljes indexre vonatkozóan és a 12 COICOP (egyéni fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozása) alindexre vonatkozóan, a CPI definíciója és tartalma alapján.
Államháztartási statisztikák		
Az adatok tartalma	Az 1996 és 2005 közötti időszakra bevételi és kiadási adatokat, valamint hiány- és adósságadatokat szolgáltatottak.	Az 1999 előtti évekre nem szolgáltatottak bevételi és kiadási adatokat, valamint hiány- és adósságadatokat.
Elintézésre váró statisztikai ügyek	A jelenleg rendelkezésre álló információk szerint úgy tűnik, Litvániát illetően nincs rendezetlen statisztikai kérdés.	Még mindig tárgyalnak az általános forgalmi adóknak a költségvetésben történő elszámolásában eszközölt változtatásának a 2002-es hiány–adósság levezetésre gyakorolt hatásáról.
Az államháztartási statisztikák következetessége	Nem figyeltek meg következetlenséget.	Az 1999 és 2001 közötti időszakra vonatkozóan a pénzügyi eszközök/kötelezettségek nettó tranzakcióira megadott adatok nincsenek összhangban az eszközök tranzakcióira és a kötelezettségek tranzakcióira vonatkozóan szolgáltatott adatokkal.
Hiány–adósság korrekció	Nem észleltek lényeges problémát.	Az 1999 és 2001 közötti időszak maastrichti adósság tranzakcióit piaci érték helyett nominálértéken számolták el. Ebből következően, ezen évekre vonatkozóan nem lehet következetesen összeegyeztetni a hiteligényt és az adósság változását.
A hiány és az adósság összeállításáért felelős intézmény	A Pénzügyminisztériummal együttműködve az NSH állítja össze a tényleges EDP-, azaz túlzothány-adatokat, míg a Pénzügyminisztérium az előrejelzéseket adja. Az NKB közvetlenül nem vesz részt ezen statisztikák összeállításában, de módszertani megbeszéléseken keresztül szoros figyelemmel kíséri az adatok követi az adatok összeállításának folyamatát.	A Pénzügyminisztériummal együttműködve az NSH állítja össze a tényleges EDP-adatokat, és a Pénzügyminisztérium szolgáltatja az előrejelzéseket. Az NKB közvetlenül nem vesz részt ezen statisztikák összeállításában, de módszertani megbeszéléseken keresztül szoros figyelemmel kíséri az adatok összeállításának folyamatát.

alakulásának legfőbb mércéje az EKB egységes monetáris politikája számára.

A Szerződés 121. cikkében hivatkozott konvergenciakritériumokról szóló 21. jegyzőkönyv 1. cikke előírja, hogy az árkonvergenciát összehasonlítható fogyasztóiár-index segítségével kell mérni, a nemzeti fogalom meghatározások közötti eltéréseket szem előtt tartva. 1995 októberében az EU Tanácsa elfogadta a harmonizált fogyasztóiár-indexekről szóló 2494/95 sz. rendeletet. A HICP-vel összefüggésben bevezetett harmonizáló intézkedések alapját több EU-tanácsi és -bizottsági rendelet képezi. A HICP-k tárgyi, területi és személyi hatálya azonos (e három tényező az oka ugyanis a nemzeti CPI-k közötti eltéréseknek). Közös szabványokat állapítottak meg több más területen is (például az új áruk és szolgáltatások kezelését illetően).

A HICP-k évente (vagy ha az indexre ez nincs lényeges hatással, akkor ennél ritkábban) frissített kiadásokkal súlyozottak. Felölelnek minden olyan árut és szolgáltatást, amelyek a háztartások végső fogyasztási kiadásainak (HFMCE) körébe tartoznak. A HFMCE-t a nemzeti számlák háztartási végfogyasztási kiadásokra vonatkozó fogalmából képezik, de nem tartalmazza a tulajdonosok által lakott lakások lakhatási költségeit. A vizsgált árak a háztartások pénzügyi tranzakcióinak keretében az áruk és szolgáltatások fejében ténylegesen kifizetett összegek, ezért tartalmazzák a termékekre kivetett valamennyi adót, például az áfát és a jövedéki adót (a szubvenciókat viszont nem). Az egészségügyre, oktatásra és szociális szolgáltatásokra fordított kiadásoknak az a hányada tartozik ide, amelyet a háztartások saját maguk „zsebből” finanszíroznak, és amelyeket nem térítenek meg nekik.

2.1 A MINIMÁLIS JOGI KÖVETELMÉNYEK TELJESÍTÉSE

2004 márciusában az Eurostat igazolta, hogy Litvánia és Szlovénia megfelel a HICP minimális jogi követelményeinek. Ezt ismét megerősítették 2006-ban, amikor a szabályozott

árak és különösen az energiaárak kezelését jóváhagyták. A két nemzeti HICP az EU előírásainak megfelelően lefedi a HFMCE-t. A kiadási súlyokat és a termékkosarakat évente felülvizsgálják. Ugyancsak teljesítik a nyilvánosságra hozott árindexek részletezettségére, valamint például a publikációs menetrendekre vonatkozó HICP-követelményeket. Ugyanakkor, mivel a HICP-eket több lépcsőben harmonizálták, a 2001 előtti HICP-adatok nem teljesen hasonlíthatóak össze a legfrissebb adatokkal.

3 ÁLLAMHÁZTARTÁSI STATISZTIKÁK

Ez a rész a fiskális folyamatok mérésére használt statisztikák módszertanát és minőségét értékeli. Az állami pénzügyi statisztikák a nemzeti számlák elvén alapulnak, és meg kell felelniük a Közösségbeli nemzeti és regionális számlák európai rendszerének (ESA 1995)⁵, valamint a 2005. december 12-ei 2103/2005/EK tanácsi rendelettel módosított, az adósságról szóló 1993. november 22-ei 3605/93/EK tanácsi rendeletnek. A túlzott hiány esetén követendő eljárásról szóló 20. jegyzőkönyv a Tanácsnak a túlzott hiány esetén követendő eljárásról (EDP) szóló jegyzőkönyv alkalmazásáról szóló, módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt⁶ 3605/93/EK rendeletével együtt az ESA 95-re hivatkozva határozza meg az olyan fogalmakat, mint „kormány”, „többlet/hiány”, „kamatkiadás”, „beruházás”, „adósság” és „bruttó hazai termék (GDP)”. Az ESA 95 összhangban áll más nemzetközi statisztikai szabványokkal, így a nemzeti számlák 1993. évi rendszerével (SNA 1993). A túlzott hiány esetén

⁵ A Tanács 1996. június 25-i 2223/96/EK rendelete a Közösségben a nemzeti és regionális számlák európai rendszeréről, HL L 310, 1996.11.30., 1-469. o.

⁶ A vonatkozó joganyagok: a Szerződés 104. cikke; a túlzott hiány esetén követendő eljárásról (EDP) szóló, a Szerződéshez csatolt jegyzőkönyv; az EDP-ről szóló jegyzőkönyv alkalmazásáról szóló 3605/93/EK tanácsi rendelet; a Stabilitási és növekedési paktum, amely magában foglalja a következőket: (i) a túlzott hiány esetén követendő eljárás megvalósításának felgyorsításáról és egyértelművé tételéről szóló 1467/97/EK tanácsi rendelet; és (ii) a túlzott hiány esetén követendő eljárás megvalósításának felgyorsításáról és egyértelművé tételéről szóló 1467/97/EK tanácsi rendeletet módosító 1056/2005/EK tanácsi rendelet.

követendő eljárás statisztikája az ESA 95 „államháztartás” szektorára utal. Ebbe beletartozik a központi kormányzat, (szövetségi felépítésű tagállamok esetében) az állam kormányzata, a regionális vagy helyi önkormányzat és a társadalombiztosítási alapok is. Jellemzően nem tartoznak bele az állami vállalatok.

A túlzott hiány esetén követendő eljárás keretében az államháztartási hiány (+)/többlet (-) azonos az ESA 95-ben található „nettó finanszírozási képesség (+)/nettó finanszírozási igény (-)”, valamint „csereügyletek és határidős árfolyam-megállapodások nettó kifizetése” összegével. Az ESA 95 „nettó finanszírozási képesség (+)/nettó finanszírozási igény (-)” fogalmai azonosak az „összes bevétel” és az „összes kiadás” különbözetével. Míg az államháztartás alszektorain belül zajló legtöbb tranzakció nem konszolidált, a jövedelemelosztó tranzakciók, a kamat- és egyéb folyó transzferek, illetve a beruházási támogatások és egyéb tőketranszferek konszolidáltak. Az elsődleges államháztartási hiány/többlet egyenlő a kamatkiadásokat nem tartalmazó államháztartási hiánnyal/többlettel.

A túlzott hiány esetén követendő eljárás keretében az államadósság a nominális értéken (névértéken) vett fennálló bruttó kötelezettségek összege, amelyet az ESA 95-nek a „fizetőeszköz és betétek”, „értékpapírok, részvények és pénzügyi derivatívák nélkül” (pl. állami váltók, állami adóslevelek és államkötvények), valamint „hitelek” kategóriái merítenek ki. Nem tartoznak e körbe a származékos pénzügyi eszközök, úgymint a csereügyletek, sem pedig a kereskedelmi hitelek és egyéb olyan kötelezettségek, amelyeket nem testesítenek meg pénzügyi papírok, pl. az adóelőleg-túlfizetések. Szintén nem tartoznak ide a függő kötelezettségek, így az állami garanciák és nyugdíjfizetési kötelezettségek sem. Eddig nincs egyezményes módszer a költségvetés függő kötelezettségei teljes körének összeállítására és becslésére. Az ilyen tételek becslései az adatok széles körét ölelik fel, és ezért nagymértékben eltérhetnek

egymástól. Az államadósság ugyan bruttó fogalom abban az értelemben, hogy a passzívákból nem vonunk le sem pénzügyi, sem nem pénzügyi aktívákat, az államháztartási szektoron belül mégis konszolidált, ennél fogva nem tartozik bele a többi állami egység adósságállományába.

Az államháztartási hiány és adósság mutatóinak összeállításához használt mérőszám a folyó piaci árakon vett, ESA 95 szerinti GDP.

2006 áprilisában az Európai Bizottság az 1996 és 2005 közötti időszak államháztartási pozícióira (államháztartási hiány/többlet és adósság) vonatkozó adatokat és 2006-ra vonatkozó előrejelzéseket továbbított az EKB-nak. Az eurorendszer nemzeti központi bankjai (NKB-k) részletes kormányzati pénzügyi statisztikákkal látják el az EKB-t az EKB GFS (kormányzati pénzügyi statisztikák) iránymutatása szerint (EKB/2005/5).⁷ Jóllehet ez az iránymutatás jogilag csak az euroövezeti NKB-kra nézve kötelező, az euroövezeten kívüli NKB-k ezeket a GFS-adatokat az euroövezeti NKB-kéval megegyező határidőkre és ugyanolyan módon juttatják el az EKB-nak. A GFS iránymutatás nemcsak a bevételek és kiadások bontására vonatkozó részletes információt kér, hanem a hiány-adósság levezetés összetevőit is. Ezen túlmenően különféle bontásokat kér, úgymint az adósság instrumentumonként, eredeti és hátralévő futamidő szerint, valamint hitelezők szerint.

3.1 AZ ORSZÁGOK ÁLTAL SZOLGÁLTATOTT ADATOK TARTALMA

A kormányzati pénzügyi statisztikák Európai Bizottságnak történő továbbítására vonatkozó jogi követelménynek való megfelelést illetően, Litvánia bevételi, kiadási, hiány- és

⁷ Az EKB 2005. február 17-ei iránymutatása az EKB statisztikai adatszolgáltatási követelményeiről és a Központi Bankok Európai Rendszerén belüli statisztikai információcsere eljárás módjairól a kormányzati pénzügyi statisztikák területén (EKB/2005/5).

adósságadatokat közölt az 1996 és 2005 közötti időszakra. Szlovénia még nem szolgáltatott bevételi, kiadási és hiányadatokat az 1999 előtti időszakra. Emellett a 2000 előtti hiányadatok a módszertanban és a forrásokban bekövetkezett változások miatt nem hasonlíthatók össze a 2000 utániakkal, illetve az 1999 előtti adósságadatok nem vethetők össze az 1999 utániakkal. Az említett statisztikák összehasonlíthatóságát befolyásoló legfőbb tényező az államháztartási szektor eltérő leírása.

3.2 ELINTÉZÉSRE VÁRÓ STATISZTIKAI ÜGYEK

A túlzott hiány esetén követendő eljáráshoz kapcsolódó statisztikáknak tükrözniük kell az Eurostat által az ESA 95-tel kapcsolatban meghozott döntéseket az államháztartási szektort érintő meghatározott esetekben. Az Eurostat által meghozott határozatok alkalmazásának részletes magyarázatát adja az Eurostat ESA 95 kézikönyve, amely az államháztartási hiányról és az államadósságról szól. A legutóbbi határozatok a tőkefedezeti nyugdíjrendszerek osztályozására vonatkoznak kormányzati felelősség vagy garancia esetén, valamint a katonai kiadások elszámolására.

2004. március 2-án az Eurostat határozatot hozott a tőkefedezeti nyugdíjrendszerek besorolásáról arra az esetre vonatkozóan, amikor a kormány vagy a járulékok és nyugdíjjuttatások áramlásának irányítójaként, vagy a nyugdíjkifizetések garantálójaként játszik szerepet. Az Eurostat határozata értelmében, amennyiben állami szerv felel a befizetésből finanszírozott nyugdíjrendszer (*defined-contribution funded scheme*) irányításáért, ahol a résztvevők többsége tekintetében a késedelmes fizetés kockázatára nincs állami garancia, a rendszer a nemzeti számlákban nem kezelhető társadalombiztosítási rendszerként. A rendszert működtető egységet állami pénzügyi vállalatnak kell besorolni. Ebből következően az e rendszerben áramló járulékok és juttatások állami bevételként és kiadásként nem kerülnek elszámolásra, és nincs hatásuk az államháztartási hiányra, illetve többletre.

Amennyiben kormánygarancia van egy nem társadalombiztosítási rendszernek besorolt rendszerre, az nem ok arra, hogy a juttatási rendszert átsorolják a társadalombiztosítási rendszerek közé.

Ami e határozat végrehajtását illeti, az Eurostat néhány tagállamnak egy átmeneti időszakot biztosított, amely a 2007. tavaszi értesítéssel jár le. Tekintve, hogy az értesítés a 2003 és 2007 közötti évekre fog kiterjedni, az átmeneti időszak kedvezményét élvező tagállamoknak ezen időszak végén visszafelé kell majd összeállítaniuk statisztikai adatsoraikat.

Az ESA 95 keretein belül a nyugdíjreformoknak az államháztartási hiányra gyakorolt hatását a konvergenciafolyamat összefüggésében gondosan meg kell vizsgálni. Következésképpen a nyugdíjreformok elszámolásának kellő részletességgel kell bírni, hogy a konvergenciavizsgálat alapját általában képező adatok megbízhatósága javuljon. A nyugdíjreformok költségét a nyugdíjrendszeri számlák alapján kell mérni. Adatokat kell szolgáltatni az újonnan létrehozott nyugdíjrendszer bevételeiről, kiadásairól és hiányáról, illetve többletéről. A nyugdíjreformok költségét a rendszert tartalmazó államháztartási adatok és a rendszert nem tartalmazó államháztartási adatok különbsége határozza meg.

2004-ben Litvániában egy befizetésekből finanszírozott nyugdíjrendszert állítottak fel, amelyet az államháztartáson kívülinek soroltak be. Szlovénia nyugdíjrendszereit szintén államháztartáson kívülinek sorolták be.

A katonai kiadásokat illetően az Eurostat 2006. március 9-én hozott egy határozatot, amelyben megállapítják az elszámolás időpontját, és így az államháztartási hiányra/többletre gyakorolt hatását. Katonai berendezések magánszektor által szervezett lízingje finanszírozó lízingnek számít, nem pedig működési lízingnek. Komplex rendszerekkel kapcsolatos hosszú távú szerződések esetén az állami kiadásokat a rendszert alkotó egyedi és operatív berendezések leszállításának idején kell

elszámolni, és általában nem a szerződés teljesítésekor. Litvánia és Szlovénia katonai felszerelésekre fordított kiadásai eddig meglehetősen alacsonyak.

Szlovénia esetén a 2002-ben a HÉA elszámolásában eszközölt változtatásról még mindig tárgyal az Eurostat a szlovén hatóságokkal. Az ügy középpontjában az a kérdés áll, hogy a hiány-adósság levezetésnek melyik összetevőjére lesz hatással, miközben az államháztartási hiány/többlet változatlan marad. Ebben az összefüggésben az NKB által összeállított pénzügyi számlákat még nem használják a túlzott hiány esetén követendő eljárásról szóló értesítésben szereplő hiány-adósság korrekció részletezésének összeállításához.

3.3 AZ ÁLLAMHÁZTARTÁSI STATISZTIKÁK KÖVETKEZETESSÉGE

A Kódex statisztikai kibocsátáshoz kötődő egyik elve a koherencia és az összehasonlíthatóság adatminőségi szempontjára összpontosít, kijelentve, hogy idővel az európai statisztikáknak belülről következetesnek, valamint országok között összehasonlíthatónak kell lenni, és lehetővé kell válnia a különböző forrásokból származó adatok egyesítésének és közös felhasználásának. Más szóval számtani és számveteli identitásokat kell betartani, és a statisztikáknak koherensnek vagy összeegyeztethetőnek kell lenni egy bizonyos ésszerű időszakra vonatkozóan, valamint, ami a különböző felmérésekben és forrásokban előforduló terjedelmet, definíciókat, egységeket és osztályozásokat illeti, közös szabványok alapján kell azokat összeállítani. Litvánia az államháztartási statisztikák teljes sorát szolgáltatja. Ugyanakkor további erőfeszítéseket kell tenni nem pénzügyi és pénzügyi tranzakcióinak, valamint pénzügyi forgalmi adatainak a megfelelő mérlegadatokkal való összeegyeztetése érdekében. Szlovénia esetén a feladat az, hogy a 2001 és 2004 közötti időszakra vonatkozóan a nem pénzügyi számlákat összeegyeztessék a pénzügyi számlák nemrégiben publikált integrált rendszerével. Az 1999 és 2001 közötti időszakot illetően, a

pénzügyi eszközök/kötelezettségek nettó tranzakcióira vonatkozó adatok nincsenek összhangban az eszközök tranzakcióira és a kötelezettségek tranzakcióira vonatkozóan szolgáltatott adatokkal.

3.4 HIÁNY-ADÓSSÁG KORREKCIÓ

Az év végén fennálló államadósság változása a megelőző év végéhez képest jelentősen különbözhet a vizsgált év államháztartási hiányától. Az államadósság csökkenthető például az állami vállalatok privatizációjából származó bevételekkel vagy olyan más pénzügyi eszközök értékesítésével, amelyeknek nincs (azonnali) hatása az államháztartási hiányra. A hiány és az államadósság változása közötti különbség magyarázata, „a hiány-adósság korrekció”, az államháztartási statisztikák minősége és konzisztenciája vizsgálata számára fontos mutató.⁸ E különbözet összetevői a pénzügyi aktívák nettó beszerzése, az államadósság ártértékelésből adódó változásai, valamint az adósság egyéb változásai. Ezen alkotóelemek összeállításához az állami szektor ESA 95 pénzügyi számláinak teljes rendszerét kell összeállítani (tranzakciók, egyéb forgalmak és állományok), és egyeztetni a névleges adóssággal.

Az 1997-re közölt adatok esetén, Litvánia államháztartási hiánya a GDP 11,4%-át kitevő csúcsot ért el, ami elsősorban az elkobzott javak visszaadásának, valamint a rubelről a litasra való átálláskor a befagyasztott betétek tulajdonosai kártalanításának elszámolásában

⁸ Lásd: „A túlzott hiány esetén követendő eljárással kapcsolatos második 2005-ös értesítésben jelentett állománykiigazítás az eurozónára és az EU 25-re vonatkozóan 2001 és 2004 között” (Stock-flow adjustment for the euro-zone and the EU 25 2001 to 2004 reported in the second 2005 EDP notification), Eurostat, 2005. szeptember 26., lásd: <http://epp.eurostat.cec.eu.int> (2006. április).

bekövetkezett változásra vezethető vissza.⁹ Ez a regisztrálás az Eurostat azon ajánlását követi, amely szerint a tőketranszfert abban az évben kell elszámolni, amikor a kormányzat elismerte az adott kötelezettséget, nem pedig abban az időpontban, amikor az összeg ténylegesen kifizetésre került a háztartásoknak; a transzfert az egyéb tartozások közötti tételpárral kell elszámolni. Ezen kötelezettségek legnagyobb része 1997-re vonatkozik.

Szlovéniának a 2001 és 2004 közötti időszakra vonatkozó „kitől kinek” pénzügyi számlái és mérlegei integrált rendszere megkönnyítik az államháztartási hiány és adósság közötti kapcsolat teljes vizsgálatát. 1999-től 2001-ig a maastrichti adósság tranzakcióit nem piaci, hanem névleges értéken számolták el.

4 ÁRFOLYAMOK

A Szerződés 121. cikkében hivatkozott konvergenciakritériumokról rendelkező 21. jegyzőkönyv 3. cikke meghatározza, mit értünk az Európai Monetáris Rendszer árfolyam-mechanizmusában történő részvétel kritériuma alatt. Egy 2003. december 18-ai gazdaságpolitikai állásfoglalásában az EKB Kormányzótanácsa tisztázta, hogy ez a feltétel az árfolyam-mechanizmusban (ERM-II) a konvergenciaértékelést megelőző legalább kétévi, komoly feszültségektől, kiváltképpen az euróval szembeni leértékeléstől mentes részvételt jelent.

A tagállamoknak az euróval szembeni kétoldalú árfolyamai az EKB által 14 óra 15 perckor (a központi bankok között naponta folytatott összevonási eljárást követően) jegyzett napi referenciaértékek. Ezeket az árfolyamokat az EKB honlapján teszik közzé. A kétoldalú reálárfolyamok a nominális árfolyamindexnek a HICP-vel vagy a CPI-vel való deflálása révén jönnek létre. A nominális és a reáleffektív árfolyamokat úgy hozzák létre, hogy a (geometria súlyozáson alapuló) általános kereskedelmi súlyokat a tagállamok fizetőeszközének a kiválasztott kereskedelmi

partner fizetőeszközével szembeni kétoldalú nominális és reálárfolyamaira alkalmazzák. Mind a nominális, mind pedig a reáleffektív árfolyam-statisztikákat az EKB számítja ki. Az index növekedése az adott tagállam fizetőeszköze felértékelődésének felel meg. Az általános kereskedelmi súlyozások a feldolgozóipari termékekkel folytatott kereskedelemre vonatkoznak, és harmadik piaci hatások megmagyarázására számítják ki azokat. Az effektív árfolyamindexek az 1995–1997, illetve az 1999–2001 közötti időszakokra vonatkozó mozgósúlyokon alapulnak, amelyek 1999. január 1-jéhez kapcsolódnak. A kereskedelmi partnerek csoportját az euroövezet, az euroövezeten kívüli EU-tagállamok, Ausztrália, Kanada, Kína, Hong Kong, Japán, Norvégia, Szingapúr, Dél-Korea, Svájc és az Egyesült Államok alkotják.

5 HOSSZÚ LEJÁRATÚ KAMATLÁBAK

A Szerződés 121. cikkében hivatkozott konvergenciakritériumokról szóló 21. jegyzőkönyv 4. cikke előírja, hogy a kamatlábakat hosszú lejáratú államkötvények vagy azokkal összehasonlítható értékpapírok alapján kell mérni, a tagállami fogalom meghatározások közötti eltérések figyelembevételével. Az 5. cikk a jegyzőkönyv alkalmazásához szükséges statisztikai adatok biztosításáért ugyan a felelősséget az Európai Bizottságra hárítja, de az EKB az e területen felhalmozott szakértelmével segítséget nyújt a reprezentatív hosszú lejáratú kamatlábak

9 Lásd: „2004-re vonatkozó hiány- és adósságadatok első közlése” (*First notification of deficit and debt data for 2004*), az Eurostat 2005. március 18-ai STAT/05/39 sajtóközleménye. Ez a sajtóközlemény jelezte, hogy folyamatban voltak a tárgyalások az Eurostat és Litvánia között a visszaszolgáltatások regisztrálásáról, ami a 2004. év és az azt megelőző évek államháztartási hiányának lefelé történő korrigálásához vezethet. Míg az Eurostatnak a hiány- és adósságadatokról szóló, 2005. őszi sajtóközleménye (120/2005, 2005. szeptember 26.) azt jelezte, hogy az államháztartási hiány csökkenése 2003-ban és 2004-ben elsősorban az elvesztett megtakarítások és ingatlanok visszaadásával kapcsolatos elszámolásban eszközölt változásnak tudható be, a 2006. tavaszi sajtóközlemény (48/2006, 2006. április 24.) nem említi a problémát.

2. táblázat: Statisztikai keret a hosszú lejáratú kamatlábak konvergenciaértékelési célból történő meghatározásához

Fogalom	Ajánlás
Kötvény kibocsátója	A kötvényeket a központi kormánynak kell kibocsátania.
Lejárat	A tíz éves lejáratból hátralevő időtartamhoz lehet legközelebb. A kötvények bármiféle cseréjének minimálisra kell csökkentenie a lejárat kitolódását; figyelembe kell venni a piac szerkezeti likviditását.
Szelvényhatások	Nincs közvetlen korrekció.
Adózás	Bruttó, adóval együtt.
Kötvényválasztás	A kiválasztott kötvényeknek kellő mértékben likvidnek kell lenni. Az adott ország piaci feltételeinek függvényében e követelmény alapján kell eldönteni, hogy a viszonyító („benchmark”) vagy a mintavételi („sample”) megközelítés alkalmazandó-e.
Hozamképlet	„Lejáratig számított hozam” ISMA „esedékességkori hozamok” formula
Aggregáció	Ha a mintában egynél több kötvény szerepel, a hozamok egyszerű átlagát használjuk a reprezentatív ráta kiszámításához.

meghatározásában, az adatoknak az NKB-től történő begyűjtésében, illetve azoknak a Bizottsághoz való továbbításában. Ez a folytatása az EMI és a Bizottság szoros együttműködésben végzett, a GMU harmadik szakasza előkészítésének részét képező munkának.

Az elméleti munka a hosszú lejáratú kamatlábak kiszámításakor alkalmazandó – a 2. táblázatba foglalt – hét legfontosabb tulajdonság meghatározásához vezetett. A hosszú lejáratú kamatlábak a nemzeti fizetőeszközben denominált kötvényekre vonatkoznak.

6 EGYÉB TÉNYEZŐK

A Szerződés 121. cikke (1) bekezdésének utolsó szakasza leszögezi, hogy az Európai Bizottság és az EKB jelentéseiben a négy fő kritériumon kívül figyelembe kell venni az ECU alakulását, a piacok integrációjának eredményeit, a nemzeti folyó fizetési mérlegek helyzetét és alakulását, valamint a fajlagos munkaerőköltség és egyéb árindexek alakulásának vizsgálatát is. Jóllehet a négy fő kritériumra vonatkozóan a 21. jegyzőkönyv előírja, hogy a Bizottság fogja a megfelelés értékeléséhez felhasználandó adatokat rendelkezésre bocsátani, majd megadja a kérdéses statisztikák részletesebb leírását, mégsem utal ezen „egyéb tényezők” statisztikáinak szolgáltatására.

A nemzeti fizetési mérlegek és a nemzetközi befektetési pozíció vonatkozásában a statisztikákat a nemzeti központi bankok (NKB-k) gyűjtik és állítják össze a Nemzetközi Valutaalap „Fizetési mérlegek kézikönyve” (*Balance of Payments Manual*) című kiadványának ötödik kiadásában (BPM5) rögzített fogalmak és meghatározások szerint, valamint az EKB és az Eurostat módszertani szabványainak betartásával. Az EKB 2004-es konvergenciajelentéséhez hasonlóan a mostani jelentésben is a fizetési mérleg folyó- és tőkemérlegének összegét vizsgáljuk, amely a gazdaság nettó finanszírozási képességének, illetve finanszírozás igényének felel meg. Megjegyzendő továbbá, hogy a folyó transzferek (a folyó fizetési mérleg altétele) és a tőketranszferek (a tőkemérleg altétele) közötti megkülönböztetést a gyakorlatban nem lehet mindig egyszerűen megállapítani, mivel a besorolás attól függ, hogy a transzfer fogadója mire használja fel a transzfert. Különösen nehéz osztályozni az EU-intézmények és a tagállamok közötti transzferek folyó- és tőkekomponenseit.¹⁰

¹⁰ További részleteket lásd „Az Európai Unió fizetési mérlegére és nemzetközi befektetési pozíciójára vonatkozó statisztikai módszerek” (*European Union Balance of Payments/International Investment Position Statistical Methods*), EKB, 2005. november

A fizetési mérleg folyó- és tőkeszámláiban mind a tartozások, mind a követelések pozitív előjellel szerepelnek. A fizetési mérleg pénzügyi számlájában a nettó tranzakciók (pl. a közvetlen és portfólióbefektetések) a BPM5 konvencióinak megfelelően szerepelnek, tehát a negatív előjel a nettó eszközök növekedését vagy a nettó kötelezettségek csökkenését jelenti, a pozitív pedig éppen a fordítottját. Végül, a nettó nemzetközi befektetési pozíció esetében a pozitív előjel nettó külső eszközöket (vagyis az eszközök meghaladják a kötelezettségeket), a negatív előjel pedig nettó külső kötelezettségeket jelent (ilyenkor a kötelezettségek haladják meg az eszközök állományát).

A termelői árak mutatói az építőipar nélkül számított teljes ipar hazai értékesítésére vonatkoznak. A statisztikákat harmonizált elven gyűjtik, az EU rövid távú statisztikai (STS) szabályainak megfelelően.¹¹

A fajlagos munkaerőköltségre (amely egyenlő az egy munkavállalóra jutó kifizetések egy fő munkavállalóra eső, változatlan áron számított GDP-hez viszonyított arányával) vonatkozó statisztikákat az ESA 95 transzmissziós programjának keretében biztosított adatokból képezzük.

7 A ZÁRÁS NAPJA

A statisztikai adatgyűjtés lezárásának időpontja a Konvergenciajelentés esetében: 2006. április 28.

¹¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2005. július 6-ai 1158/2005/EK tanácsi rendelettel (HL L 191, 2005. július 22., 1. o.) módosított, a rövid távú statisztikákról szóló 1998. május 19-ei 1165/98/EK rendelet (HL L 162, 1998.6.5., 1. o.)

A NEMZETI JOGSZABÁLYOK SZERZŐDÉSSEL VALÓ ÖSSZEEGYEZTETHETŐSÉGE

1 BEVEZETÉS

1.1 ÁLTALÁNOS MEGÁLLAPÍTÁSOK

A Szerződés 122. cikke (2) bekezdése arra kötelezi az EKB-t (és a Bizottságot), hogy legalább két évente egyszer, illetve valamely eltéréssel rendelkező tagállam kérelmére jelentést tegyen az EU Tanácsának a 121. cikk (1) bekezdésében meghatározott eljárás szerint. Minden ilyen jelentésnek tartalmaznia kell az egyes eltéréssel rendelkező tagállamok nemzeti jogszabályainak (beleértve annak NKB-jának statútumát) a Szerződés 108. és 109. cikkeivel, illetve a Központi Bankok Európai Rendszere és az Európai Központi Bank alapokmányával (a továbbiakban: Alapokmány) való összeegyeztethetőségének vizsgálatát. E Szerződésből fakadó és az eltéréssel rendelkező tagállamokra vonatkozó kötelezettséget „jogi konvergenciának” is nevezzük.

1.2 AZ ELTÉRÉSSSEL RENDELKEZŐ TAGÁLLAMOK ÉS A JOGI KONVERGENCIA

Szlovénia és Litvánia, amelyek nemzeti jogszabályai e jelentésben kerülnek elemzésre, az eltéréssel rendelkező tagállamok státuszával rendelkeznek. A csatlakozási szerződés¹ 4. cikke alapján: „A csatlakozás időpontjától kezdődően, az EK-Szerződés 122. cikke értelmében eltéréssel rendelkező tagállamként valamennyi új tagállam részt vesz a Gazdasági és Monetáris Unióban.”

Az EKB megvizsgálta Szlovénia és Litvánia jogi konvergenciájának szintjét, valamint az e célkitűzés elérése érdekében tett vagy teendő jogszabályi lépéseket.

A jogi konvergencia vizsgálatának célja segíteni az EU Tanácsának arra vonatkozó döntését, hogy mely tagállamok „teljesítik a közös valuta bevezetéséhez szükséges feltételeket”. Jogi téren ezek a feltételek különösen a központi bankok függetlenségének elérésére és az NKB-knak az eurorendszerbe való jogi integrálódására vonatkoznak.

1.3 A JOGI ÉRTÉKELÉS SZERKEZETE

A jogi értékelés összességében az EKB és az EMI jogi konvergenciáról szóló, korábbi jelentéseinek, különösen az EKB 2004. évi konvergenciajelentésének (a Cseh Köztársaságról, Észtországról, Ciprusról, Lettországról, Litvániáról, Magyarországról, Máltáról, Lengyelországról, Szlovéniáról, Szlovákiáról és Svédországról), 2002. évi konvergenciajelentésének (Svédországról) és 2000. évi konvergenciajelentésének (Görögországról és Svédországról), illetve az EMI 1998. évi konvergenciajelentésének keretét követi. A nemzeti jogszabályok összeegyeztethetősége szintén elemzésre kerül a 2006. április 27. előtt elfogadott jogszabályi módosítások fényében.

2. A JOGI ALKALMAZKODÁS MÉRTÉKE

2.1 A JOGI ALKALMAZKODÁS TERÜLETEI

Azon területek meghatározása céljából, ahol a nemzeti jogszabályok módosításra szorulnak, a következő kérdések kerültek megvizsgálásra:

- összeegyeztethetőség a Szerződésnek (108. cikk) és az Alapokmánynak (7. és 14.2. cikk) az NKB-k függetlenségéről szóló rendelkezéseivel, valamint a titoktartásról szóló rendelkezésekkel (az Alapokmány 38. cikke),
- összeegyeztethetőség a monetáris finanszírozás (a Szerződés 101. cikke) és a kiváltságos hozzáférés (a Szerződés 102. cikke) tilalmával, illetve

¹ A Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság csatlakozásának feltételeiről, illetve az Európai Unió alapjait képező szerződések módosításáról szóló szerződés (HL L 236., 2003.9.23., 33. o.)

összeegyeztethetőség az euro közösségi jog által előírt, egységes írásmódjával; és

- az NKB-k eurorendszerbe történő jogi integrációja (különösen az Alapokmány 12.1. és 14.3. cikkei alapján).

2.2 „ÖSSZEEGYEZTETHETŐSÉG” VAGY „HARMONIZÁCIÓ”

A Szerződés 109. cikke megköveteli, hogy a nemzeti jogszabályok „összeegyeztethetők” legyenek a Szerződéssel és az Alapokmánnal, ezért bármilyen összeegyeztethetlenséget meg kell szüntetni. Sem a Szerződés és az Alapokmány nemzeti jogszabályok felettsége, sem az összeegyeztethetlenség természete nem befolyásolja ezt a kötelezettséget.

A nemzeti jogszabályok „összeegyeztethetőségének” követelménye nem jelenti azt, hogy a Szerződés megkövetelné az NKB-k statútumainak egymással vagy az Alapokmánnal való „harmonizációját”. Nemzeti sajátosságok továbbra is létezhetnek, amennyiben nem sértik a közösségnek a monetáris ügyek területén fennálló kizárólagos hatáskörét. Az Alapokmány 14.4. cikke például lehetővé teszi az NKB-k számára, hogy az Alapokmányban meghatározott feladatokon kívül más feladatokat is betöltsenek, amíg azok nem akadályozzák a KBER céljait és feladatait. Az NKB-k statútumaiban az ilyen, további feladatokat lehetővé tevő rendelkezések világos példaként szolgálnak azon körülményekre, amikor a különbségek megmaradhatnak. Az „összeegyeztethető” szó inkább azt mutatja, hogy a nemzeti jogszabályokat és az NKB-k statútumait módosítani szükséges annak érdekében, hogy kiküszöböljék a Szerződéssel és az Alapokmánnal szemben fennálló következtethetlenségeket, és hogy biztosítsák az NKB-k KBER-be való integrálódásának szükséges mértékét. Különösen azokat a rendelkezéseket kell módosítani, amelyek egy NKB-nak a Szerződésben meghatározott függetlenségét és a KBER szerves részét képező szerepét sértik. Ennek elérése érdekében nem

elegendő kizárólag arra a kitételre támaszkodni, hogy a közösségi jog elsőbbséget élvez a nemzeti jogszabályokkal szemben.

A Szerződés 109. cikkében szereplő kötelezettség csak a Szerződés és az Alapokmány rendelkezéseivel való összeegyeztethetlenségekre terjed ki. Ugyanakkor a másodlagos közösségi joggal nem összeegyeztethető nemzeti jogszabályokat összhangba kell hozni a megfelelő másodlagos jogszabályokkal. A közösségi jog elsőbbsége nem zárja ki a nemzeti jogszabályok módosításának szükségességét. Ez az általános követelmény nem csupán a Szerződés 109. cikkéből, hanem az Európai Közösségek Bíróságának esetjogából² is származik.

A Szerződés és az Alapokmány nem írja elő, milyen módon kell a nemzeti jogszabályokat módosítani. Ez végrehajtható a Szerződésre és az Alapokmányra való hivatkozással, vagy azok rendelkezéseinek beillesztésével az idézett jogszabály feltüntetése mellett, vagy az összeegyeztethetetlen szabályok hatályon kívül helyezésével, illetve e módszerek kombinálásával.

A fentiekén túlmenően, többek között azért, hogy elérjék és fenntartsák a nemzeti jogszabályoknak a Szerződéssel és az Alapokmánnal való összeegyeztethetőségét, a közösségi intézmények és a tagállamok kötelesek konzultálni az EKB-val az annak hatáskörébe tartozó jogszabálytervezetekről a Szerződés 105. cikke (4) bekezdése és az Alapokmány 4. cikke alapján. A nemzeti hatóságoknak az Európai Központi Bankkal a jogszabálytervezetekről folytatott konzultációjáról szóló, 1998. június 29-i 98/415/EK tanácsi határozat³ kifejezetten előírja a tagállamok számára azt, hogy hozzák meg a szükséges intézkedéseket e követelmények teljesítésének biztosítására.

² Lásd – többek között – a 167/73 sz. esetet, Bizottság kontra Francia Köztársaság („Code du Travail Maritime”).

³ HL L 189., 1998.7.3., 42. o.

3 AZ NKB-K FÜGGETLENSÉGE

A központi banki függetlenséget és a titoktartási kérdéseket illetően az EU-hoz 2004-ben csatlakozott tagállamok nemzeti jogszabályait úgy kellett módosítani, hogy összhangban legyenek a Szerződés és az Alapokmány vonatkozó rendelkezéseivel, és 2004. május 1-jén már hatályosak legyenek; Svédország köteles volt a szükséges változtatásokat a KBER 1998. június 1-jei létrehozásának idejére életbe léptetni.

3.1 KÖZPONTI BANKI FÜGGETLENSÉG

Az EMI 1997-ben listát állított össze a központi banki függetlenség ismérveiről (amelyeket később az 1998. évi konvergenciajelentés írt le részletesen), amelyek akkor a tagállamok nemzeti jogszabályai vizsgálatának alapját képezték, különös tekintettel az NKB-k statútumaira. A központi banki függetlenség fogalma többféle, külön értékelendő elemet foglal magába, nevezetesen a működési, intézményi, személyi és pénzügyi függetlenséget. Az elmúlt néhány évben a központi banki függetlenség e szempontjainak elemzése tovább finomodott az EKB által elfogadott véleményekben. Ezen szempontok alapján kerül értékelésre az, hogy az eltéréssel rendelkező tagállamok nemzeti jogszabályai milyen mértékben egyeztethetők össze a Szerződéssel és az Alapokmánnyal.

3.1.1 MŰKÖDÉSI FÜGGETLENSÉG

A központi banki függetlenség önmagában nem végcél, hanem eszköz egy olyan cél eléréséhez, amelyet világosan meg kell határozni, és amelynek minden más célkitűzés felett kell állnia. A működési függetlenség megkívánja azt, hogy minden egyes NKB elsődleges célkitűzése világosan és jogilag egyértelműen meghatározott legyen, valamint azt, hogy az adott NKB-t ellássák minden szükséges erőforrással és eszközzel e célkitűzés elérése érdekében, függetlenül bármely más hatóságtól.

A Szerződésnek a központi banki függetlenségre vonatkozó követelménye azt az általános nézetet tükrözi, hogy az árstabilitás elsődleges célkitűzését legjobban egy teljesen független, pontosan megfogalmazott felhatalmazással bíró intézmény szolgálja. A központi banki függetlenségnek teljes mértékben megfelel az, hogy az NKB-k döntéseikért felelősségre vonhatóak, ami egy fontos szempont a független státusukba vetett bizalom elősegítéséhez. Ez együtt jár az átláthatósággal és a harmadik felekkel folytatott párbeszéddel.

Ami az időzítést illeti, a Szerződés következtlen abban a tekintetben, hogy az eltéréssel rendelkező tagállamok NKB-i mikor voltak kötelesek megfelelni a Szerződés 105. cikke (1) bekezdésében és az Alapokmány 2. cikkében meghatározott, elsődleges árstabilitási célnak. Svédország esetében a kérdés az volt, hogy ez a kötelezettség a KBER megalakulásának vagy az euro bevezetésének időpontjától áll-e fenn. Az EU-hoz 2004. május 1-jén csatlakozott tagállamok esetében a kérdés az volt, hogy ez a kötelezettség a csatlakozás vagy az euro bevezetésének időpontjától áll-e fenn. Jóllehet a Szerződés 105. cikke (1) bekezdése nem vonatkozik az eltéréssel rendelkező tagállamokra (lásd a Szerződés 122. cikkének (3) bekezdését), az Alapokmány 2. cikke viszont igen (lásd az Alapokmány 43.1. cikkét). Az EKB álláspontja az, hogy az NKB-k azon kötelezettsége, hogy az árstabilitást elsődleges célkitűzésként kezeljék, 1998. június 1-jétől áll fenn Svédország esetében, illetve 2004. május 1-jétől az azon a napon csatlakozott tagállamok esetében. Ennek alapja az a tény, hogy a közösség egyik irányadó elve, nevezetesen az árstabilitás (a Szerződés 4. cikkének (3) bekezdése) az eltéréssel rendelkező tagállamokban is érvényes. Ezen álláspontnak ugyancsak alapját képezi a Szerződés azon célkitűzése, hogy minden tagállam köteles törekedni a makrogazdasági konvergenciára, beleértve az árstabilitást; ezzel a szándékkal készülnek az EKB és a Bizottság e rendszeres jelentései. Ez a következtetés a központi banki függetlenség megteremtése mögött húzódó okokon is alapul, amely csak

akkor valósulhat meg, ha az árstabilitás – mint mindenek felett álló cél – elsőbbséget élvez.

E jelentés országértékelései e következtetéseken alapulnak az eltéréssel rendelkező tagállamok NKB-inak arra vonatkozó kötelezettségének kezdő időpontja tekintetében, hogy az árstabilitást elsődleges célkitűzésként kezeljék.

3.1.2 INTÉZMÉNYI FÜGGETLENSÉG

Az intézményi függetlenség elvére kifejezetten hivatkozik a Szerződés 108. cikke és az Alapokmány 7. cikke. E két cikk megtiltja, hogy az NKB-k és döntéshozó szerveik tagjai utasításokat kérjenek vagy fogadjanak el közösségi intézményektől vagy testületektől, bármely tagállam kormányától vagy bármely más testülettől. Ugyancsak tiltott, hogy közösségi intézmények és testületek, valamint a tagállamok kormányai megpróbálják befolyásolni az NKB-k azon döntéshozó szerveinek tagjait, akiknek döntései hatással lehetnek az NKB-k KBER-rel kapcsolatos feladatainak elvégzésére.

Amennyiben az NKB-t állami tulajdonú szervként, különleges közjogi intézményként vagy egyszerűen részvénytársaságként alapítják, fennáll annak a kockázata, hogy tulajdonosa – tulajdonosi jogcímen – befolyást gyakorol a döntéshozatalra a KBER-rel kapcsolatos feladatok tekintetében. Ez a befolyás, függetlenül attól, hogy részvénytulajdonosi jogokon keresztül vagy más módon gyakorolják, kihatással lehet az NKB függetlenségére, és ezért azt jogszabály útján korlátozni kell.

UTASÍTÁSDÁSI TILALOM

A KBER-rel kapcsolatos feladatok tekintetében harmadik személyek azon jogai, hogy utasításokat adjanak NKB-knek, azok döntéshozó szerveinek vagy azok tagjainak, nem egyeztethetők össze a Szerződéssel és az Alapokmánnyal.

DÖNTÉSEK JÓVÁHAGYÁSÁRA, FELFÜGGESZTÉSÉRE, SEMMISNEK NYILVÁNÍTÁSÁRA VAGY KÉSLELTETÉSÉRE VONATKOZÓ TILALOM

A KBER-rel kapcsolatos feladatok tekintetében harmadik személyek olyan jogai, hogy NKB-k döntéseit jóváhagyják, felfüggeszsek, semmisnek nyilvánítsák vagy késleltessék, nem egyeztethetők össze a Szerződéssel és az Alapokmánnyal.

DÖNTÉSEK JOGI ALAPON TÖRTÉNŐ CENZÚRÁZÁSÁNAK TILALMA

Nem egyeztethető össze a Szerződéssel és az Alapokmánnyal testületek (kivéve a független bíróságokat) azon joga, hogy jogi alapon cenzúrázzák a KBER-rel kapcsolatos feladatok végrehajtásával kapcsolatos döntéseket, mivel e feladatok teljesítését nem lehet a politika szintjén újból megfontolni. Amennyiben az NKB elnöke olyan joggal rendelkezik, amely alapján jogi alapon felfüggesztheti a KBER vagy az NKB döntéshozó testületei döntéseinek végrehajtását, hogy benyújtsa azokat végleges döntésre politikai testületeknek ezt követően, az olyan, mintha harmadik felektől kérne utasítást.

AZ NKB DÖNTÉSHOZÓ SZERVEIBEN SZAVAZATI JOGGAL VALÓ RÉSZVÉTEL TILALMA

Nem egyeztethető össze a Szerződéssel és az Alapokmánnyal, ha harmadik felek képviselői szavazati joggal vehetnek részt egy NKB döntéshozó szervében az NKB KBER-rel kapcsolatos feladatainak gyakorlását érintő ügyekben, még akkor sem, ha ez a szavazat nem döntő.

AZ NKB DÖNTÉSÉRE VONATKOZÓ DÖNTÉS ELŐTTI KONZULTÁCIÓ TILALMA

Amennyiben egy jogszabályi rendelkezés az NKB számára olyan kifejezett kötelezettséget határoz meg, hogy a döntés meghozatala előtt harmadik felekkel konzultálnia kell, az formális mechanizmus keretében biztosítja e harmadik felek számára a végleges döntés befolyásolását, és ezért az nem egyeztethető össze a Szerződéssel és az Alapokmánnyal.

Ugyanakkor az NKB-k és harmadik felek közötti párbeszéd az alábbi esetekben még akkor is összhangban van a központi banki függetlenség követelményével, ha az információadás és véleménycsere jogszabályi kötelezettségeken alapul:

- ez nem eredményez beavatkozást az NKB-k döntéshozó szervei tagjainak függetlenségébe;
- az elnök különleges státusát az EKB Általános Tanácsa tagjának minőségében teljes mértékben tiszteletben tartják; és
- betartják az Alapokmányból fakadó titoktartási követelményeket.

AZ NKB-K DÖNTÉSHOZÓ TESTÜLETI TAGJAINAK MENTESÍTÉSE

Azon jogszabályi rendelkezéseknek, amelyek alapján harmadik felek (például kormányok) felelősség alól mentesíthetik az NKB-k döntéshozó szerveinek tagjait feladataik (pl. pénzügyi beszámolók) tekintetében, megfelelő biztosítékokat kell tartalmazniuk arra nézve, hogy ez a jogkör nem korlátozza az adott NKB-tag azon képességét, hogy a KBER-rel kapcsolatos feladatok ügyében független döntéseket hozzon (vagy végrehajtsa a KBER szintjén hozott döntéseket). Erre vonatkozóan ajánlott az, hogy kifejezett rendelkezést foglaljanak az NKB-k statútumaiba.

3.1.3 SZEMÉLYI FÜGGETLENSÉG

Az Alapokmánynak az a rendelkezése, amely az NKB-k döntéshozó testületi tagjai hivatali idejének biztonságára vonatkozik, hozzájárul a központi banki függetlenség biztosításához. Az NKB-k elnökei tagjai az EKB Általános Tanácsának. Az Alapokmány 14.2. cikke különösen megköveteli azt, hogy az NKB-k statútumaiban az elnök hivatali ideje legalább öt év legyen. Ez védelmet biztosít az elnökök önkényes felmentésével szemben is, elrendelve, hogy egy elnököt csak akkor lehet hivatalából felmenteni, ha már nem felel meg a feladatai ellátásához szükséges feltételeknek, vagy súlyos

kötelezettségszegést követett el, de ekkor is lehetőség van az Európai Közösségek Bíróságához fordulni. Az NKB-k statútumainak az alábbiak szerint kell megfelelniük e rendelkezésnek.

AZ ELNÖKÖK MINIMÁLIS HIVATALI IDEJE

Az Alapokmány 14.2. cikkével összhangban az NKB-k statútumaiban az elnök hivatali idejeként legalább öt évnek kell szerepelni. Ez nem zár ki hosszabb hivatali időt, illetve határozatlan hivatali idő esetén sem szükséges módosítani a statútumokat, amennyiben az elnök felmentésének jogcímei összhangban állnak az Alapokmány 14.2. cikkével. Amikor egy NKB statútumát módosítják, a módosító jogszabálynak szavatolnia kell az elnök és a döntéshozó szervek egyéb olyan tagjai hivatali idejének biztonságát, akiknek esetleg helyettesíteni kell az elnököt.

AZ ELNÖKÖK FELMENTÉSÉNEK JOGCÍMEI

Az NKB-k statútumainak biztosítaniuk kell, hogy az elnököket csak az Alapokmány 14.2. cikkében említett okok miatt lehessen felmenteni. E követelmény célja, hogy az elnökök kinevezésében érintett hatóságok (különösen a kormány vagy a parlament) ne menthessék fel tetszés szerint az elnököket. Az NKB-k statútumainak vagy az Alapokmány cikkével összhangban levő felmentési okokat kell tartalmazniuk, vagy nem kell semmilyen felmentési okot említeniük (mivel a 14.2. cikk közvetlenül alkalmazandó).

AZ NKB-K AZON DÖNTÉSHOZÓ TESTÜLETI TAGJAI HIVATALI IDEJÉNEK BIZTONSÁGA, AKIK NEM ELNÖKÖK, DE RÉSZT VESZNEK A KBER-REL KAPCSOLATOS FELADATOK VÉGREHAJTÁSÁBAN

A személyes függetlenség veszélybe kerülne, amennyiben az elnökök hivatali idejének biztonságára vonatkozó szabályokat nem alkalmaznák az NKB-k döntéshozatali szerveinek, a KBER-rel kapcsolatos feladatok végrehajtásában érintett egyéb tagjaira. A Szerződés és az Alapokmány különböző rendelkezései hasonló biztonságot követelnek meg a hivatali idő tekintetében. Az Alapokmány 14.2. cikke nem korlátozza a hivatali idő

biztonságát az elnökökre, míg a Szerződés 108. cikke és az Alapokmány 7. cikke inkább az NKB-k „döntéshozó szervei tagjaira” hivatkozik, mint kifejezetten csak az elnökökre. Ez különösen ott érvényes, ahol az elnök *primus inter pares* az egyenlő szavazati joggal rendelkező kollégák között, vagy ahol az egyéb ilyen tagoknak esetleg helyettesíteni kell az elnököt.

A BÍRÓI FELÜLVIZSGÁLATHOZ VALÓ JOG

Annak érdekében, hogy korlátozzák a politikai megfontolásokat a felmentés okainak meghatározásakor, az NKB-k döntéshozó szerveinek tagjai részére biztosítani kell azt a jogot, hogy a felmentésükről szóló bármilyen döntést független bíróság előtt támadhassanak meg.

Az Alapokmány 14.2. cikke kiköti, hogy a hivatalából felmentett NKB-elnökök az Európai Közösségek Bírósága előtt megtámadhatják a döntést. A nemzeti jogszabálynak vagy az Alapokmányra kell hivatkoznia, vagy hallgatnia kell az Európai Közösségek Bíróságához fordulás jogáról (mivel az Alapokmány 14.2. cikke közvetlenül alkalmazandó).

A nemzeti jogszabálynak ugyancsak rendelkeznie kell arról, hogy a nemzeti bíróságok felülvizsgálhatnak bármely olyan döntést, amely az NKB döntéshozó szervei olyan egyéb tagjainak felmentéséről szól, akik részt vesznek a KBER-rel kapcsolatos feladatok végrehajtásában. Erről intézkedhet általános jogszabály vagy az NKB-k státútumának speciális rendelkezése.

ÖSSZEFÉRHETETLENSÉGGEL SZEMBENI BIZTOSÍTÉKOK

A személyi függetlenség annak szavatolását is jelenti, hogy nem alakul ki összeférhetetlenség az NKB-k döntéshozó szervei tagjainak a saját NKB-jukkal (illetve az NKB elnökeinek az EKB-val) szemben fennálló kötelezettségei, illetve azon egyéb funkcióik között, amelyeket a döntéshozó szervek a KBER-rel kapcsolatos feladatok teljesítésében részt vevő, ezen tagjai betölthetnek, és amelyek veszélyeztethetnek

személyi függetlenségüket. Alapelv, hogy a KBER-rel kapcsolatos feladatok ellátásában részt vevő döntéshozó szervek tagjai nem tölthetnek be olyan egyéb funkciókat, amelyek összeférhetetlenség kialakulásához vezethetnek. Különösen fontos, hogy az ilyen döntéshozó szervek tagjai ne viselhessenek olyan hivatalt, vagy ne lehessen olyan érdekelttségük, amely befolyásolhatja tevékenységüket: ne legyenek tagjai törvényhozó testületnek vagy kormánynak, ne töltsenek be hivatalt az állam végrehajtó vagy törvényhozó ágában vagy a regionális vagy helyi önkormányzatokban, illetve ne legyen érdekelttségük gazdasági társaságban. Külön figyelmet kell fordítani arra, hogy a döntéshozó szervek nem vezető beosztású tagjai részéről se alakuljon ki összeférhetetlenség.

3.1.4 PÉNZÜGYI FÜGGETLENSÉG

Amennyiben egy NKB képtelen autonóm módon a feladatai (azaz a Szerződésben vagy az Alapokmányban rögzített, KBER-rel kapcsolatos tennivalói) ellátásához szükséges pénzügyi forrásokhoz hozzájutni, még akkor is veszélybe kerül az átfogó értelemben vett függetlensége, ha egyébként működési, intézményi és személyi szempontból teljesen független (azaz mindezt szavatolja az NKB státútuma).

A tagállamok nem hozhatják NKB-jukat olyan helyzetbe, hogy azoknak ne álljon rendelkezésükre elegendő pénzügyi forrás a KBER-rel vagy az eurorendszerrel kapcsolatos feladataik ellátásához. Megjegyzendő, hogy az Alapokmány 28.1. és 30.4. cikke további felhívásokat intéz az NKB-khoz, miszerint járuljanak hozzá az EKB tőkéjéhez, és utaljanak át további devizatartalékokat.⁴ Ezen túlmenően az Alapokmány 33.2. cikke⁵ kimondja, hogy ha az EKB olyan mértékű veszteséget szenved, amelyet az általános tartalékalapból nem tud teljesen pótolni, az EKB Kormányzótanácsa

⁴ Az Alapokmány 30.4. cikke csak az eurorendszeren belül alkalmazandó.

⁵ Az Alapokmány 33.2. cikke csak az eurorendszeren belül alkalmazandó.

dönthet úgy, hogy a fennmaradó veszteséget az adott pénzügyi év monetáris jövedelme terhére írja jóvá, az NKB-k között felosztott összegek arányában és mértékéig. A pénzügyi függetlenség elve megköveteli, hogy a fenti előírások betartása ne akadályozza az NKB-t feladatainak zavartalan végrehajtásában.

A pénzügyi függetlenség elve azt is feltételezi, hogy az NKB ne csak a KBER-rel kapcsolatos feladatai végrehajtásához, hanem saját nemzeti feladatai ellátásához (például szervezetének és működésének finanszírozásához) is rendelkezzen elegendő eszközzel.

A pénzügyi függetlenség fogalmát ezért annak fényében kell értékelnünk, hogy van-e olyan harmadik fél, amely – közvetlenül vagy közvetve – nem csupán az NKB feladatainak ellátását befolyásolja, hanem azt is, hogy az NKB képes-e megbízatásának eleget tenni (azaz rendelkezik-e működési szempontból megfelelő emberi erőforrással, illetve pénzügyi szempontból elegendő pénzügyi forrással). A pénzügyi függetlenség alábbiakban bemutatott négy szempontja különös jelentőséggel bír e tekintetben, és közülük néhányat a közelmúltban tovább finomítottak.⁶ A pénzügyi függetlenségnek ezek azok a területei, ahol az NKB-k a leginkább ki vannak téve a külső befolyás veszélyének.

A KÖLTSÉGVETÉS MEGHATÁROZÁSA

Ha egy harmadik fél hatáskörrel rendelkezik arra vonatkozóan, hogy meghatározza vagy befolyásolja az NKB költségvetését, ez összeegyeztethetetlen a pénzügyi függetlenséggel, kivéve, ha a jogszabályok megfelelő biztosítékot nyújtanak arra, hogy ez a hatáskör nem veszélyezteti az NKB KBER-rel kapcsolatos feladatainak ellátásához szükséges pénzügyi eszközöket.

SZÁMVITELI SZABÁLYOK

A beszámolókat vagy az általános számviteli szabályok vagy az NKB döntéshozó szervei által meghatározott szabályok szerint kell összeállítani. Ha ezeket a szabályokat harmadik fél határozza meg, a szabályoknak legalább

figyelembe kell venniük az NKB döntéshozó szerveinek javaslatát.

Az éves beszámolókat az NKB döntéshozó szerveinek kell elfogadniuk független könyvvizsgálók segítségét is igénybe véve, és azok beterjeszthetők harmadik fél (pl. részvényesek, kormány) elé utólagos jóváhagyásra. Ami a nyereséget illeti, az NKB döntéshozó szerveinek képesnek kell lenniük arra, hogy önállóan és szakszerűen döntsenek annak kiszámításáról.

Ha az NKB működését az állami számvevőszék vagy valamilyen egyéb, a közpénzek felhasználásának ellenőrzésével megbízott testület ellenőrzi, az Alapokmány 27.1. cikke alapján a jogi kereteknek pontosan meg kell határozniuk ennek az ellenőrzési hatáskörnek a pontos terjedelmét oly módon, hogy az ne korlátozza az NKB független külső könyvvizsgálójának tevékenységét. Az állami könyvvizsgálatot politikai befolyástól mentesen, függetlenül és tisztán szakmai alapon kell végrehajtani.

A NYERESÉG FELOSZTÁSA, AZ NKB-K TŐKÉJE ÉS A PÉNZÜGYI TARTALÉKOK

A nyereség felosztása tekintetében az NKB statútuma előírhatja, hogyan osszák fel a nyereséget. Ilyen előírások hiányában a nyereség felosztásáról szakmai alapon kell határoznia az NKB döntéshozó szervének; az nem lehet semmilyen harmadik fél mérlegelésének függvénye, kivéve, ha egyértelmű rendelkezés biztosítja, hogy ez a

⁶ Az EKB e területen irányadó véleményei az alábbiak:

- CON/2002/16 (2002. június 5.) vélemény az ír pénzügyminisztérium kérésére a központi bankról és a pénzügyi felügyeletről szóló 2002-es ir törvénytervezetről;
- CON/2003/22 (2003. október 15.) vélemény a finn pénzügyminisztérium kérésére a Suomen Pankki törvény és egyes vonatkozó törvények módosítására vonatkozó kormányjavaslatról;
- CON/2003/27 (2003. december 2.) vélemény az osztrák szövetségi pénzügyminisztérium kérésére a Nemzeti Kutatási, Technológiai és Fejlesztési Alapítványról szóló szövetségi törvénytervezetről; és
- CON/2004/1 (2004. január 20.) vélemény a finn parlament gazdasági bizottságának kérésére a Suomen Pankki törvény és egyes vonatkozó törvények módosítására vonatkozó kormányjavaslatról.

mérlegelés nem korlátozza az NKB-k KBER-rel kapcsolatos feladatainak ellátásához szükséges pénzügyi eszközöket.

A tagállamok nem csökkenthetik az NKB-k tőkéjét az NKB-k döntéshozó szerveinek előzetes egyetértése nélkül, amely annak biztosítását célozza, hogy elegendő pénzügyi eszközük maradjon ahhoz, hogy a KBER tagjaiként eleget tegyenek a Szerződés 105. cikke (2) bekezdésében és az Alapokmányban meghatározott feladataiknak. Ami a pénzügyi tartalékokat illeti, biztosítani kell azt, hogy az NKB-k önállóan hozzassák létre a tőkéjük és eszközeik reálértékének megőrzéséhez szükséges pénzügyi tartalékokat.

FELÜGYELETI HATÓSÁGOKKAL SZEMBENI PÉNZÜGYI FELELŐSSÉG

Néhány tagállamban a pénzügyi felügyeleti hatóságok az NKB keretei között működnek. Ha az NKB független döntéshozatala ezekre a hatóságokra is vonatkozik, nem adódik probléma. Ha viszont a jogszabályok előírják, hogy a felügyeleti hatóságoknak különálló döntéshozó testületeket kell létrehozniuk, biztosítani kell azt, hogy az általuk hozott döntések ne veszélyeztessék az NKB egészének pénzügyi helyzetét. Ezekben az esetekben a nemzeti jogszabályoknak garantálniuk kell, hogy az NKB-k végső soron felülbírálhatják a felügyeleti hatóságok azon döntéseit, amelyek – különösen pénzügyi szempontból – befolyásolhatják az NKB függetlenségét.

3.2 TITOKTARTÁS

A szakmai titoktartás követelménye, amelyet az EKB és az NKB-k munkatársaival szemben az Alapokmány 38. cikke határoz meg, az NKB-k statútumaiban vagy a tagállamok jogszabályaiban hasonló rendelkezésekhez vezethet. A közösségi jog és az ez alapján elfogadott szabályozás elsődlegessége azt is maga után vonja, hogy a harmadik fél dokumentumokhoz való hozzáférését szabályozó nemzeti jogszabályok nem sérthetik a KBER titoktartási szabályozását.

4. A MONETÁRIS FINANSZÍROZÁS ÉS A KIVÁLTSÁGOS HOZZÁFÉRÉS TILALMA

4.1 A MONETÁRIS FINANSZÍROZÁS TILALMA

A monetáris finanszírozás tilalmát a Szerződés 101. cikkének (1) bekezdése határozza meg, amely megtiltja az EKB vagy a tagállamok NKB-jai számára azt, hogy folyószámlahitelt vagy bármely más hitelt nyújtsanak a közösségi intézmények vagy szervek, a tagállamok központi kormányzata, regionális vagy helyi közigazgatási szervei, közjogi testületei, egyéb közintézményei vagy közvállalkozásai részére; továbbá ezektől közvetlenül nem vásárolhatnak adósságinstrumentumokat. A Szerződés a tilalom alól két esetben ad mentesítést: nem alkalmazható a köztulajdonban lévő hitelintézetekre, amelyeket a jegybanki pénzkínálat vonatkozásában a magántulajdonban lévő hitelintézetekkel azonos elbánásban kell részesíteniük (a Szerződés 101. cikkének (2) bekezdése); valamint az EKB és az NKB-k fiskális megbízottként tevékenykedhetnek a fent meghatározott intézmények részére (az Alapokmány 21.2. cikke). A monetáris finanszírozás tilalmának pontos hatályát tovább részletezi a Szerződés 104. cikkében és a 104b. cikke (1) bekezdésében említett tilalmak alkalmazásához szükséges fogalmak meghatározásáról szóló, 1993. december 13-i 3603/93/EK tanácsi rendelet⁷ (a rendelet címében szereplő hivatkozás jelenleg a 101. cikk és a 103. cikk (1) bekezdése), amely világossá teszi, hogy a tilalom magában foglalja a közszektor harmadik személyekkel szembeni kötelezettségeinek finanszírozását.

A monetáris finanszírozás tilalma alapvető fontossággal bír annak biztosítására, hogy a monetáris politika elsődleges célkitűzése

⁷ HL L 332., 1993.12.31., 1. o.

(nevezetesen az árstabilitás fenntartása) ne sérüljön. A közszféra központi bank által való finanszírozása csökkenti a fiskális fegyelem irányába ható nyomást. Ezért a tilalmat kiterjesztően kell értelmezni szigorú alkalmazásának biztosítása érdekében, kizárólag a Szerződés 101. cikkének (2) bekezdésében és a 3603/93/EK rendeletben meghatározott egyes korlátozott kivételek figyelembevételével. Az EKB általános álláspontja a nemzeti jogszabályoknak a tilalommal való összeegyeztethetősége tekintetében elsősorban az EKB-nak a nemzeti jogszabálytervezetekről a tagállamokkal a Szerződés 105. cikke (4) bekezdése alapján folytatott konzultációi során alakult ki.⁸

A MONETÁRIS FINANSZÍROZÁS TILALMÁT ÁTÜLTETŐ NEMZETI JOGSZABÁLYOK

Általánosságban szükségtelen a Szerződés 101. cikkének és a 3603/93/EK rendeletnek az átültetése a nemzeti jogszabályokba, mivel mindkettő közvetlenül alkalmazandó. Amennyiben azonban a nemzeti jogszabályi rendelkezések ismétlik e közvetlenül alkalmazandó közösségi rendelkezéseket, azok nem korlátozhatják a monetáris finanszírozás tilalmának hatályát, vagy terjeszthetik ki a közösségi jog szerinti mentesítéseket. Összeegyeztethetetlen a monetáris finanszírozás tilalmával az olyan nemzeti jogszabály például, amely egy adott tagállam (a 3603/93/EK rendelet alapján az IMF-en kívüli) nemzetközi pénzügyi intézmények vagy harmadik országok irányában fennálló pénzügyi kötelezettségvállalásainak NKB általi finanszírozásáról rendelkezik.

A KÖZSEKTOR VAGY A KÖZSEKTOR HARMADIK SZEMÉLYEKSEL SZEMBENI KÖTELEZETTSÉGEINEK FINANSZÍROZÁSA

A nemzeti jogszabályok nem írhatják elő egy NKB számára azt, hogy más, közszeaktorba tartozó szervek tevékenységét vagy a közszeaktor harmadik személyekkel szembeni kötelezettségeit finanszírozza. Összeegyeztethetetlenek a monetáris finanszí-

rozás tilalmával például az olyan nemzeti jogszabályok, amelyek lehetővé teszik vagy előírják egy NKB számára olyan bírósági vagy kvázi bírósági szervek finanszírozását, amelyek függetlenek az NKB-tól és az állam kiterjesztéseként működnek.

A KÖZSEKTOR KÖTELEZETTSÉGEINEK ÁTVÁLLALÁSA

Összeférhetetlenek a monetáris finanszírozás tilalmával az olyan nemzeti jogszabályok, amelyek előírják egy NKB számára, hogy egyes feladatok nemzeti reorganizációja eredményeképpen (például olyan esetben, amikor az NKB-ra ruháznak át egyes olyan felügyeleti feladatokat, melyeket korábban az állam, illetve független hatóságok vagy államháztartási

- ⁸ Az EKB e területen irányadó, egyes véleményei az alábbiak:
- CON/95/8 (1995. május 10.) a svéd pénzügyminisztériummal az Európai Közösséget létrehozó szerződés (a „Szerződés”) 109. cikkének f) pontja és az EMI alapokmányának („az EMI alapokmánya”) 5.3. cikke alapján a monetáris finanszírozás tilalmának bevezetéséről szóló kormányzati jogszabálytervezetről folytatott konzultációról („a kormányzati jogszabálytervezet”);
 - CON/97/16 (1997. augusztus 27.) az osztrák szövetségi pénzügyminisztériummal az Európai Közösséget létrehozó szerződés (a „Szerződés”) 109. cikkének f) pontja és az EMI alapokmányának 5.3. cikke alapján, az 1993. november 22-i 93/717/EK tanácsi határozatban (a „határozat”) meghatározott eljárás szerinti konzultációról Ausztriának a Nemzetközi Valutaalaptól való hitelfelvételről szóló új megállapodásban való részvételéről szóló szövetségi törvénytervezettel kapcsolatban;
 - CON/2001/32 (2001. október 11.) a portugál pénzügyminisztérium kérésére a hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások jogi keretszabályozását módosító rendelettervezetről;
 - CON/2003/27 (2003. december 2.) vélemény az osztrák szövetségi pénzügyminisztérium kérésére a Nemzeti Kutatási, Technológiai és Fejlesztési Alapítványról szóló szövetségi törvénytervezetről;
 - CON/2005/1 (2005. február 3.) az olasz gazdasági és pénzügyminisztérium kérésére Olaszországnak a Nemzetközi Valutaalap tagállamai súlyos gazdasági válságai esetén való beavatkozásaiban való részvételéről szóló, 1999. január 25-i 7. számú rendeletről (amely az 1999. március 25-i 74. számú törvénnyé vált);
 - CON/2005/24 (2005. július 15.) a Cseh Köztársaság kérésére a pénzügyi piacok felügyeleteinek összevonásáról szóló törvénytervezetről;
 - CON/2005/29 (2005. augusztus 11.) az osztrák szövetségi pénzügyminisztérium kérésére Ausztriának a természeti katasztrófákkal érintett, alacsony jövedelmű, fejlődő országokat segítő, a Nemzetközi Valutaalap által vezetett alaphoz való hozzájárulása fizetéséről szóló szövetségi törvénytervezetről; és
 - CON/2005/60 (2005. december 30.) a Lietuvos bankas kérésére a Lietuvos bankas-ról szóló törvény módosításáról.

szervek végeztek) anélkül vállalja át egy korábban független, államháztartási szerv kötelezettségeit, hogy mentesítsék az NKB-t a többi felügyeleti szerv korábbi tevékenységeiből származó pénzügyi kötelezettségektől.

HITELINTÉZETEKNEK, ILLETVE PÉNZÜGYI INTÉZMÉNYEKNEK NYÚJTOTT PÉNZÜGYI TÁMOGATÁS

Összeegyeztethetetlenek a monetáris finanszírozás tilalmával az olyan nemzeti jogszabályok, amelyek hitelintézetek a központi banki feladatokkal kapcsolatos eseteken (mint például a monetáris politika, fizetési rendszerek vagy átmeneti likviditástámogatási műveletek) kívül – különösen a fizetéseképtelen hitelintézetek és/vagy egyéb pénzügyi intézmények támogatása céljából történő – NKB-k általi finanszírozásáról rendelkeznek.

A BETÉTBIZTOSÍTÁSI ÉS BEFEKTETŐKÁRTALANÍTÁSI RENDSZEREK PÉNZÜGYI TÁMOGATÁSA

A betétbiztosítási rendszerekről szóló irányelv⁹ és a befektetőkártalanítási rendszerekről szóló irányelv¹⁰ szerint a betétbiztosítási rendszerek és a befektetőkártalanítási rendszerek finanszírozása magukat a hitelintézeteket, illetve a befektetési vállalkozásokat terheli. Minden esetben összeegyeztethetetlenek a monetáris finanszírozás tilalmával az olyan nemzeti jogszabályok, amelyek a közszektor nemzeti hitelintézet-betétbiztosítási rendszerének vagy befektetési vállalkozások nemzeti befektetőkártalanítási rendszerének NKB-k általi finanszírozásáról rendelkeznek, amennyiben az nem rövid távú, nem vészhelyzetre szól, a rendszer stabilitása nem forog veszélyben, és a döntés nem marad az NKB hatáskörében.

4.2 A KIVÁLTSÁGOS HOZZÁFÉRÉS TILALMA

Az NKB-k hatóságként nem tehetnek a közszektornak a pénzügyi szervezetekhez kiváltságos hozzáférést biztosító intéz-

kedéseket, amennyiben az ilyen intézkedések nem prudenciális megfontoláson alapulnak. Továbbá, a nemzeti központi bankok által kibocsátott adósságinstrumentumok mobilizációjára vagy elzálogosítására vonatkozó szabályok nem szolgálhatnak arra, hogy kijátsszák a kiváltságos hozzáférés tilalmát.¹¹ A tagállamok jogszabályai e téren nem hozhatnak létre ilyen kiváltságos hozzáférést.

E jelentés középpontjában az NKB-k által elfogadott, nemzeti jogszabályoknak és az NKB-k statútumainak a Szerződés kiváltságos hozzáférés tilalmáról szóló rendelkezéseivel való összeegyeztethetősége áll. Ez a jelentés azonban nem jár az olyan értékelések sérelmével, hogy a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseivel, a prudenciális megfontolásokra hivatkozva nem kerülnek-e meg a kiváltságos hozzáférés tilalmát. Az ilyen értékelésekre nem terjed ki e jelentés hatálya.

5. AZ EURO EGYSÉGES ÍRÁSMÓDJÁ

Az euro a közös pénzt bevezetett tagállamok közös valutája. Az egységesség nyilvánvalóvá tételére a közösségi jog előírja az „euro” szó egységes írásmódját egyes szám alanyesetben valamennyi közösségi és nemzeti jogi rendelkezésben, figyelembe véve a létező különböző ábécéket.

Az Európai Tanács 1995. december 15-én és 16-án megtartott madridi ülésén úgy határozott, hogy „az európai valutának adott név az euro

9 A betétbiztosítási rendszerekről szóló, 1994. május 30-i 94/19/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 135., 1994.5.31., 5. o.) (23) preambulumbekkezdése.

10 A befektetőkártalanítási rendszerekről szóló, 1997. március 3-i 97/9/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 84., 1997.3.26., 22. o.) (23) preambulumbekkezdése.

11 Lásd a Szerződés 104a. [jelenleg 102.] cikkében említett kiváltságos hozzáférés tilalmának alkalmazásához szükséges fogalmak meghatározásáról szóló, 1993. december 13-i 3604/93/EK tanácsi rendelet (HL L 332., 1993.12.31., 4. o.) 3. cikkének (2) bekezdését és (10) preambulumbekkezdését.

lesz”, hogy „az egységes valuta nevének az Európai Unió minden hivatalos nyelvén azonosnak kell lennie, figyelembe véve a különböző ábécéket”, és hogy „a Szerződésben használt ECU általános kifejezés helyett az euro nevet fogják használni az európai valutaegységre hivatkozáskor”. Végül, az Európai Tanács úgy határozott, hogy: „A tizenöt tagállam kormánya arra a közös megállapodásra jutott, hogy ez a határozat a Szerződés adott rendelkezéseinek elfogadott és végleges értelmezése.” A tagállamok állam- és kormányfőinek ezen egyértelmű és végleges megállapodása megerősítést nyert valamennyi, az euróra hivatkozó közösségi jogi aktusban, amelyek valamennyi hivatalos közösségi nyelven mindig egységes írásmódot használnak. Különös fontossággal bír az a tény, hogy az euro tagállamok által elfogadott egységes írásmódját a közösségi monetáris jogszabályok is alkalmazták.¹² A jelenlegi, az euro bevezetéséről szóló 974/98/EK rendelet módosításáról szóló, 2005. december 21-i 2169/2005/EK tanácsi rendelet¹³ megerősíti az egységes valuta helyes írásmódját. Először is, a 974/98/EK rendelet valamennyi nyelvi változatban arról rendelkezik, hogy „az európai valutának adott név az euro lesz”. Másodszor, a 2169/2005/EK rendelet valamennyi nyelvi változata az „euro”-ra hivatkozik.

2003-ban valamennyi tagállam ratifikálta a Központi Bankok Európai Rendszere és az Európai Központi Bank alapokmánya 10.2. cikkének módosításáról szóló, 2003. március 21-i az állam- és kormányfői összetételben ülésező tanácsi határozatot¹⁴, ahol még egyszer – ebben az esetben elsődleges joganyagra vonatkozó jogi aktusban – megerősítették, hogy az egységes valuta nevének írásmódja valamennyi nyelvi változatban azonos.

A tagállamok ezen egyértelmű és végleges álláspontja az eltéréssel rendelkező tagállamokra nézve is kötelező. A csatlakozási szerződés 5. cikkének (3) bekezdése szerint „az új tagállamok helyzete megegyezik a jelenlegi tagállamokéval az Európai Tanács és a Tanács által tett nyilatkozatok és állásfoglalások, illetve

egyéb álláspontok tekintetében, és azoknak az egyéb nyilatkozatoknak, állásfoglalásoknak és álláspontoknak a tekintetében, amelyeket a közösségre vagy az unióra vonatkozóan a tagállamok közös megállapodással elfogadtak; az új tagállamok ennek megfelelően tiszteletben tartják az ilyen nyilatkozatokból, állásfoglalásokból vagy egyéb álláspontokból eredő alapelveket és iránymutatásokat, és megteszik az ezek végrehajtásához szükséges intézkedéseket”.

A fenti megfontolások alapján és a közösség az egységes valuta nevének meghatározására irányuló kizárólagos hatáskörére tekintettel, az e szabálytól való bármely eltérés összeegyeztethetetlen a Szerződéssel és megszüntetendő. Bár ez az alapelv a nemzeti jogszabályok valamennyi típusára vonatkozik, az országfejezetek értékelésének középpontjában az NKB-k státútumai és az euroátállásról szóló jogszabályok állnak.

6 AZ NKB-K EUFORENDSZERBE TÖRTÉNŐ JOGI INTEGRÁLÓDÁSA

A nemzeti jogszabályok (különösen az NKB-státútumok és egyéb jogszabályok) azon előírásai, amelyek megakadályoznák az eurorendszerrel kapcsolatos feladatok végrehajtását vagy az EKB-határozatok betartását, abban a pillanatban összeegyeztethetlenné válnak az eurorendszer hatékony működésével, amint az illető tagállam

¹² Lásd az euro bevezetésével kapcsolatos egyes rendelkezésekről szóló, 1997. június 17-i 1103/97/EK tanácsi rendeletet (HL L 162., 1997.6.19., 1. o.), az euro bevezetéséről szóló, 1998. május 3-i 974/98/EK tanácsi rendeletet (HL L 139., 1998.5.11., 1. o.), és az euro és az eurót bevezető tagállamok pénznemei közötti átváltási árfolyamokról szóló, 1998. december 31-i 2866/98/EK tanácsi rendeletet (HL L 359., 1998.12.31., 1. o.), amelyek mindegyikét módosították az euro görögországi bevezetése miatt; lásd továbbá a közösség által az euroérmék tekintetében 1998 és 1999 között elfogadott jogi aktusokat.

¹³ HL L 346., 2005.12.29., 1. o.

¹⁴ HL L 83., 2003.4.1., 66. o.

bevezette az eurót. Módosítani kell tehát a nemzeti jogszabályokat, hogy az eurorendszerrel kapcsolatos feladatok tekintetében összhangba hozzák őket a Szerződéssel és az Alapokmánnal. A Szerződés 109. cikkével való összhang megteremtése érdekében a nemzeti jogszabályokat (Svédország esetében) a KBER létrehozásának időpontjáig, illetve 2004. május 1-jéig (az EU-hoz azon a napon csatlakozott tagállamok esetében) kellett módosítani. Azoknak a jogszabályi követelményeknek azonban, amelyek az NKB eurorendszerbe történő teljes jogi integrációjára vonatkoznak, csak abban a pillanatban kell érvénybe lépniük, amikor a teljes integráció megvalósul, azaz azon a napon, amikor az eltéréssel rendelkező tagállam bevezeti az eurót.

Az e jelentésben megvizsgált fő területek azok, ahol jogszabályi rendelkezések akadályozhatják, hogy az NKB megfeleljen az eurorendszer követelményeinek. Ide tartoznak azok a rendelkezések, amelyek megakadályozhatják, hogy az NKB részt vegyen az EKB döntéshozó szervei által meghatározott, egységes monetáris politika végrehajtásában, vagy az NKB elnöke teljesítse az EKB Kormányzótanácsának tagjaként rá háruló feladatokat, illetve amelyek nem tartják tiszteletben az EKB előjogait. A továbbiakban külön foglalkozunk a gazdaságpolitikai célkitűzésekkel; a feladatokkal; a pénzügyi rendelkezésekkel; az árfolyam-politikával; és a nemzetközi együttműködéssel. Végezetül azokat az egyéb területeket soroljuk fel, ahol módosításra szorulhat valamely NKB statútuma.

6.1 GAZDASÁGPOLITIKAI CÉLKITÜZÉSEK

Valamely NKB eurorendszerbe való teljes integrációja megköveteli azt, hogy jogszabályban foglalt célkitűzései összeegyeztethetők legyenek a KBER-nek az Alapokmány 2. cikkében meghatározott célkitűzéseivel. Ez többek között azt jelenti, hogy a „nemzeti színezetű” jogszabályi célkitűzések – például amikor a jogszabályi

rendelkezések olyan kötelezettséget írnak elő, hogy a monetáris politikát az érintett tagállam általános gazdaságpolitikai keretén belül kell folytatni – módosításra szorulnak.

6.2 FELADATOK

Egy eurót bevezetett tagállam NKB-jának feladatait túlnyomórészt a Szerződés és az Alapokmány határozza meg, tekintettel az NKB eurorendszer szerves részeként elfoglalt helyére. Ezért a Szerződés 109. cikkében előírtak betartása érdekében, az NKB-k statútumaiban foglalt feladatokra vonatkozó rendelkezéseket össze kell vetni a Szerződés és az Alapokmány vonatkozó rendelkezéseivel, és az esetleg meglevő összeegyeztethetetlen elemeket hatályon kívül kell helyezni.¹⁵ Ez minden olyan rendelkezésre vonatkozik, amely az euro bevezetését és az eurorendszerbe történő integrációt követően gátját képezheti a KBER-hez kapcsolódó feladatok végrehajtásának, illetve különösen azokra a rendelkezésekre, amelyek nem tartják tiszteletben a KBER-nek az Alapokmány IV. fejezetében meghatározott hatásköreit.

A monetáris politikára vonatkozó bármely nemzeti jogszabályi rendelkezésnek el kell ismernie, hogy a közösségi monetáris politika olyan feladat, amelynek ellátása az eurorendszeren keresztül történik.¹⁶ Az NKB-k statútumai tartalmazhatnak a monetáris politikai eszköztárra vonatkozó rendelkezéseket. A Szerződés 109. cikkében előírtak betartása érdekében az ilyen rendelkezéseket össze kell vetni a Szerződés és az Alapokmány vonatkozó rendelkezéseivel, és az esetleg meglevő összeegyeztethetetlen elemeket hatályon kívül kell helyezni.

Azon nemzeti jogszabályi rendelkezéseknek, amelyek a bankjegykibocsátás kizárólagos jogát az NKB-kra ruházzák, el kell ismerniük, hogy

¹⁵ Lásd különösen a Szerződés 105. és 106. cikkét, valamint az Alapokmány 3-6. és 16. cikkét.

¹⁶ A Szerződés 105. cikke (2) bekezdésének első francia bekezdése.

az euro bevezetését követően az EKB Kormányzótanácsának kizárólagos joga az, hogy a Szerződés 106. cikke (1) bekezdésében és az Alapokmány 16. cikkében előírtak szerint az eurobankjegyek kibocsátását engedélyezze. Azokat a nemzeti jogszabályi rendelkezéseket, amelyek az eurobankjegyek címleteivel, előállításával, mennyiségével és forgalomból történő kivonásával kapcsolatos kérdésekben befolyást biztosítanak a kormányok számára, ugyancsak hatályon kívül kell helyezni, vagy – az adott helyzethez igazodva – el kell ismerni bennük az EKB-nak az eurobankjegyekkel kapcsolatos, a Szerződés és az Alapokmány fent említett rendelkezéseiben meghatározott jogait. Az NKB-k és a kormányok között az euroérmékkel kapcsolatos hatáskörmegosztásra való tekintet nélkül az euro bevezetését követően a vonatkozó jogszabályokban el kell ismerni az EKB-nak az euroérmék kibocsátásra kerülő mennyiségével kapcsolatban gyakorolt engedélyezési hatáskörét.

Ami a devizatartalékok kezelését¹⁷ illeti, azon eurót bevezetett tagállamok, amelyek nem adják át hivatalos devizatartalékaikat¹⁸ NKB-juknak, megszegik a Szerződés rendelkezéseit. Továbbá valamely harmadik félnek – például kormánynak vagy parlamentnek – az a joga, amely lehetővé teszi, hogy befolyásolja az NKB-nak a hivatalos devizatartalékkal való gazdálkodásra vonatkozó döntéseit, nem felel meg a Szerződés 105. cikke (2) bekezdésének harmadik francia bekezdésében foglaltaknak. Továbbá, az EKB jegyzett tőkéjében való részesedésük arányában az NKB-knak hozzá kell járulniuk az EKB devizatartalékokat megtestesítő eszközeihez. Így nem lehet jogi akadály annak, hogy az NKB-k devizatartalékokat megtestesítő eszközöket adjanak át az EKB-nak.

6.3 PÉNZÜGYI RENDELKEZÉSEK

Az Alapszabály pénzügyi rendelkezései a pénzügyi mérlegekkel¹⁹, a könyvvizsgálattal²⁰, a tőkejegyzéssel²¹, a devizatartalékokat megtestesítő eszközök átadásával²² és a monetáris

jövedelem felosztásával²³ kapcsolatos szabályokat foglalják magukban. Az NKB-knak meg kell tudniuk felelni e rendelkezésekben meghatározott kötelezettségeiknek, ezért minden ezekkel össze nem egyeztethető nemzeti jogszabályi rendelkezést hatályon kívül kell helyezni.

6.4 ÁRFOLYAM-POLITIKA

Az eltéréssel rendelkező tagállam nemzeti jogszabályai rendelkezhetnek úgy, hogy a kormány feleljen a tagállam árfolyam-politikájáért, az NKB pedig tanácsadói, illetve végrehajtói szerepet kapjon. Azonban, amikor a tagállam bevezeti az eurót, az ilyen jogszabályi rendelkezéseknek a Szerződés 111. cikkének megfelelően tükrözniük kell azt a tényt, hogy az euroövezet árfolyam-politikájával kapcsolatos feladatok közösségi szintre emelkedtek. A 111. cikk az árfolyam-politika irányításának feladatát az EU Tanácsára ruházza át, amely szoros együttműködést folytat az EKB-val.

6.5 NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS

Az euro bevezetésének feltétele, hogy a nemzeti jogszabályok összeegyeztethetők legyenek az Alapokmány 6.1. cikkével, amely szerint az eurorendszer feladatkörébe tartozó nemzetközi együttműködés területén az EKB határozza meg a KBER képviselőjének formáját. A nemzeti jogszabályoknak ezen kívül lehetővé kell tenniük, hogy az NKB-k az EKB jóváhagyásával részt vehessenek nemzetközi monetáris intézményekben (az Alapokmány 6.2. cikke).

17 A Szerződés 105. cikke (2) bekezdésének harmadik francia bekezdése.

18 Kivéve a tagállamok kormányai által a Szerződés 105. cikke (3) bekezdése szerint devizában tartható technikai egyenlegeket.

19 Az Alapokmány 26. cikke.

20 Az Alapokmány 27. cikke.

21 Az Alapokmány 28. cikke.

22 Az Alapokmány 30. cikke.

23 Az Alapokmány 32. cikke.

6.6 VEGYES RENDELKEZÉSEK

A fenti kérdések mellett bizonyos tagállamok esetében vannak egyéb témakörök is, ahol szükséges a nemzeti rendelkezések módosítása (például az elszámolási és fizetési rendszerek, valamint az információcseré terén).

7 ORSZÁGÉRTÉKELÉSEK

7.1 LITVÁNIA

7.1.1 A NEMZETI JOGSZABÁLYOK ÖSSZEEGYEZTETHETŐSÉGE (A SZERZŐDÉS 109. CIKKE)

A Lietuvos bankas és működése jogi kereteit az alábbi jogszabályok képezik:

– Litvánia alkotmánya²⁴; és

– a Lietuvos bankáról szóló törvény (a továbbiakban: törvény)²⁵.

Az EKB 2004. évi konvergenciajelentésének és az EKB véleményeinek²⁶ fényében a litván parlament 2006. április 25-én három törvényt fogadott el (a továbbiakban együttesen: módosító jogszabályok). Ezek a következők: az alkotmány 125. cikkét módosító törvény²⁷; a Lietuvos bankáról szóló törvény módosításáról szóló törvény²⁸ (a továbbiakban: módosító törvény); valamint a pénzkibocsátásról szóló törvény, a monetáris egység nevének és mértékének módosításáról szóló törvény, a pénzről szóló törvény, illetve a lítás hitelességéről szóló törvény hatályon kívül helyezéséről szóló törvény²⁹ (a „hatályon kívül helyező törvény”). A módosító jogszabályok legkésőbb az euro bevezetésének napján fognak hatályba lépni Litvániában.³⁰

7.1.2 AZ NKB FÜGGETLENSÉGE

A Lietuvos bankas függetlensége tekintetében a módosító jogszabályok az alábbi módosításokról rendelkeznek.

SZEMÉLYI FÜGGETLENSÉG

Az EKB 2004. évi konvergenciajelentése megállapította, hogy az alkotmány 75. cikke és 84. cikkének (13) bekezdése nem voltak összeegyeztethetők a Szerződéssel és az Alapokmánnal. Ezen cikkek alapján Litvánia parlamentje az összes képviselő többségi szavazatával a kérdéses tisztségviselőről szóló bizalmi szavazáson eltávolíthatta a parlament által kinevezett vagy választott tisztségviselőket³¹, beleértve a Lietuvos bankas igazgatóságának elnökét. A felmentés indoka, a bizalmi szavazás korábban nem volt összeegyeztethető az Alapokmány 14.2. cikkével, és ezért azt megfelelően módosítani kellett. Az alkotmány 125. cikkét módosító törvény arról rendelkezve orvosolja e problémát, hogy a Lietuvos bankas igazgatóságának elnöke felmentésének jogalapjai a törvényben kerülnek meghatározásra.

24 Lietuvos Respublikos Konstitucija, az 1992. október 25-ei népszavazás által megerősítve (kihirdetve az 1992. november 10-i 31-953 sz. és az 1992. november 30-i 33-1014 sz. hivatalos közlönyben); legutóbbi módosítás: 2006. április 25-i X-572. sz. törvény.

25 Lietuvos banko įstatymas, 1994. december 1-jei I-678. sz. törvény; legutóbbi módosítás: 2006. április 25-i X-569. sz. törvény.

26 Az EKB CON/2005/38 véleménye (2005. október 26.) a Lietuvos bankas kérésére a Litván Köztársaság alkotmánya 125. cikkének módosításáról szóló törvénytervezetről, valamint az EKB CON/2005/60 véleménye (2005. december 30.) a Lietuvos bankas kérésére a Lietuvos bankáról szóló törvényt módosító törvénytervezetről.

27 Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas, 2006. április 25-i X-572. sz. törvény (kihirdetve a 2006. április 29-i 48-1701. sz. hivatalos közlönyben).

28 Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 1, 6, 7, 8, 11, 12, 14, 19, 20, 25, 31, 33, 35, 36, 38, 47, 49, 50, 53, 54, 54(1), 55 straipsnių, ketvirtą ir penktą skirsnį pakeičiančio pakeitimo, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37 straipsnių pripažinimo netekusiais galios ir įstatymo priedo papildymo įstatymas, 2006. április 25-i X-569 törvény (kihirdetve a 2006. április 29-i 48-1699. sz. hivatalos közlönyben).

29 Lietuvos Respublikos kai kurių įstatimų pripažinimo netekusiais galios įstatymas, 2006. április 25-i X-570. sz. törvény (kihirdetve a 2006. április 29-i 48-1700. sz. hivatalos közlönyben).

30 Az alkotmány módosítása 2006. május 25-én lép hatályba; két cikk kivételével, a módosító törvény azon a napon lép hatályba, amikor Litvánia eltérése megszűnik; valamint a hatályon kívül helyező törvény azon a napon lép hatályba, amikor Litvánia bevezeti az eurót.

31 Kivéve az alkotmány 74. cikkében meghatározott tisztségviselőket.

A litván jogszabályok ugyancsak nem határozták meg kellő egyértelműséggel, hogy a Lietuvos bankas igazgatóságának elnökhelyetteseinek és igazgatósági tagjainak felmentésével kapcsolatos ügyekben mely bíróságok járhatnak el. A módosító törvény arról rendelkezve orvosolja ezt a problémát, hogy a fent említett tisztségviselők a Vilniusi Kerületi Bírósághoz fordulhatnak a felmentésükkel kapcsolatban.

7.1.3 AZ EURO EGYSÉGES ÍRÁSMÓDJA

Az euro bevezetéséről szóló törvénytervezetben³² a közös valuta nevét olyan formában írták, amely jelenleg nem egyeztethető össze a közösségi joggal. Továbbá 2004. október 28-án a Litván Állami Nyelvi Bizottság úgy határozott, hogy a közös valuta nevét annak módosított formájában kell írni valamennyi hivatalos dokumentum litván változatában. Az EKB véleménye szerint jogszabályba foglalt kötelezettség az, hogy a közös valuta neve valamennyi nemzeti jogi aktusban egységes (egyes szám alanyesetben „euro”) legyen.

A módosító jogszabályok az „euro” szó helyes írásmódját alkalmazzák, és ezért összeegyeztethetők a Szerződéssel.

Az EKB elvárja, hogy az „euro” szó helyes írásmódját valamennyi egyéb nemzeti jogi aktusban (különösen az euro bevezetéséről szóló törvényben) is alkalmazzák majd.

7.1.4 AZ NKB-K EUORENDSZERBE TÖRTÉNŐ JOGI INTEGRÁLÓDÁSA

A Lietuvos bankas eurorendszerbe történő jogi integrációja tekintetében a módosító törvény a következő módosításokat tartalmazza a törvény 7. cikke (2) bekezdésének a Szerződéssel és az Alapokmánnal való, korábbi összeegyeztethetlensége orvoslása érdekében.

GAZDASÁGPOLITIKAI CÉLKITŰZÉSEK

Összeegyeztethetetlen volt korábban a Szerződés és az Alapokmány rendelkezéseivel a törvény 7. cikkének (2) bekezdése, amely

szerint a Lietuvos bankas „jogkörében támogatja a Litván Köztársaság kormánya által végrehajtott gazdaságpolitikát, a Lietuvos bankas elsődleges célkitűzésének sérelme nélkül”. A módosító törvény a gazdaságpolitikai célkitűzések tekintetében módosítja a törvény 7. cikkének (2) bekezdését, és ez a módosított megfogalmazás összeegyeztethető a Szerződés és az Alapokmány követelményeivel.

7.1.5 FELADATOK

MONETÁRIS POLITIKA

A Lietuvos bankas monetáris politikai eszközeinek alkalmazása a litas rögzítettárfolyam-rendszerén és a Lietuvos bankas azon kötelezettségén alapultak, hogy korlátozás nélkül beváltsa a litast a horgonyvaluta szerepét betöltő euróra és a horgonyvalutát litasra. A törvény monetáris politikáról szóló rendelkezései (beleértve a 8. és 11. cikkeket, valamint a 4. fejezetet) korábban nem ismerték el az EKB jogkörét ezen a területen.

A módosító törvény elismeri az EKB jogkörét e területen.

BANKJEGYKIBOCSÁTÁS

Összeegyeztethetetlen volt korábban a Szerződéssel és az Alapokmánnal a litván alkotmány 125. cikkének (2) bekezdése, amely szerint a fizetőeszköz kibocsátása a Lietuvos bankas kizárólagos joga. Az alkotmány 125. cikkét módosító törvény úgy orvosolja ezt az összeegyeztethetlenséget, hogy hatályon kívül helyezi a Lietuvos bankas fizetőeszköz kibocsátására vonatkozó kizárólagos jogát.

Összeegyeztethetetlen volt korábban a Szerződéssel és az Alapokmánnal a törvény 6. cikke, amely szintén arról rendelkezett, hogy a fizetőeszköz kibocsátása Litvániában a Lietuvos bankas kizárólagos joga. A módosító törvény elismeri az EKB jogkörét e területen.

³² Lásd az EKB CON/2005/21 véleményét (2005. június 14.) a Lietuvos bankas kérésére az euro elfogadásáról szóló törvénytervezetről.

Összeegyeztethetetlen volt korábban a Szerződéssel és az Alapokmánnyal a pénzről szóló törvény, amely a Lietuvos bankasra ruházta a bankjegyek és pénzértmék kibocsátásának kizárólagos jogát, mivel nem ismerte el az EKB jogkörét ezen a területen. A hatályon kívül helyező törvény hatályon kívül helyezi a pénzről szóló törvényt.

Összeegyeztethetetlen volt korábban a Szerződéssel és az Alapokmánnyal a pénzkibocsátásról szóló törvény, amely szintén nem ismerte el az EKB jogkörét a bankjegyek és pénzértmék kibocsátásának terén. A hatályon kívül helyező törvény hatályon kívül helyezi a pénzkibocsátásról szóló törvényt.

DEVIZATARTALÉK-KEZELÉS

Összeegyeztethetetlen volt korábban a Szerződéssel és az Alapokmánnyal a törvény, amely nem ismerte el az eurorendszer hivatalos devizatartalékok tartására és azok kezelésére vonatkozó jogkörét. A módosító törvény arról rendelkezik orvosolja ezt a problémát, hogy „a Lietuvos bankas az Európai Unió jogszabályi követelményeinek megfelelő alapelvekkel és eljárásokkal összhangban kezeli és használja a devizatartalékokat, illetve ilyen módon rendelkezik azokkal”.

7.1.6 ESZKÖZÖK

Összeegyeztethetetlenek voltak korábban a Szerződéssel és az Alapokmánnyal a törvény 8. és 11. cikkei, illetve 4. fejezete, amelyek hivatkoztak a Lietuvos bankas rendelkezésére álló monetáris politikai eszközökre, de nem ismerték el az EKB e területen meglévő jogkörét. A módosító törvény elismeri az EKB jogkörét e területen.

A törvény kötelező tartalékokra vonatkozó 11. cikke (1) bekezdésének második pontja és 30. cikke nem ismerték el az EKB-nak e területen meglévő jogkörét, és ezért összeegyeztethetetlenek voltak korábban a Szerződéssel és az Alapokmánnyal. A módosító törvény nem jár az EKB e területen meglévő

jogkörének sérelmével, és ezért összeegyeztethető a Szerződéssel és az Alapokmánnyal.

7.1.7 PÉNZÜGYI RENDELKEZÉSEK

PÉNZÜGYI BESZÁMOLÓ

A törvény pénzügyi rendelkezései nem voltak összhangban a közösség és az EKB e területen meglévő jogkörével, különösen a pénzügyi beszámoló, az auditálás (független külső könyvvizsgálók megbízása), a tőkejegyzés, valamint a devizatartalékok és a monetáris jövedelem átadása tekintetében; összeegyeztethetetlenek voltak korábban ezért a Szerződéssel és az Alapokmánnyal. A módosító törvény elismeri a közösség és az EKB jogkörét e területen.

FÜGGETLEN KÜLSŐ KÖNYVVIZSGÁLÓK MEGBÍZÁSA

A törvény ellenőrzésről (független külső könyvvizsgálók megbízásáról) szóló rendelkezései nem feleltek meg a közösség és az EKB e területen fennálló jogkörének, és ezért korábban összeegyeztethetetlenek voltak a Szerződéssel és az Alapokmánnyal. A módosító törvény elismeri a közösség és az EKB jogkörét ezen a területen.

Az EKB megjegyzi, hogy az állami számvevőszékről szóló törvény alapján a számvevőszék jogosult annak ellenőrzésére, hogy az állami tulajdon kezelése hatékonyan történik-e. Az EKB megállapítja, hogy i) az állami számvevőszékre is vonatkozik a törvény 3. cikkének (2) bekezdése, amely az NKB-nak való utasításadás általános tilalmáról szól; ii) az állami számvevőszék ellenőrzésének hatálya a Lietuvos bankas ingatlanainak, berendezéseinek és tőkéjének kezelésére, felhasználására és az azokkal való rendelkezésre korlátozódik; és iii) az állami számvevőszék nem jogosult a külső könyvvizsgálók véleményének vagy Lietuvos bankas KBER-rel kapcsolatos feladatainak befolyásolására.

A fenti biztosítékokra tekintettel az állami számvevőszék jogköre nem összeegyeztethetetlen a központi banki függetlenséggel.

7.1.8 ÁRFOLYAM-POLITIKA

A litas hitelességéről szóló törvény és a Litván Köztársaságban a külföldi fizetőeszközökről szóló törvény nem ismerték el a közösség és az EKB-nak az árfolyam-politika területén meglévő jogkörét, és ezért korábban összeegyeztethetetlenek voltak a Szerződéssel és az Alapokmánnal. A litas hitelességéről szóló törvény különösen arról rendelkezett, hogy valamennyi forgalomban lévő litast a Lietuvos bankas devizatartalékával kellett fedezni, illetve hogy egy hivatalos árfolyamot kellett megállapítani a litas és a horgonyvaluta (euro) között. A hatályon kívül helyező törvény hatályon kívül helyezi a litas hitelességéről szóló törvényt.

7.1.9 NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS

Összeegyeztethetetlen volt korábban a Szerződéssel és az Alapokmánnal a törvény, amely alapján a Lietuvos bankas bármely más fél jóváhagyása nélkül vehetett rész nemzetközi monetáris intézményekben, mivel minden ilyen részvételhez az EKB jóváhagyása szükséges az Alapokmány 6.2. cikke alapján. A módosító törvény elismeri az EKB jogkörét e területen.

7.1.10 A JOGSZABÁLYOK MÓDOSÍTÁSA

Az egyéb jogszabályok tekintetében az EKB-nak nincs tudomása bármely más olyan jogszabályról, amely a Szerződés 109. cikke alapján módosításra szorul.

7.1.11 KÖVETKEZTETÉS

A legutóbbi módosításokat követően Litvánia alkotmánya és a Lietuvos Bankasról szóló törvény megfelelnek a Szerződés és az Alapokmány a Gazdasági és Monetáris Unió harmadik szakaszára vonatkozó rendelkezéseinek.

7.2 SZLOVÉNIA

7.2.1 A NEMZETI JOGSZABÁLYOK ÖSSZEEGYEZTETHETŐSÉGE (A SZERZŐDÉS 109. CIKKE)

Az alábbi jogszabályok képezik a Banka Slovenije és annak működésének jogi kereteit:

- Szlovénia alkotmánya; és
- a Banka Slovenijéről szóló törvény (a továbbiakban: törvény).³³

2006. március 30-án a szlovén parlament elfogadta a Banka Slovenijéről szóló törvény módosításáról szóló törvényt³⁴ (a „módosító törvény”) annak érdekében, hogy megfeleljenek a Szerződés és az Alapokmány rendelkezéseinek a Banka Slovenije függetlensége és KBER-be való integrációja tekintetében. Az EKB-val konzultációt folytattak a módosító törvényről, amelyet többek között a 2004. évi konvergenciajelentésre és az EKB véleményére³⁵ tekintettel véglegesítettek. A módosító törvény 2006. április 16-án lépett hatályba.

7.2.2 AZ NKB FÜGGETLENSÉGE

A Banka Slovenije függetlensége tekintetében a módosító törvény az alábbi módosításokról rendelkezik.

INTÉZMÉNYI FÜGGETLENSÉG

A törvény 27. cikkének (2) bekezdése, amely szerint „a Banka Slovenije és a pénzügyekért felelős minisztérium egy alapul szolgáló megállapodásban meghatározza Szlovénia számára a jelen törvény 12. cikkének megfelelő műveletek típusát, terjedelmét, feltételeit és teljesítési módját”, korábban

33 Zakon o Banki Slovenije; elfogadva: 2002. június 19.; közzétéve: a Szlovén Köztársaság hivatalos közlönyében, 58/2002 sz. és 85/2002. sz. (helyesbítés).

34 Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o Banki Slovenije, elfogadva: 2006. március 30., közzétéve: a Szlovén Köztársaság hivatalos közlönyében, 39/2006 sz.

35 Az EKB CON/2006/17 véleménye (2006. március 13.) a szlovén pénzügyminisztérium kérésére a Banka Slovenijéről szóló törvényt módosító törvényjavaslatról.

összeegyeztethetetlen volt a Szerződéssel és az Alapokmánnal.

A törvény 27. cikkének (2) bekezdése kérdéseket vethetett volna fel a Banka Slovenije devizatartalék-kezelését illető függetlenségével kapcsolatban, mivel azt sejtette, hogy a Banka Slovenije számára szükséges a pénzügyminisztérium jóváhagyása a devizatartalékok kezelésével kapcsolatos ügyekben. Ezt a cikket módosította a módosító törvény 9. cikke, amely kivette a 27. cikk (2) bekezdésének hatálya alól a devizatartalékok kezelését.

SZEMÉLYI FÜGGETLENSÉG

A törvény nem teljesen tükrözte a Szerződés és az Alapokmány személyi függetlenségre vonatkozó rendelkezéseit.

A törvény 39. cikkének (1) bekezdése (a Banka Slovenije elnöke felmentése jogalapjairól), amely alapján felmenthető az elnök, ha bűncselekmény elkövetése miatt bűnösnek találták, és letöltendő szabadságvesztésre ítélték, összeegyeztethetetlen volt a Szerződéssel és az Alapokmánnal. A módosító törvény 16. cikke hatályon kívül helyezi e jogalapot, és a 4. pont (új 3. pont) súlyos kötelezettségszegésről szóló rendelkezését az Alapokmány 14.2. cikkéhez hasonlóan fogalmazza meg.

Az EKB elfogadja, hogy a 39. cikk (1) bekezdésének 2. pontjában az összeférhetetlenségre való hivatkozás csak a törvény 38. cikkében meghatározott helyzetekre vonatkozik; az EKB álláspontja szerint, a jogbiztonság érdekében a törvény következő módosításánál üdvözlendő lenne egy kereszthivatkozás beillesztése.

A korupció megelőzéséről szóló törvény³⁶ és annak az elnök személyi függetlenségére esetlegesen gyakorolt hatása összeegyeztethetetlen a Szerződéssel és az Alapokmánnal. A korupció megelőzéséről szóló törvény szerint a Banka Slovenije elnökét akkor is fel lehetett menteni, ha nem tett vagyonynyilatkozatot, illetve ha nem adott

információt kiegészítő tevékenységeiről vagy azokat nem frissítette. Abban az esetben, ha az elnök önként együttműködött volna az illetékes hatóságokkal, a felmentésnek ez a jogalapja nem lett volna összeegyeztethető az Alapokmány 14.2. cikkével. A módosító törvény megfelelően orvosolja e problémát, mivel a 17. cikkében arról rendelkezik, hogy a Banka Slovenije Kormányzótanácsának tagjaira nem vonatkoznak a korupció megelőzéséről szóló törvény vagy a köztisztviselők betöltésének egyéb kereső tevékenységgel való összeférhetetlenségéről szóló törvény azon rendelkezései, amelyek a hivatalból idő előtt történő felmentés szankciójáról szólnak.

7.2.3 AZ EURO EGYSÉGES ÍRÁSMÓDJÁ

A törvény nem alkalmazta az egységes valuta helyes írásmódját és hibásan az „evro”-ra hivatkozott. A módosító törvény orvosolja ezt a problémát és megszünteti az összeegyeztethetlenséget. 1. cikke arról rendelkezik, hogy a Banka Slovenijeről szóló törvényben az „evro” szó helyébe valamennyi nyelvtani esetben az adott esetben használt „euro” szó lép.

Az EKB elvárja, hogy az „euro” szó helyes írásmódját valamennyi egyéb nemzeti jogi aktusban (különösen az euroátállásról szóló jogszabályokban) is alkalmazzák majd. Szlovénia csak akkor fog megfelelni a Szerződés követelményeinek, ha valamennyi nemzeti jogi aktus helyesen alkalmazza az „euro” szó írásmódját.

7.2.4 AZ NKB EURORENDSZERBE TÖRTÉNŐ JOGI INTEGRÁLÓDÁSA

A Banka Slovenije eurorendszerbe való jogi integrációja tekintetében, egyrészt a törvény, másrészt pedig a Szerződés és az Alapokmány közötti összeegyeztethetlenségek orvoslása érdekében a módosító törvény az alábbi módosításokról rendelkezik.

³⁶ Zakon o preprečevanju korupcije; elfogadva: 2003. december 19.; közzétéve: a Szlovén Köztársaság hivatalos lapjában, 2/2004. sz.

GAZDASÁGPOLITIKAI CÉLKITŰZÉSEK

Összeegyeztethetetlen volt a Szerződéssel és az Alapokmánnal korábban a törvény 4. cikke, amely arról rendelkezett, hogy az árstabilitás elsődleges célkitűzésének sérelme nélkül a Banka Slovenije „az általános gazdaságpolitikát támogatja és pénzügyi stabilitásra törekszik”. E másodlagos célkitűzés megfogalmazását jobban kellett közelíteni a Szerződés 105. cikkének (1) bekezdéséhez. A harmadik célkitűzést továbbá még egyértelműbben kellett a másodlagos célkitűzés alá rendelni. Ezt a cikket megfelelően módosította a módosító törvény 2. cikke, amely arról rendelkezik, hogy „az árstabilitás biztosítására vonatkozó célkitűzés sérelme nélkül a Banka Slovenije az Európai Közösséget létrehozó szerződésben meghatározott célkitűzésekkel összhangban támogatja az általános gazdaságpolitikát”.

7.2.5 FELADATOK

BANKJEGYKIBOCSÁTÁS

Korábban nem volt összeegyeztethető a Szerződéssel és az Alapokmánnal a törvény 58. cikkének (2) bekezdése, amely szerint a Banka Slovenije az Alapokmány rendelkezéseitől függetlenül működik, amikor a törvény 5., 6., 9. cikkei, a 12. cikk 2–7. pontjai, valamint a 23. és 27. cikkeiben foglalt feladatokat teljesíti.

A törvény 58. cikkének (2) bekezdésének szövegezése további módosítást igényelt annak egyértelmű meghatározása érdekében, hogy az e cikkekből következő feladatok végrehajtása ne ütközzön az eurorendszer célkitűzéseivel és feladataival. A módosító törvény 29. cikke olyan módosításokat írt elő a törvény 58. cikke (2) bekezdésének tekintetében, amelyek elismerik az eurorendszer célkitűzéseit és feladatait. E rendelkezés szerint, az euro Szlovéniában való bevezetésének napjától a Banka Slovenije a Szerződés és az Alapokmány rendelkezéseivel összhangban köteles eljárni a monetáris politika végrehajtása, a devizaműveletek végzése, a hivatalos devizatartalékok tartása és kezelése, valamint a fizetési rendszerek zavartalan működésének előmozdítása tekintetében.

A módosító törvény a bankjegyek és érmék tekintetében is módosítja a törvényt. A módosító törvény 32. cikke egy új 60a. cikkel egészíti ki a törvényt, amely alapján az euro Szlovéniában való bevezetésének napjától a Banka Slovenije „az Európai Közösséget létrehozó szerződés 106. cikkének első bekezdésével összhangban kezdi forgalomba hozni a bankjegyeket”. A módosító törvény továbbá hatályon kívül helyezi a törvény azon rendelkezéseit, amelyek az euro bevezetésekor elavulttá válnak.

7.2.6 ESZKÖZÖK

Összeegyeztethetetlenek voltak a Szerződéssel és az Alapokmánnal a törvény (Banka Slovenijenek a monetáris politika megvalósításával kapcsolatos jogköréről szóló) 15., 16., 17., 18., 19., 20. és 45. cikkei, valamint a törvény (az euro Szlovéniában történő bevezetéséről szóló) 11. fejezete, amelyek nem voltak kellően tekintettel az EKB-nak e területen meglévő jogkörére. A módosító törvény orvosolja ezt a problémát a törvény 61. cikkének módosításával. A módosító törvény 3. cikke arról rendelkezik, hogy az euro Szlovéniában való bevezetésének napjától a Banka Slovenije a monetáris politika végrehajtása során köteles az Alapokmány és a KBER döntéshozó szervei határozatainak végrehajtására. Továbbá, a Banka Slovenije a monetáris politika meghatározása és végrehajtása (a 11. cikk 1. és 3. pontja szerint), illetve a (törvény 15., 16., 17., 18., 19. és 20. cikkeiben meghatározott) döntéshozatal tekintetében fennálló feladatai a KBER hatáskörébe tartoznak. A módosító törvény 35. cikke szerint továbbá a 45. cikk hatályát veszti attól a naptól, amikor az eurót bevezetik Szlovéniában.

7.2.7 NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS

A törvény 48. cikke, amely úgy rendelkezett, hogy a Banka Slovenije együttműködhet nemzetközi pénzintézetekkel, nem ismerte el egyértelműen az EKB-nak az Alapokmány 6.1. cikkében meghatározott, e téren meglévő

jogkörét, és ezért az korábban összeegyeztethetetlen volt a Szerződéssel és az Alapokmánnal. A módosító törvény 3. és 36. cikke módosította a törvény 12. cikkét, illetve a törvényt egy új 67a. cikkel egészítette ki. A módosító törvénnyel beillesztett, új 67a. cikk alapján az euro bevezetésének napjától a Banka Slovenije „az Európai Központi Bank jóváhagyására tekintettel vesz részt nemzetközi monetáris szervezetekben”.

7.2.8 A JOGSZABÁLYOK MÓDOSÍTÁSA

Az egyéb jogszabályok tekintetében az EKB-nak nincs tudomása más olyan jogszabályról, amely a Szerződés 109. cikke alapján módosításra szorul.

7.2.9 KÖVETKEZTETÉS

Legutóbbi módosításait követően a Banka Slovenijeről szóló törvény megfelel a Szerződés és az Alapokmány a Gazdasági és Monetáris Unió harmadik szakaszára vonatkozó rendelkezéseinek. A fent kifejtett jogbiztonsági okokból kedvező lenen a Banka Slovenijeről szóló törvény 39.1 cikke (2) bekezdésének technikai módosítása a törvény következő felülvizsgálatakor.

FOGALOMTÁR

Adósságráta (államháztartási) (*debt ratio (general government)*): az államadósságot a teljes bruttó adósságállománynak az államháztartás különböző szektorai közötti és azokon belüli konszolidált értékeként határozzuk meg, az év végi állapotnak megfelelő nominális értéken kifejezve. GDP-arányos államadósságon a folyó piaci áron vett GDP arányában kifejezett államadósság értendő. A túlzott hiány fennállásának meghatározásával a **Szerződés** 104. cikkének (2) bekezdésében meghatározott költségvetési kritériumok egyike foglalkozik.

Alapokmány (*Statute*): a Központi Bankok Európai Rendszere és az Európai Központi Bank alapokmányáról szóló jegyzőkönyvre utal, amelyet az Európai Közösséget létrehozó, és az Amszterdami Szerződéssel, a Nizzai Szerződéssel, a 2003/223/EK tanácsi határozattal, valamint a Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság csatlakozásának feltételeiről, illetve az Európai Unió alapjait képező szerződések módosításáról szóló szerződéssel módosított szerződéshez csatoltak.

Államháztartás (*general government*): az 1995-ös Nemzeti Számlák Európai Rendszerében meghatározott, olyan rezidens jogi személyekből álló szektor, amely elsősorban nem piaci, egyéni és kollektív fogyasztásra szánt árukat és szolgáltatásokat állít elő és/vagy a nemzeti jövedelem és javak újraelosztását végzi. A központi, tartományi és önkormányzati hatóságokat, valamint a társadalombiztosítási alapokat foglalja magában. Nem tartalmazza az üzleti tevékenységet folytató állami tulajdonú egységeket, például az állami vállalatokat.

Általános Tanács (*General Council*): az EKB egyik döntéshozó szerve, amely az EKB elnökéből és alelnökéből, valamint a **Központi Bankok Európai Rendszere** összes NKB-jának elnökeiből áll.

Árfolyam-volatilitás (*exchange rate volatility*): az árfolyamok változékonyságának mutatója; általában a napi százalékos változások évesített szórása alapján számolják.

Beruházás (*investment*): bruttó állótőke-beruházás az 1995-ös Nemzeti Számlák Európai Rendszerében szereplő meghatározás szerint.

ECOFIN Tanács (*ECOFIN Council*): lásd az **EU Tanácsa**.

Effektív árfolyam (nominál/reál) (*effective exchange rate (nominal/real)*): nominál-effektív árfolyamnak nevezzük egy ország valutájának a kereskedelmi partnerei valutáival szembeni kétoldalú árfolyamainak súlyozott átlagát. Az alkalmazott súlyok az egyes partnerországok részesedését mutatják a vizsgált ország kereskedelmében, és visszavezethetők a harmadik piaci versenyre. A reál-effektív árfolyamot úgy számítják, hogy a nominál-effektív árfolyamot deflálják a belföldi árakhoz viszonyított külföldi árak súlyozott átlagával.

Elsődleges egyenleg (*primary balance*): az államháztartás nettó hitelfelvétele vagy nettó hitelnyújtása az államháztartás konszolidált adósságállománya után fizetett kamatok nélkül.

ERM-II árfolyam-mechanizmus (*ERM II exchange rate mechanism II*): az euroövezet országai és a **GMU** harmadik szakaszában részt nem vevő EU-tagállamok közötti, az árfolyam-politikai együttműködés feltételeit megteremtő árfolyamrendszer. Az ERM-II rögzített, de kiigazítható **középárfolyamok** rendszere, amelyben a középárfolyamot $\pm 15\%$ -os ingadozási sáv övezi. A középárfolyammal és adott esetben a szűkebb ingadozási sávval kapcsolatos döntéseket az érintett

EU-tagállamnak, az euroövezet országainak, az EKB-nak és a mechanizmusban részt vevő többi EU-tagállamnak a kölcsönös megállapodásával hozzák. Az ERM II összes résztvevőjének, az EKB-t is beleértve, jogában áll, hogy bizalmi eljárást kezdeményezzen a középárfolyamok újraértékelésére (lásd még **kiigazítás**).

ERM-II ingadozási sáv (*ERM II fluctuation margin*): a legalacsonyabb és legmagasabb érték közötti tartomány, amelyben az **ERM-II**-ben részt vevő valuták szabadon ingadozhatnak az euróval szemben.

EU Tanácsa (*EU Council*): az Európai Unió egyik intézménye, amely a tagállamok kormányainak képviselőit, általában az adott témakörért felelős minisztereket tömöríti. A gazdasági minisztereket és pénzügyminisztereket magában foglaló Tanácsot gyakran nevezik **ECOFIN Tanácsnak**. Ezen kívül, amikor kiemelt fontosságú döntések meghozatala szerepel a napirenden, a Tanács államfői illetve kormányfői összetételben ülésezik, de ez nem keverendő össze az **Európai Tanáccsal**.

Eurocsoport (*Eurogroup*): az **ECOFIN Tanácsnak** azokat a tagjait tömörítő nem hivatalos csoportosulás, akik az **euroövezetbeli** országokat képviselik. A csoport rendszeres időközönként (általában az ECOFIN Tanács üléseit megelőzően) tartja üléseit, amelyeken az euroövezet tagországainak az egységes valutával kapcsolatos közös feladatainak kérdéseivel foglalkoznak. Az üléseken meghívottként rendszeresen részt vesz az **Európai Bizottság** és az **EKB**.

Euroövezet (*euro area*): azoknak az EU-tagállamok összessége, amelyek a **Szerződés** alapján közös valutaként bevezették az eurót, és amelyek az **EKB Kormányzótanácsának** vezetésével egységes monetáris politikát folytatnak. Az euroövezet jelenlegi tagországai: Belgium, Németország, Görögország, Spanyolország, Franciaország, Írország, Olaszország, Luxemburg, Hollandia, Ausztria, Portugália és Finnország.

Eurorendszer (*eurosystem*): az euroövezet központi bankjainak rendszere. Az **EKB**-nak és mindazon országok NKB-inak összessége, amelyek a **Gazdasági és Monetáris Unió** (lásd még **euroövezet**) harmadik szakaszában bevezették az eurót. Vezető testülete az **EKB Kormányzótanácsa** és **Igazgatósága**.

Eurostat: az Európai Községek Statisztikai Hivatala, részét képezi az **Európai Bizottságnak**, és feladata a közösségi statisztikai adatok előállítása.

Európai Bizottság (*European Commission*): az Európai Uniónak a **Szerződés** rendelkezéseinek alkalmazását biztosító intézménye. A Bizottság alakítja ki a közösségi politikát, terjeszti elő a közösségi jogszabályokat, és egyéb konkrét kérdéskörökben is hatáskörrel rendelkezik. A gazdaságpolitika területén a Bizottság elkészíti a növekedésre és a munkahelyekre vonatkozó integrált iránymutatásokat, amelyek tartalmazzák az átfogó gazdaságpolitikai iránymutatásokat és a foglalkoztatásra vonatkozó iránymutatásokat, és beszámol az **EU Tanácsának** a gazdasági folyamatokról és a gazdaságpolitikáról. A többoldalú felügyelet keretében nyomon követi az állami pénzügyeket, és jelentéseket készít az EU Tanácsának.

Európai Központi Bank (EKB) (*European Central Bank (ECB)*): az EKB központi szerepet játszik az **eurorendszerben** és a **Központi Bankok Európai Rendszerében (KBER)**, és a Szerződés (107. cikk (2) bekezdés) értelmében jogi személyiséggel bír. Ez biztosítja, hogy az eurorendszerre és a KBER-re ruházott feladatokat saját tevékenységén vagy az NKB-kon keresztül,

a **KBER Alapokmányának** megfelelően végrehajtsa. Az EKB-t a **Kormányzótanács**, az **Igazgatóság**, valamint harmadik döntéshozó szervként az **Általános Tanács** irányítja.

Európai Monetáris Intézet (EMI) (European Monetary Institute): a **Gazdasági és Monetáris Unió** második szakaszának indulásakor, 1994. január 1-jén létrehozott ideiglenes intézmény. Az EMI két fő feladata a központi banki együttműködés és a monetáris politikai koordináció megerősítése, valamint a **Központi Bankok Európai Rendszerének** létrehozásához, az egységes monetáris politika alkalmazásához és a közös valuta harmadik szakaszban történő bevezetéséhez szükséges előkészületek megteremtése volt. Az EMI-t az **EKB** 1998. június 1-jei létrehozatalával felszámolták.

Európai Parlament (European Parliament): az Európai Unió egyik intézménye. A tagállamok polgárait képviselő testület 732 tagot számlál (2004 júliusa óta). A Parlament szerepet játszik az EU törvényalkotási folyamatában, bár előjogai attól függően eltérőek, hogy az adott uniós jogszabályt milyen eljárás során alkotják. A monetáris politikát és a **KBER**-t illetően a Parlament elsősorban konzultatív hatáskörrel rendelkezik. A **Szerződés** azonban meghatároz bizonyos eljárásokat, amelyek az **EKB**-nak a Parlament általi demokratikus elszámoltathatóságáról rendelkeznek (az EKB *Éves jelentésének* benyújtása, a monetáris politikával kapcsolatos általános vita, valamint az illetékes parlamenti bizottságok előtti tanúságtétel).

Európai Tanács (European Council): az EU fejlődésének mozgatóerejét biztosítja, és meghatározza a fejlődés általános politikai irányelveit. Tagsága a tagállamok állam- illetve kormányfőit és az **Európai Bizottság** elnökét foglalja magában (lásd még az **EU Tanácsa**). Törvényhozói jogköre nincs.

Függő kötelezettségek (contingent liabilities): olyan kormányzati kötelezettségek, amelyek csak bizonyos események, pl. állami garanciák megvalósulásakor keletkeznek.

Gazdasági és Monetáris Unió (GMU) (Economic and Monetary Union): a **Szerződés** szerint három szakaszban valósul meg a Gazdasági és Monetáris Unió. A GMU első szakasza 1990 júliusában kezdődött és 1993. december 31-ével zárult le. Ezt a szakaszt elsősorban a tőke EU-n belüli szabad áramlását akadályozó belső korlátok lebontása jellemezte. A GMU 1994. január 1-jével indult második szakaszának feladatai között szerepelt egyebek mellett az **Európai Monetáris Intézet (EMI)** megalapítása, az állami szektor központi banki finanszírozásának tilalma, a túlzott államháztartási hiány kerülése, továbbá annak a gyakorlatnak a felszámolása, hogy az állami szféra privilegizált módon használhassa a pénzügyi intézményeket. A harmadik szakasz 1999. január 1-jén kezdődött a monetáris politikai hatáskörök **EKB**-ra történő átruházásával és az euro bevezetésével. 2002. január 1-jén az eurokészpénzre való áttéréssel lezárult a GMU létrehozásának folyamata.

GDP-arányos államháztartási hiány (deficit ratio (general government)): az állam nettó hitelfelvételeit, vagyis az államháztartás összes bevételeinek és kiadásainak különbségét jelenti. GDP-arányos államháztartási hiányon a fentieknek a folyó piaci áron vett GDP arányában kifejezett értéke értendő. A túlzott hiány fennállásának meghatározásával a **Szerződés** 104. cikkének (2) bekezdésében meghatározott költségvetési kritériumok egyike foglalkozik. Az államháztartási hiányra költségvetési vagy fiskális mérleg (hiány vagy többlet) néven is szoktak hivatkozni.

Harmonizált fogyasztóiár-index (HICP) (Harmonised Index of Consumer Prices): a fogyasztói árak **Eurostat** által összeállított, valamennyi EU-tagállamra harmonizált indexe.

Harmonizált hosszú lejáratú kamatlábak (*harmonised long-term interest rates*): A konvergenciakövetelményekről szóló jegyzőkönyv 4. cikke, amelyre a **Szerződés** 121. cikke utal, előírja, hogy a kamatlábak konvergenciáját – a nemzeti definíciók eltéréseit is figyelembe véve – a hosszú lejáratú államkötvények vagy hasonló értékpapírok kamatlábai segítségével mérték. A Szerződésben megfogalmazott követelmény teljesítése érdekében az EKB elméletileg megalapozza a hosszú lejáratú kamatlábakra vonatkozó statisztikák harmonizálását, és az **Európai Bizottsággal (Eurostat)** együttműködve, illetve annak megbízásából rendszeresen adatokat gyűjt az NKB-ktől. Az e jelentésben található konvergenciavizsgálathoz teljesen harmonizált adatok kerültek felhasználásra.

Hiány-adósság korrekció (*deficit-debt adjustment*): a költségvetési egyenleg (államháztartási hiány vagy többlet) és az államadósság változása közötti különbség. Az ilyen kölcsönhatások többek között a kormányzat tulajdonában levő pénzügyi eszközök mennyiségének változásából, ártértékelésekből vagy statisztikai kiigazításokból eredhetnek.

Ideiglenes hatású intézkedések (*measures with temporary effect*): mindazok az intézkedések, amelyek nem ciklikus hatást gyakorolnak a költségvetési változókra, s ezzel (i) csökkentik (vagy növelik) az **államháztartás** hiányát vagy a bruttó adósságállományt (lásd még **adósságráta** és **GDP-arányos államháztartási hiány**), de hatásuk csak korlátozott ideig érvényesül („egyszeri” hatások) vagy (ii) egy adott időszakban a költségvetés jövőbeli alakulása terhére (vagy javára) szilárdítják (vagy gyengítik) a költségvetés helyzetét („visszacsapó” hatások).

Időskorú eltartottak aránya (*elderly dependency ratio*): az ország 65 éves vagy idősebb népességének a 15–64 éves lakossághoz viszonyított aránya.

Igazgatóság (*Executive Board*): az EKB egyik döntéshozó szerve. Az Igazgatóság tagjai az EKB elnöke és alelnöke, valamint további négy tag, akiket az eurót bevezetett EU-tagállamok állam-, illetve kormányfői közös megegyezéssel neveznek ki.

Jogi konvergencia (*legal convergence*): az EU-tagállamok jogszabályainak összhangba hozatala a **Szerződéssel** és az **Alapokmánnyal** abból a célból, hogy (i) integrálják NKB-jukat a **Központi Bankok Európai Rendszerébe**, valamint (ii) bevezessék az eurót, és NKB-jukat az **eurendszer** szerves részévé tegyék.

Kibocsátási rés (*output gap*): a gazdaság tényleges és potenciális kibocsátási szintjének különbsége a potenciális kibocsátás százalékában kifejezve. A potenciális kibocsátást a gazdasági növekedés trendje alapján számítják ki. A pozitív kibocsátási rés azt jelenti, hogy a tényleges kibocsátás meghaladja a trendet vagy a kibocsátás potenciális szintjét, és azt jelzi, hogy inflációs nyomás van kialakulóban. A negatív kibocsátási rés azt mutatja, hogy a tényleges kibocsátás elmarad a trendtől vagy a kibocsátás potenciális szintjétől, így valószínűleg nincs inflációs nyomás.

Kiigazítás (*adjustment*): az **ERM II**-ben részt vevő valuta **középárfolyamának** megváltoztatása.

Konvergenciakritériumok (*convergence criteria*): a **Szerződés** 121. cikkének (1) bekezdésében meghatározott követelmények (amelyek a 121. cikkben említett konvergenciakritériumokról szóló jegyzőkönyvben vannak bővebben kifejtve), amelyeket az euro bevezetése előtt minden egyes EU-tagállam köteles teljesíteni. Az árstabilitással, az állam pénzügyi helyzetével, az árfolyammal és a hosszú távú kamatlábakkal kapcsolatos kritériumok teljesítésére vonatkoznak. Az **Európai Bizottságnak** és az **EKB**-nak a 121. cikk első bekezdésének értelmében készült jelentései azt

vizsgálják, hogy az egyes tagállamok e kritériumok teljesítése alapján elérték-e a fenntartható konvergencia magas fokát.

Konvergenciaprogram (*convergence programme*): a legfontosabb gazdasági változóknak a **Szerződésben** jelzett **referenciaértékekhez** való közelítésére vonatkozó középtávú kormányzati terveket és feltevéseket tartalmazó program. Hangsúlyt kapnak benne a költségvetési egyenlegek konszolidációjára irányuló intézkedések, valamint az azok alapját képező gazdasági forгатókönyvek is. A konvergenciaprogramok rendszerint az elkövetkező három-négy évet ölelik fel, de ezalatt is rendszeresen aktualizálják őket. A programokat az **Európai Bizottság** és a **Gazdasági és Pénzügyi Bizottság** vizsgálja meg, és e bizottságok jelentései szolgálnak az **ECOFIN** Tanács által készített értékelés alapjául. A **Gazdasági és Monetáris Unió** harmadik szakaszának kezdetét követően az eltéréssel rendelkező EU-tagállamok folytatják a konvergenciaprogramok benyújtását, az euroövezet tagországai pedig éves stabilitási programot állítanak össze a **Stabilitási és növekedési paktummal** összhangban.

Kormányzótanács (*Governing Council*): az **EKB** legfőbb döntéshozó szerve, amely az **EKB Igazgatóságának** tagjaiból, valamint azon EU-tagállamok NKB-inak elnökeiből áll, amelyek bevezették az eurót.

Költségvetési egyenleg ciklikus komponense (*cyclical component of the budget balance*): megmutatja a **kibocsátási résznek** a költségvetési egyenlegre gyakorolt hatását, az **Európai Bizottság** becslése alapján.

Középárfolyam (*central rate*): az **ERM-II**-ben részt vevő országok valutáinak euróval szembeni árfolyama. Ezt veszi körül az **ERM-II ingadozási sáv**.

Közösségi vívmányok (*acquis communautaire*): minden EU-tagállamra kötelező erővel bíró joganyagok összessége, ideértve az Európai Bíróság szerinti értelmezésüket is.

Központi Bankok Európai Rendszere (KBER) (*European System of Central Banks (ESCB)*): az Európai Unió központi banki rendszere. Tagjai az **EKB**, valamint mind a 25 EU-tagállam NKB-ja, azaz az **eurolrendszer** tagjain kívül azoknak a tagállamoknak az NKB-i is, amelyek még nem vezették be az eurót. A KBER-t az EKB **Kormányzótanácsa** és **Igazgatósága**, valamint harmadik döntéshozó szervként az **Általános Tanács** irányítja.

Központi kormányzat (*central government*): az 1995-ben közzétett **Nemzeti Számlák Európai Rendszerében** meghatározott kormányzat, a regionális kormányzatok és helyi önkormányzatok kivételével (lásd még **államháztartás**). Magában foglalja a (központi) állam összes közigazgatási egységét és egyéb központi szerveket, amelyek hatásköre a társadalombiztosítási alapok igazgatásának kivételével rendszeren az egész gazdaságra kiterjed.

Működőtőke- és portfólióbefektetések együttes egyenlege (*combined direct and portfolio investment balance*): a működőtőke- és a portfólióbefektetések egyenlegeinek összege a fizetési mérleg pénzügyi mérlegén. A működőtőke-befektetés határon átnyúló befektetés egy másik országban bejegyzett vállalkozásban való tartós (a törzsrészesvények vagy a szavazati jogok legalább 10%-ának birtoklását feltételező) érdekltség szerzésének céljával. A működőtőke-befektetés az alaptőkét, az újra befektetett jövedelmeket és a vállalaton belüli műveletekhez köthető „egyéb tőkét” tartalmazza. A portfólióbefektetések közé sorolják a pénzpiaci instrumentumokat, a tulajdonjogot megtestesítő értékpapírokat (amennyiben azok nem tekintendők működőtőke-

befektetésnek), valamint a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok közül a kötvényeket és a váltókat.

Nem ciklikus tényezők (*non-cyclical factors*): az állami költségvetés egyenlegét nem ciklikus ingadozásokból fakadóan érő hatások (lásd **költségvetési egyenleg ciklikus komponense**). Ennek megfelelően származhatnak a költségvetési politika szerkezeti, azaz tartós változásaiból vagy **ideiglenes hatású intézkedésekből**.

Nemzetközi befektetési pozíció (*international investment position*): valamely gazdaság külfölddel szembeni nettó pénzügyi követeléseinek (vagy pénzügyi kötelezettségeinek) értéke és összetétele. A nettó nemzetközi befektetési pozíció külföldi eszközök nettó pozíciója néven is ismert.

Nemzeti Számlák Európai Rendszere (ESA 95) (*European System of Accounts 1995*): makrogazdasági számlák átfogó és integrált rendszere, amely nemzetközileg elfogadott statisztikai fogalmakon, definíciókon, besorolásokon és számviteli szabályokon alapul, és amelynek célja az EU-tagállamok gazdaságainak harmonizált mennyiségi leírása. Az ESA 95 a világszerte használt 1993-as Nemzeti Számlák Rendszerének (SNA 93) közösségi változata.

Nettó tőkekiadás (*net capital expenditure*): a kormányzat végleges tőkekiadásait (azaz a bruttó állótőke-felhalmozást, a föld és immateriális javak vásárlásának nettó értékét és az állományváltozásokat), valamint a kifizetett tőketranszferek nettó értékét (azaz a tőkeadó és az államháztartási szektor részére teljesített tőketranszferek értékével csökkentett beruházási támogatásokat és az államháztartási szektor által más szektorok bruttó állótőke-felhalmozása egyes tételeinek támogatására nyújtott, viszonzatlan tőketranszfereket) foglalja magában.

Növekedés és kamatláb különbözete (*growth-interest rate differential*): a nominális GDP éves változásának és az államadósságra fizetett nominális átlagkamatlábnak (az „effektív” kamatnak) a különbözete. A növekedés és a kamatláb különbözete az államadósság–GDP mutató változásának egyik meghatározója.

Referenciaérték (*reference value*): a túlzott hiány esetén követendő eljárásról szóló jegyzőkönyv egyértelműen rögzíti az **államháztartási hiányra** és az **adósságrátára** vonatkozó referenciaértékeket (az előbbi a GDP 3%-a, az utóbbi pedig a GDP 60%-a), a **Szerződés** 121. cikkében említett, konvergencia követelményekről szóló jegyzőkönyv pedig meghatározza, hogy milyen módszerekkel kell kiszámítani az árak és a hosszú távú kamatlábak konvergenciájának vizsgálatához szükséges referenciaértékeket.

Referencia-időszak (*reference period*): a **Szerződés** 121. cikkében és a konvergencia követelményekről szóló jegyzőkönyvben meghatározott időszak, amelyben a konvergencia terén megtett előrehaladást vizsgálják.

Sávon belüli intervenció (*intra-marginal intervention*): központi bank által végrehajtott intervenció, amellyel az **ERM-II ingadozási sávján** belül befolyásolni kívánja valutája árfolyamát.

Sávszéli intervenció (*intervention at the limits*): a központi bankok által kötelezően végrehajtandó intervenció, amennyiben valutájuk eléri az **ERM-II ingadozási sávjának** alsó vagy felső határát.

Stabilitási és növekedési paktum (*Stability and Growth Pact*): a Stabilitási és növekedési paktum célja, hogy a **Gazdasági és Monetáris Unió** harmadik szakaszában hozzájáruljon a kiegyensúlyozott államháztartás megőrzéséhez, ezzel is erősítve az árstabilitás feltételeit és a foglalkoztatottság növelését lehetővé tevő erőteljes, fenntartható növekedést. Ebből a célból a paktum előírja, hogy a tagállamoknak meg kell határozniuk középtávú költségvetési célkitűzéseiket. Konkrét meghatározásokat tartalmaz a **túlzott hiány esetén követendő eljárásra** vonatkozóan is. A paktum az Európai Tanácsnak az 1997. június 17-én Amszterdamban tartott értekezletén elfogadott, a Stabilitási és növekedési paktumról szóló állásfoglalásából, valamint két tanácsi rendeletből áll, nevezetesen (i) a költségvetési pozíciók felügyeletének erősítéséről és a költségvetési politikák felügyeletéről és összehangolásáról szóló, a 2005. június 27-ei 1055/2005/EK rendelet által módosított 1997. július 7-ei 1466/97/EK rendeletből és (ii) a túlzott hiány esetén követendő eljárás megvalósításának felgyorsításáról és egyértelművé tételéről szóló, a 2005. június 27-ei 1056/2005/EK rendelettel módosított 1997. július 7-ei 1467/97/EK rendeletből.

Szerződés (*Treaty*): az Európai Közösséget létrehozó szerződésre utal (Római Szerződés). A Szerződést számos alkalommal módosították, különösen az Európai Unióról szóló szerződéssel (Maastrichti Szerződés), amelyben lefektették a **Gazdasági és Monetáris Unió** alapjait, és amely a **KBER** alapokmányát tartalmazta.

Tőkefedezeti és nem alapszerű nyugdíjrendszerek (*funded and unfunded pension schemes*): a tőkefedezeti nyugdíjrendszer jellemzője, hogy a kifizetendő nyugdíjakat a járulékokból felhalmozott eszközökből fedezik. Ezzel szemben a nem tőkefedezeti alapon működő, ún. felosztó-kirovó rendszerben a most beszedett nyugdíjjárulékokból fizetik a jelenlegi nyugdíjakat, tehát nem halmozódik fel tőke.

Transzferek (*transfers*): a kormányzat vállalatoknak, háztartásoknak és a „külföldnek” nyújtott, a külföldről származó átutalások nélkül vett és a tőkekiadásokhoz nem kapcsolódó transzferei. Ide tartoznak a termelési és importtámogatások, a szociális juttatások és az EU-intézményeknek nyújtott transzferek.

Túlzott hiány esetén követendő eljárás (*excessive deficit procedure*): a **Szerződés** 104. cikke, valamint a túlzott hiány esetén alkalmazandó eljárásra vonatkozó jegyzőkönyv megköveteli az EU tagállamaitól a költségvetési fegyelem betartását, meghatározza a túlzott hiánynak minősülő költségvetési pozíció ismérveit, valamint előírja a teendőket arra az esetre, ha a költségvetési egyenlegre vagy az államadósságra megszabott követelmények nem teljesülnek. Ezt kiegészíti a túlzott hiány esetén követendő eljárás megvalósításának felgyorsításáról és egyértelművé tételéről szóló, a 2005. június 27-ei 1056/2005/EK tanácsi rendelettel módosított 1997. július 7-ei 1467/97/EK tanácsi rendelet, amely a **Stabilitási és növekedési paktum** egyik eleme.

ISSN 1725940-1

9 771725 940001